

**KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CİNSİYETÇİLİK
İLİŞKİSİNDE KADIN DÜŞMANLIĞININ ARACI
ROLÜ**

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL HİZMET**

Huriye ONGUN BAYDAR

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gülay GÜNAY**

**KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CİNSİYETÇİLİK İLİŞKİSİNDE KADIN
DÜŞMANLIĞININ ARACI ROLÜ**

Huriye ONGUN BAYDAR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gülay GÜNAY

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Kasım 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR	12
ARAŞTIRMANIN KONUSU	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	17
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	22
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	22
1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	24
1.1. Şiddet Kavramına Genel Bir Bakış	24
1.2. Kadına Yönelik Şiddet	25
1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri.....	28
1.2.1.1. Fiziksel Şiddet	29
1.2.1.2. Cinsel Şiddet.....	30
1.2.1.3. Psikolojik/Duygusal Şiddet	31
1.2.1.4. Ekonomik Şiddet.....	33
1.2.2. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	35
1.2.2.1. Biyolojik/Bireysel Faktörler	35
1.2.2.2. Psikolojik/Duygusal Faktörler.....	35

1.2.2.3. Sosyo-Kültürel Faktörler	36
1.2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri ve Sonuçları	36
1.2.4. Kadınların Şiddete Katlanma Nedenleri.....	37
1.3. Cinsiyetçilik	38
1.3.1. Cinsiyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet.....	38
1.3.2. Cinsiyetçilik ve Toplumsal Cinsiyeti Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar	43
1.4. Kadın Düşmanlığı	47
1.4.1. Kadın Düşmanlığının Tanımı.....	47
1.4.2. Kadın Düşmanlığını Etkileyen Faktörler.....	49
1.5. Cinsiyetçilik, Kadın Düşmanlığı ve Kadına Yönelik Şiddet	51
2. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR.....	55
2.1. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bulgular	55
2.2. Sürekli Değişken Niteliğindeki Sosyodemografik Özellikler ile Araştırma Modelinde Kullanılan Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	55
2.3. Araştırma Modelindeki Değişkenlerin Kategorik Olan Sosyodemografik Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	56
2.4. Araştırma Modeli için Analiz Öncesi Ön İncelemeler ve Test Varsayımlarının Kontrolü.....	59
2.5. Araştırma Modeli Doğrultusunda Elde Edilen Bulgular	65
TARTIŞMA VE SONUÇ	71
ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA.....	78
TABLolar LİSTESİ	87
ŞEKİLLER LİSTESİ	88
EKLER.	89
Ek 1: Etik Kurul Onay Belgesi	89
Ek 2: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Kullanım İzni.....	90
Ek 3: Kadın Düşmanlığı Ölçeği Kullanım İzni	91
Ek 4: İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği Kullanım İzni.....	92
Ek 5: Katılımcı Bilgilendirme Formu	93
Ek 6: Sosyo Demografik Bilgi Formu	94
Ek 7: İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği.....	95
Ek 8: Kadın Düşmanlığı Ölçeği	96

Ek 9: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	97
ÖZGEÇMİŞ	98

TEZ ONAY SAYFASI

Huriye ONGUN BAYDAR tarafından hazırlanan “KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CİNSİYETÇİLİK İLİŞKİSİNDE KADIN DÜŞMANLIĞININ ARACI ROLÜ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Gülay GÜNAY

.....

Tez Danışmanı, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 17/11/2023

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Deniz SAY ŞAHİN (MAKÜ)

.....

Üye : Prof. Dr. Gülay GÜNAY (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Zeynep ÖZCAN

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Huriye ONGUN BAYDAR

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışmada cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişki incelenmiş ve kadın düşmanlığının bu ilişkiye aracılık edip etmediği araştırılmıştır. Cinsiyetçilik olgusu korumacı ve düşmanca olmak üzere iki şekilde değerlendirilmiştir. Bu çerçevede korumacı cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu ve düşmanca cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkilerde kadın düşmanlığı aracı değişken olarak düşünülmüştür.

Cinsiyetçilik olgusunu doğrudan toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirmek mümkündür. Çoğu zaman cinsiyetçilikten kasıt aslında toplumsal cinsiyetçiliktir. Kültürel ve toplumsal anlayış, değer veya normların şekillendirdiği aynı zamanda cinsiyetlerden beklenen davranışlar şeklinde özetlenen toplumsal cinsiyet, özellikle kadın cinsiyetine yönelen cinsiyetçiliği de açıklamaktadır. Toplumsal cinsiyetin sonucu olarak kadınlar, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik haklardan mahrum kalmakta veya erkeklerle eşit haklara sahip olamamaktadır. Ataerkil aile yapısı ve topluma yayılan erkek egemen güç ve iktidar ilişkileri nedeniyle kadına uygulanan cinsiyetçi davranışlar, kadına yönelik şiddet ile sonuçlanabilmektedir. Bu anlamda kadına yönelik ayrımcı uygulamalarla somutlaşan cinsiyetçilik, kadın düşmanlığının da etkisiyle kadına yönelik şiddeti artırabilmektedir. Cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığı üzerinden kadına yönelik şiddeti etkilemesi, kadına yönelen şiddetin toplumsal cinsiyet temelli olduğu görüşünü de desteklemektedir. Aslında araştırmanın ortaya çıkmasındaki temel motivasyon da kadına yönelik şiddet olgusunun toplumsal cinsiyet temelli olduğu görüşünü nicel yöntemlerle destekleme arzusudur. Böyle bir arzu, kadın sorunları ve araştırmaları içinde başta yorumsamacı, eleştirel ve postmodern yaklaşımlar olmak üzere kadın deneyimini odak alan epistemolojik gerekçelendirmeler için bir zemin oluşturmuş ve araştırmacıların bu yolda yürümesi için onlara bir fırsat sunmuştur.

Tez sürecimde desteği ile bilgi ve tecrübesini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Gülay GÜNAY'a, değerli fikirleriyle tezime katkı sağlayan kıymetli jüri üyelerim Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN ve Doç. Dr. Deniz SAY ŞAHİN hocalarıma çok teşekkür ederim.

Hayatımda oldukları için varlıklarına şükrettiğim, beni her zaman destekleyen, koşulsuz sevgileri, fedakarlıkları ve inançlarıyla her zaman yanımda olan canım annem Leyla ONGUN ve canım babam Eyüp ONGUN'a,

En güzel, en özel, en zor zamanlarımda yanımda olan kuzenden öte kız kardeş bildiğim canım kuzenim Seda BAŞARAN ve dünyalar tatlısı yeğenim Melina'ya,

İlkokul yıllarımdan bugüne kadar her koşulda yanımda olan, benimle sevincimi, üzüntümü paylaşan canım dostum, kız kardeşim Eda GÖKÇÖL'e,

Birlikte çok güzel anılar biriktirdiğim, oda arkadaşlığımdan çok öteye dostluğa uzanan bir hikâyeye sahip olduğum, iyi ki tanıdığım arkadaşım, dostum Kübra KARAKADILAR'a,

Yüksek lisansın bana kazandırdığı canım arkadaşlarım Çağla ABDAN, Esra Nur KARAKAYA, Gamze Nur CAFEROĞLU'na,

Her zaman her koşulda yanımda olan, desteğini, sevgisini, sabrını hiçbir zaman esirgemeyen, yüksek lisansın bana en güzel hediyesi hayat arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Veysi BAYDAR'a,

Bana inanan, yanımda olan ve beni destekleyen dostlarıma ve sevdiklerime,

Zamanını ayırıp çalışmama katılarak tezime destek olan tüm katılımcılara çok teşekkür ederim.

İyi ki varsınız.

ÖZ

Bu araştırma kadınların pratik hayatta yaşadığı şiddet olgusunun cinsiyetçi ve kadın düşmanlığı içeren yönüne odaklanarak toplumsal cinsiyet temelini irdelemektedir. Bu nedenle mevcut araştırma cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rolü üzerinde durmaktadır.

Nicel araştırma modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Modelin amacı değişkenler arasındaki ilişkiye odaklanmaktır. Araştırma 579 yetişkin erkeğin (yaş ort.: 26; ss= ±6.3) katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Anket formu Google Forms uygulamasına yüklenmiş ve bireylere bu uygulama üzerinden ulaşılarak katılımları sağlanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçları Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Korumacı Cinsiyetçilik [KC] $\alpha=.87$; Düşmanca Cinsiyetçilik [DC] $\alpha=.89$); Kadın Düşmanlığı Ölçeği ($\alpha=.77$) ve Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğidir ($\alpha=.91$). Anket formunda bu ölçeklerin yanı sıra beş sorudan oluşan Sosyodemografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Mevcut araştırmada cinsiyetçilik; korumacı ve düşmanca olmak üzere iki yönüyle ele alınmıştır. Bu nedenle hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rolünü ortaya koyan iki model test edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rol oynadığı saptanmıştır. Bu sonuçla birlikte korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığına; kadın düşmanlığının ise kadına yönelik şiddete ilişkin olumsuz tutuma yol açtığı anlaşılmıştır. Toplumsal cinsiyetin cinsiyetçi ve kadın düşmanlığı içeren yönünün kadına yönelik şiddete ilişkin olumsuz tutuma neden olması şiddetin toplumsal cinsiyet temelini desteklemiştir. Araştırmanın sonuçları, kadına yönelik şiddet ile mücadelede toplumsal cinsiyet temelli uygulamaların gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet; Cinsiyetçilik; Korumacı Cinsiyetçilik; Düşmanca Cinsiyetçilik; Kadın Düşmanlığı; Aracı Etki

ABSTRACT

This research analyses the gender basis of violence experienced by women in practical life by focusing on the sexist and misogynistic aspects of the phenomenon. For this reason, the current research focuses on the mediating role of misogyny in the relationship between sexism and attitudes toward violence against women.

The relational survey model was used as one of the quantitative research models. The model aims to focus on the relationship between variables. The study was conducted with the participation of 579 adult male individuals (mean age: 26; SD= ± 6.3). The questionnaire form was uploaded to the Google Forms application, and individuals were contacted through this application, and their participation was ensured. The measurement tools used in the study were the Ambivalent Sexism Scale (Benevolent Sexism $\alpha=.87$; Hostile Sexism $\alpha=.89$); Hostility Toward Women Scale ($\alpha=.77$), and Violence against Women Attitude Scale ($\alpha=.91$). In addition to these scales, a Sociodemographic Information Form consisting of five questions was used in the questionnaire form.

In the present study, sexism was analyzed in two aspects: benevolent and hostile. For this reason, two models revealing the mediating role of misogyny in the relationship between both benevolent and hostile sexism and attitudes toward violence against women were tested. As a result of the analyses, it was found that misogyny played a mediating role in the relationship between benevolent and hostile sexism and attitudes toward violence against women. With this result, it was understood that benevolent and hostile sexism leads to misogyny, and misogyny leads to negative attitudes toward violence against women. The fact that sexist and misogynistic aspects of gender lead to negative attitudes towards violence against women supported the gender basis of violence. The study's results revealed the necessity of gender-based practices in combating violence against women.

Keywords: Violence Against Women; Sexism; Benevolent Sexism; Hostile Sexism; Misogyny (Hostility Toward Women); Mediational Effect

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Kadına Yönelik Şiddet ve Cinsiyetçilik İlişkisinde Kadın Düşmanlığının Aracı Rolü
Tezin Yazarı	Huriye ONGUN BAYDAR
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Gülay GÜNAY
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	17/11/2023
Tezin Alanı	Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	98
Anahtar Kelimeler	Kadına Yönelik Şiddet; Cinsiyetçilik; Korumacı Cinsiyetçilik; Düşmanca Cinsiyetçilik; Kadın Düşmanlığı; Aracı Etki

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The Mediating Role of Misogyny in the Relationship Violence Against Women and Sexism
Author of the Thesis	Huriye ONGUN BAYDAR
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Gülay GÜNAY
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	17/11/2023
Field of the Thesis	Social Work
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	98
Keywords	Violence Against Women; Sexism; Benevolent Sexism; Hostile Sexism; Misogyny (Hostility Toward Women); Mediational Effect

KISALTMALAR

ANOVA	: Analysis of Variance
AMOS	: Analysis of Moment Structures
BM	: Birleşmiş Milletler
Bk.	: Bakınız
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
COSLA	: Convention of Scottish Local Authorities
DC	: Düşmanca Cinsiyetçilik
DEVAW	: Declaration on the Elimination of Violence Against Women
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
IBM	: International Business Machines
KC	: Korumacı Cinsiyetçilik
KD	: Kadın Düşmanlığı
KYŞ	: Kadına Yönelik Şiddet
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
WHO	: World Health Organization

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayalı şiddet (gender-related violence veya gender-based violence) olarak görülmektedir. Doğrudan kadın cinsiyetini hedef alan bu şiddet biçimi fiziksel, sosyal, psikolojik, cinsel ve üreme ile ilgili hasarlar oluşturan dünya ölçeğinde bir halk sağlığı sorunu olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en ciddi ve şiddetli bir yansımasıdır. Şiddetin varlığı ve sıklığı, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de devam etmesine yol açmaktadır. Cinsiyetler arası eşitsizlik ve eşit olmayan toplumsal statüler hem aile içi şiddetle hem de kadınların bu şiddete tepkileriyle ilişkilendirilmektedir (WHO, 2005, s.22).

Cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet normlarından beslenen özellikle kadın cinsiyetine yönelen önyargı ve ayrımcılık içeren tutum ve davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır (Glick ve Fiske, 1996, s. 491; Liss ve ark., 2019). Cinsiyetçiliğin birçok çeşidi vardır. Çoğu zaman örtük, gizil (gizli) ara sıra da bariz bir şekilde cinsiyetçi tutum, davranış ve uygulamalar ortaya çıkabilmektedir (Benokraitis ve Feagin, 1999). Bariz bir şekilde gerçekleşen cinsiyetçilik, açık (gözle görülür) cinsiyetçilik olarak da ifade edilmektedir. Örneğin, erkeklerin kolayca anlaşılabilir ve doğrudan kadınlara yönelik ayrımcı tutum ve davranışları ile buna ilişkin belirgin niyetleri açık cinsiyetçilik kapsamına girmektedir. Kadınlara yönelik görünmez ve farkına varılması güç, eşitsiz ve adaletsiz davranış ve uygulamalar örtük cinsiyetçilik; diğer bir ifade ile farkına varmadan veya kadınlara zarar vereceği düşünülmeden alışkanlık haline gelmiş veya normal görülen ayrımcı tutum, davranış veya uygulamalardır ve gizil cinsiyetçilik olarak ifade edilmektedir. Örtük cinsiyetçilikte kasıt varken, gizil cinsiyetçilikte davranışın kadına zarar verebileceği düşünülmemektedir (Swim ve Cohen, 1997, s. 104; Benokraitis ve Feagin, 1999). Cinsiyetçiliğe ilişkin bir diğer ayrım ise gelenekçi cinsiyetçilik ve modern cinsiyetçiliktir. Gelenekçi cinsiyetçilik, cinsiyet temelli açık ve bariz eşitsiz ve adaletsiz uygulamaları içermesi bakımından açık cinsiyetçilik ile uyumluyken; yeni bir kavram olan modern cinsiyetçilik feminist hareketin kazanımlarıyla şekillenmiş; örtük ve gizil bir şekilde kadına yönelik önyargılı ve ayrımcı uygulamaları içermesi bakımından örtük ve gizil cinsiyetçilik örneklerini yansıtmaktadır (Swim ve ark., 1995, s. 199-201; Else-Quest ve Hyde, 2018).

Yeni dönem cinsiyetçilik anlayışı, çelişik gibi görünen korumacı ve düşmanca olmak üzere iki duyguya odaklanmaktadır. Korumacı cinsiyetçilik, kadınların korunması gerektiği düşüncesinden doğmaktadır. Bu açıdan kadınları zayıf, saf ve yardıma muhtaç olarak gören zihniyetin bir yansımasıdır ve kadını doğrudan erkeğe bağımlı kılmaktadır. Düşmanca cinsiyetçilik, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini destekleyen, kadının ikincilleştirilmesini meşrulaştıran ataerkil zihniyetin bir ürünü olarak ortaya çıkan kadınlara karşı her türlü olumsuz ve düşmanca tutum, davranış ve uygulamaları içermektedir (Glick ve Fiske, 1996, 1997, 2001). Bu çalışmanın cinsiyetçilik bağlamı da çelişik duygulu cinsiyeti temsil eden korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliktir.

Kadın düşmanlığı, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınlara yöneltilen her türlü önyargılı tutumu kapsamaktadır. Bu tutumların önemli bir kısmı düşmanlık ve nefret içermektedir (Baydar, 2013, s. 152). Düşmanlık ve nefretin yanı sıra kadınları – cinsiyetlerini gözeterek/hedef alarak– hor görme, küçümseme, alay etme ve yok sayma davranışı da kadın düşmanlığı olarak görülmektedir. Erkek egemen zihniyetin sonucu olarak görülen kadın düşmanlığı:

En geniş anlamıyla, bireysel veya kolektif düzeydeki toplumsal aktörler tarafından gerçekleştirilen, istemli veya istemsiz, bilinçli veya bilinçsiz eylemler de dahil olmak üzere kadınlara yönelik tüm ayrımcı tutum, davranış ve durumlar. (s. 20-21)

şeklinde ifade edilir (Daumas, 2020).

Cinsiyetler arası şiddet, çoğu zaman bir cinsiyetin diğerine göre üstün olduğu veya güçlü olduğu ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddet olgusu tartışılırken cinsiyet temelli bir şiddet biçimi olduğu da vurgulanır. Cinsiyetler arası güç ilişkileri düşünüldüğünde özellikle toplumsal cinsiyete ilişkin rol, sorumluluk ve beklentiler kadına yönelik şiddet davranışının da bir nedeni olmaktadır. Ataerkil toplumlarda erkekler bağımlılık, itaat, bakım vb. beklentilere sahiptir. Kadınların bu beklentileri karşılamaması şiddeti doğuran önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bu yönüyle toplumsal cinsiyet normlarını temel alan cinsiyetçilik kadına yönelik şiddetin de nedeni olmaktadır (Korkut-Owen ve Owen, 2008, s. 31).

Kadın düşmanlığı, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran, taciz ve tecavüzü normalleştiren bir olgu, cinsiyetçiliğin bir göstergesi olarak ifade edilmektedir. Ataerkil ve erkek egemen toplumda kadın düşmanlığı biçimleri; kadınların aşağılanması, hor

görülmesi, ikincilleştirilmesi, cinsel bir nesne olarak görülmesi ve kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Baydar, 2013, s. 151). Bu anlamda literatürle uyumlu bir şekilde araştırma modelinde cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olacağı varsayıldı ve cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddet tutumunu etkileyeceği düşünüldü. Kadın düşmanlığı değişkeni, cinsiyetçiliğin bir sonucu ve kadına yönelik şiddet tutumunun da nedeni olarak görüldü. Böylece kadın düşmanlığının aracı değişken olduğu bir araştırma modeli konu-kapsam bağlamında test edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kadına yönelik şiddet olgusu, tüm yönleriyle kamu sağlığını ilgilendiren toplumsal bir sorundur (WHO, 2002). Dünya Sağlık Örgütüne göre dünya çapında fiziksel veya cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %35, yakın partneri tarafından gerçekleştirilen fiziksel veya cinsel şiddet oranı %30 ve yakın partneri tarafından öldürülen kadın oranı ise %38 şeklindedir (WHO, 2013). Şiddete maruz kalan kadınlar yaşamlarının önemli bir kısmını hem fiziksel hem de ruhsal sağlık sorunlarıyla uğraşarak geçirmektedir (Campbell, 2002, s. 1335). Dünya Sağlık Örgütünün 2018 yılında gerçekleştirdiği kadına yönelik şiddet yaygınlık tahminleri araştırmasında 15 yaş ve üzeri kadınların neredeyse üçte birinin yaşamları boyunca en az bir kez bu şiddet türlerinden birine veya birden fazla türüne maruz kaldığı anlaşılmıştır (WHO, 2021).

Kadına yönelik şiddet ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (şu an Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) 2014’te yürütmüş olduğu çalışmada fiziksel şiddete uğradığını ifade eden kadınların oranı %36 olarak ifade edilmiştir. Aynı çalışmada fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadın oranı ise %38 olarak tespit edilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2015).

Kadına yönelik şiddet olgusunda sadece kadınlar değil aile içinde başta çocuklar olmak üzere diğer aile üyeleri de zarar görmektedir. Özellikle şiddete maruz kalan çocukların sadece fiziksel değil, sosyal ve ruhsal gelişimleri de olumsuz etkilenmektedir. Bu durum sonucunda çocuklar ilerleyen süreçlerde şiddetin faili veya

mağduru olarak yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaktadır (Dinçer ve Yüksel, 2018, s. 132).

Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayalı şiddet olarak görülmekte; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak ifade edilmekte (WHO, 2005, s. 1) ve esasen cinsiyetçiliği de besleyen toplumsal cinsiyet normlarının önemli bir rol oynadığı kamusal bir sorun şeklinde ortaya çıkmaktadır (Korkut-Owen ve Owen, 2008, s. 12). Yine toplumsal cinsiyet normlarının sonucu ortaya çıkan kadın düşmanlığı yakın partner ilişkilerinde kadına yönelik şiddetin önemli bir göstergesi olarak görülmektedir (DeGue ve ark., 2010, s. 421).

Kadına yönelik şiddet olgusunda hem cinsiyetçiliğin hem de kadın düşmanlığının rolü aşıkardır. Bu bakımdan literatür incelendiğinde cinsiyetçiliğin ve kadın düşmanlığının kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda alanyazına katkı sağlayabilecek ve özellikle kadına yönelik şiddet tutumu, politika ve planların hazırlanması ve uygulanmasına ışık tutabilmek için araştırmada cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda oluşturulan alt amaçlar şu şekildedir:

1. Cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek,
2. Cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığı arasındaki ilişkiyi belirlemek,
3. Kadın düşmanlığı ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek,
4. Cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rolünü tespit etmek ve
5. Cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddet tutumu düzeylerini sosyodemografik değişkenlere göre incelemek.

Feminist çalışmalar teorik olarak kadına yönelik şiddetin nedenlerini toplumsal cinsiyet ve ilişkili kavramlar ile açıklamaktadır. Eleştirel, yorumsamacı ve postmodern yönü güçlü olan bu çalışmaların yanı sıra çok az araştırmacı pozitivist bakış açısıyla olguyu ele almış ve nicel yöntemler kullanmıştır. Bu araştırmayı kadın çalışmaları içinde

diğer tüm çalışmalardan ayıran ve özgün kılan yönü ilk defa ilişkiyel bir modelde kadın düşmanlığının cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide aracı rolünün test edilmesidir. Ayrıca kadın sorunlarına ilişkin nitel ağırlıklı metodolojik yaklaşımların içinde nicel, ilişkiyel ve açıklamaya dayalı bir metodolojik yaklaşımın kullanılıyor olması da araştırmanın kıymetini önemli ölçüde ortaya koymaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada erkek yetişkin bireylerin cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu incelemede cinsiyetçilik bağımsız değişken, kadın düşmanlığı hem bağımlı hem de bağımsız değişken ve kadına yönelik şiddet tutumu değişkeni ise bağımlı değişken olarak değerlendirilmiştir. Bu haliyle kadın düşmanlığı değişkeni hem cinsiyetçilikten etkilenen hem de kadına yönelik şiddet tutumunu etkileyen bir aracı değişken olarak modellenmiştir. İfade edilen değişkenler arasındaki ilişkileri incelemesi bakımından araştırmanın genel tarama modeli türlerinden biri olan ilişkiyel tarama modeli şeklinde kurgulandığı ifade edilebilir.

Karasar (2012, s. 81), ilişkiyel tarama modellerini “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” şeklinde tanımlamakta, ilişkiyel tarama araştırmalarını da karşılaştırmalı (bağımlı değişkene göre gruplarda farklılaşmaya dayalı) ve korelasyonel (değişkenler arasındaki ilişkiye dayalı) araştırmalar şeklinde ayırmaktadır. Sonuç olarak değişkenler arasındaki ilişkileri konu alan bu araştırmanın korelasyonel yönünün olduğu da söylenebilir.

Araştırmanın Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini yetişkin erkekler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 601 erkeğe ulaşılmış, anket formundaki eksik bilgiler ve veri setindeki uç değerler nedeniyle 22 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Böylece araştırmanın örnekleme

579 erkek katılımcıdan oluşmuştur. Katılımcı grubuna ilişkin sosyodemografik bilgiler bulgular kısmında verilmiştir (bk. Tablo 3).

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için güven aralığı ($\alpha = .05$), istatistiksel güç ($1-\beta = .80$) ve etki büyüklüğü (standardize regresyon katsayıları) dikkate alınmıştır. Standardize regresyon katsayılarına göre .14 küçük; .39 orta; .59 ise büyük etkileri temsil etmektedir (Cohen, 1988). Ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü konusunda aracılık modelinde bağımsız değişkenin aracı değişken üzerindeki etkisi; aracı değişkenin sonuç değişkeni üzerindeki etkisi ve bağımsız değişkenin sonuç değişkeni üzerindeki etkisi (doğrudan etki) için küçük etki büyüklüğü ($\beta = .14$) gözetilerek hesaplamalar yapılmıştır ($\alpha = .05$; $1-\beta = .80$). Hesaplamalar Kenny (2017) tarafından aracı modeller için geliştirilen MedPower Uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda dolaylı etkiye göre 519 örnekleme ulaşılması gerektiği anlaşılmıştır ($\alpha = .05$; $\beta = .14$ [standardize regresyon katsayıları]; $1-\beta = .80$). Araştırma sonucunda elde edilen standardize regresyon katsayılarına ve araştırmanın örneklem sayısına göre yapılan güç analizinde ise istatistiksel güç .99 şeklinde bulunmuştur ($1-\beta = .99$). Bu sonuçlar dikkate alındığında 579 katılımcının örneklem büyüklüğü için yeterli olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın gerçekleştiği zaman dilimi ve koşullar dikkate alındığında araştırma verilerinin online ortamda toplanması; ulaşılabilirlik, maliyet ve zaman açısından avantaj sağladığı için tercih edilmiştir. Bu nedenle örnekleme türlerinden biri olan kolayda/kolay örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Kolayda/kolay örnekleme yönteminde temel ilke en kolay bulunabilecek katılımcıya ulaşmaktır. Katılımcı bulma işlemi belirlenen örneklem büyüklüğüne ulaşıncaya kadar devam eder. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2014, s. 83) internet aracılığıyla örnekleme ulaşılması veya online ortamda örnekleme üzerinden veri elde edilmesini kolay örnekleme örneği olarak belirtmektedir. Kolayda örnekleme yöntemi her ne kadar hızlı veri toplama ve maliyet bakımından araştırmacıya kolaylık sağlıyor gibi görünse de olasılığa dayalı olmaması nedeniyle ana kütleyi temsil etmede zayıf olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir (Haşiloğlu ve ark., 2015, s. 20).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, araştırma amacı doğrultusunda oluşturulan ve toplamda dört bölümden oluşan bir anket formu oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri, Sosyodemografik Bilgi Formu (Ek-6), Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği (İskebe Tutum Ölçeği) (Ek-7), Kadın Düşmanlığı Ölçeği (Ek-8) ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Ek-9) kullanılarak elde edilmiştir.

Sosyodemografik Bilgi Formu: Anketin ilk kısmında katılımcılara ait, yaş, eğitim durumu (mezuniyet), medeni durum, aylık ortalama gelir ve yaşanılan yer ile ilgili olmak üzere beş soru sorulmuştur. Beş sorudan oluşan bu formda yaş ve aylık ortalama gelir hariç olmak üzere cevap seçenekleri kategorik bir şekilde düzenlenmiştir.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Bu ölçek Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiş olup 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik analizleri Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından yapılmıştır. Anket formu, 517'si erkek ve 506'sı kadın olmak üzere üniversite öğrencisi olan (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) 1023 kişi ile gerçekleştirmiştir. Ölçek, Korumacı Cinsiyetçilik (KC) ve Düşmanca Cinsiyetçilik (DC) olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu ölçekte aynı zamanda korumacı cinsiyetçiliğin; koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlık olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Bu tez çalışmasında Korumacı Cinsiyetçilik (KC) ve Düşmanca Cinsiyetçilik (DC) olmak üzere iki temel boyut üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddelerinin yarısı Düşmanca Cinsiyet (DC) (2, 4, 5, 7, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 21 noktaları) ve diğer yarısı ise Korumacı Cinsiyet (KC) (1, 3, 6, 8, 9, 12, 13, 17, 19, 20, 22) boyutunu temsil etmektedir. Ölçekte yer alan maddelerde tersten kodlanan bir madde olmayıp 6'lı Likert ölçeğinde kodlanmıştır (1=kesinlikle katılmıyorum, 6=kesinlikle katılıyorum). Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından yapılan ölçek uyarlama çalışmasında ölçeğin tümü için Cronbach alfa katsayısı .85; DC için .87; KC için ise .78 olarak elde edilmiştir. DC en düşük ve en yüksek faktör yükleri .57-.77 ve KC .57-.81 şeklindedir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik artar, puanlar düştükçe korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik azalır (Sakallı-Uğurlu, 2002, s. 51).

Kadın Düşmanlığı Ölçeği: Bu ölçek kadınlara yönelik nefret içeren, öfkeli, düşmanca ve güvensiz (şüpheli) davranışları belirlemek amacıyla 30 madde olarak

Check ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilmiş, daha sonra Lonsway ve Fitzgerald (1995) tarafından 10 madde şeklinde yeniden revize edilmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarılma çalışması Baydar ve arkadaşları (2019) tarafından yapılmıştır. Uyarılma çalışmasında anket 455 üniversite öğrencisine (321 kadın; 134 erkek) uygulanmıştır. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe kadın düşmanlığı artmaktadır. Ölçek, 7'li Likert ölçeği ile (1=kesinlikle katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum) değerlendirilmekte ve tek faktörden oluşmaktadır. Ölçekte 2. ve 3. maddeler ters kodlanmıştır. Ölçeğin en düşük ve en yüksek faktör yükleri .40 ve .71 şeklindedir. Baydar ve arkadaşları tarafından (2019) yapılan istatistiksel analizlerde tek faktörlü yapının Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe kadın düşmanlığı artar, puanlar düştükçe kadın düşmanlığı azalır (Baydar ve ark., 2019, s. 68-69).

Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği (İskebe Tutum Ölçeği): Bu ölçek, kişilerin kadına yönelik şiddet tutumlarını belirlemek amacıyla Kanbay ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 15-65 yaş arası en az ilkokulu bitirmiş 949 kişiye uygulanmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum) kodlanmıştır. 30 maddeden oluşan ölçek bedene yönelik tutumlar ve kimliğe yönelik tutumlar olmak üzere iki alt faktörden oluşmaktadır. Orijinal ölçekte ters kodlanan 5. ve 24. madde, bu araştırmanın ölçek formunda 29. ve 30. maddeler şeklinde yer almaktadır. Bedene yönelik tutumlar faktörü (fiziksel/cinsel şiddet boyutu) 16 maddeden (3, 4, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 25, 26, 28 ve 30) kimliğe yönelik tutumlar faktörü ise (ekonomik/ruhsal şiddet boyutu) 14 maddeden (1, 2, 5, 6, 7, 11, 13, 18, 19, 21, 23, 24, 27 ve 29) oluşmaktadır. Kanbay ve arkadaşlarının (2017) yaptıkları çalışmada Cronbach alfa değeri bedene yönelik tutumlar için .80, kimliğe yönelik tutumlar için .83 ve ölçeğin tamamı için .86 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçek toplam puanı üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Ölçek toplam puanı, iki boyuttan alınan skorların toplanmasıyla hesaplanır. Skorun yüksek olması kadına yönelik şiddet tutumunun yüksek; düşük olması ise düşük olduğunu gösterir (Kanbay ve ark., 2017, s. 454).

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci Şekil 1’de özetlenmiştir:

Şekil 1: Veri toplama süreci özeti

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizleri IBM SPSS versiyon 26 ve IBM AMOS versiyon 24 paket programları kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle verilerin analizlere uygun hale getirilmesi için gerekli ön incelemeler ve düzenlemeler yapılmıştır. Hem tek değişkenli hem de çok değişkenli normal dağılım varsayımları incelenmiştir. Ölçeklerin, güvenilirliğini değerlendirmek için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Değişkenlerin birbirleriyle ilişkisini değerlendirmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır (Pallant, 2020, s. 63-118, 144-158). Daha sonra araştırmanın modeli Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemiyle test edilmiştir (Kline, 2016, s. 235-259). Katılımcılara ilişkin sosyodemografik bilgiler, ön analizlere ve araştırma amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlara ilişkin bilgiler, araştırmanın bulgular kısmında verilmiştir. Bu analizlere ek olarak katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile araştırma modelindeki değişkenler

arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Sürekli değişken niteliğindeki sosyodemografik değişkenler için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı; kesikli olanlar için ise Bağımsız Örneklemeler için T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır (Pallant, 2020, s. 144, 265, 277-278).

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Bu araştırmanın temel amacı cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rolünü ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda kurulan hipotezler şu şekildedir:

1. Cinsiyetçilik kadına yönelik şiddet tutumunu etkiler (açıklar).
2. Cinsiyetçilik kadın düşmanlığını etkiler (açıklar).
3. Kadın düşmanlığı kadına yönelik şiddet tutumunu etkiler (açıklar).
4. Cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkiyi kadın düşmanlığı etkiler. Kadın düşmanlığının bu ilişkide aracı rolü vardır.
5. Cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddet tutumu sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Bu araştırmanın analizleri -yaşları 18 ile 63 arasında değişen- 579 yetişkin erkekte alınan bilgilerle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada yetişkin erkeklerden elde edilen verilerle cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın düşmanlığının aracı rolü incelenmiştir.

Bu çalışmada karşılaşılan sınırlılıklar ve güçlükler şu şekilde sıralanabilir:

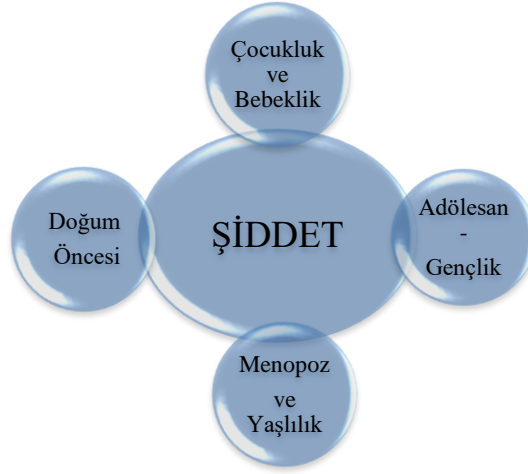
- Araştırma sonuçları sadece erkek bireyleri kapsamaktadır.
- Elde edilen bulgular doğrudan kullanılan ölçme araçlarıyla sınırlıdır.
- Araştırma verileri internet aracılığıyla çevrimiçi ortamlarda online olarak toplanmıştır.

- Maliyet ve zamandan tasarruf için çevrimiçi ortamda veri toplanmasının uygun olduğu düşünölmüş ancak bu süreçte kontrolün araştırmacıda olmaması, katılımcı grubu olan erkeklerin katılım isteksizliği, anketi katılımcılara ulaşma noktasında ödöl, hediye çeki vb. teşvik edici unsurların kullanılmamış olması veri toplama sürecini uzatmıştır.
- Araştırmanın verileri Mayıs-Aralık 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu açıdan elde edilen verilerin bu tarihlerle sınırlı olduğu söylenebilir.
- Çalışmanın örneklemini erkek bireyler oluşturduğundan dolayı özellikle toplumsal cinsiyet, cinsiyetçilik, mizojini (kadın düşmanlığı) gibi kavramlara ilişkin farkındalıklarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmacı zaman zaman kavram, ifade ve değişkenlere ilişkin açıklama yapma gereği duymuştur.
- Ataerkil toplum yapılarında bu tarz çalışmaların erkek egemenliğine yönelik bir tehdit olarak algılanması, erkeklerin gönüllü katılımını güçleştirdiği düşünölmüştür.

1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Şiddet Kavramına Genel Bir Bakış

Tarihsel açıdan bakıldığında şiddetin temeli toplumlar arasında kavga ve savaş şeklinde başlayıp zamanla dini, etnik ve siyasi sebeplerle devam etmiştir. Gerek farklı toplumlar arasında gerekse aynı toplum içinde bulunan bireylerin veya grupların fikirlerinin uyuşmaması ve birbirleriyle çatışmasının şiddeti ortaya çıkardığı görülmüştür (Walby, 2012, s. 95-96). Şiddet, insanın olduğu her yerde var olmakta ve olmaya devam etmektedir. Ne yazık ki şiddet sadece toplumlar arasında varlığını sürdürmemiş aynı zamanda ailede aile içi şiddet (genellikle kadına yönelik), çocuklar arasında akran zorbalığı, iş yerinde mobbing (psikolojik şiddet) vb. şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Şiddetin sadece insana yönelik değil aynı zamanda çevreye ve hayvanlara karşı da uygulandığı görülmektedir (Güreşci, 2021, s. 2). Şiddet, geçmişten günümüze hayatın her aşamasında var olmuş; yaş, cinsiyet, eğitim, statü, coğrafi sınır tanımadan her türlü toplumsal düzende varlığını sürdürmüş bir olgudur (Balcıoğlu, 2001, s. 27).

Şekil 2: Şiddet, insan yaşamının her döneminde vardır.

Şiddet, bir kişiye veya gruba zarar vermek, korkutmak, acı çektirmek veya fiziksel bütünlüğüne saldırı ve tehdit şeklinde tanımlanabilir. Şiddet sadece bireysel bir sorun olarak değil toplumsal bir sorun olarak da hayatımızda var olmaktadır. Şiddet, bireylerin sosyal, ekonomik, psikolojik, biyolojik ve cinsel açıdan maruz kaldıkları

toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin hem bedensel hem ruhsal sağlığında olumsuz etki yaratan, bireyin yaşam standartlarını etkileyen şiddet olgusu, geçmişten günümüze hemen her toplumda var olan bir halk sağlığı sorunudur (WHO, 2005, s. 23). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ-WHO) (2002a) şiddeti şöyle tanımlamaktadır:

Kişinin kendisine, başka bir kişiye, bir grup ya da topluluğa karşı kasıtlı olarak fiziksel güç kullanması ya da gücün tehdit oluşturmasına bağlı olarak fiilen kullanılması sonucunda yaralama, ölüm ya da ölümlerle sonuçlanma olasılığı yüksek olan eylem. (s. 80)

Şiddet çok farklı şekillerde sınıflandırılabilen çok yönlü bir kavramdır. Şiddeti bireysel şiddet ve toplumsal şiddet olarak iki şekilde ayrıştırabiliriz. Şiddetin ulusal bir sorun olmaktan çıkıp uluslararası bir sorun hale gelmesine neden olan savaş, terör, etnisite ve ekonomik yaptırımlar gibi nedenler toplulukların daha çok şiddet görmesine neden olmaktadır. Bireysel şiddet daha çok ulusal bir sorun olmakla beraber o ülkedeki şiddetin boyutunu, gelişmişlik düzeyi ve mevcut hukuki yaptırımlarıyla ortaya koyar (Ediz ve Altan, 2017, s. 399). Cinsiyetler açısından düşünüldüğünde şiddet bireysel, ailesel, toplumsal olmak üzere birçok sebepten kaynaklanmış olsa da asıl kaynağını ataerkil toplum yapısının oluşturduğu kadın ve erkek arasındaki güç eşitsizliğidir (Başar ve Demirci, 2015, s. 660-665; Belen, 2019, s. 12). Tüm dünyada bu eşitsizliğe en çok maruz kalan ve en çok şiddet gören grup ise kadınlardır (WHO, 2002b).

1.2. Kadına Yönelik Şiddet

Şiddet, insan ilişkilerin olduğu her yerde karşıdakinin ahlaki, psikolojik, cinsel, ekonomik veya kültürel değerlerine doğrudan ya da dolaylı olarak zarar verebilmektedir (Michaud, 1991). Özellikle de kadına yönelik şiddette amaç, kadınlar üzerinde baskı kurarak kadınların özgürlüklerini sınırlandırmak ve böylece kadınları kontrol altına alarak sadece fiziksel değil şiddetin farklı türlerine de maruz bırakmaktır. Bu amaç doğrultusunda aile içi şiddette genellikle çocuklar kullanılmakta, anne çocukla tehdit edilmekte ve korkutulmakta, küçümseme ve suçlamayla baskı arttırılmakta, ekonomik açıdan zor durumda bırakılarak sosyal yaşamı engellenerek çaresiz bırakılmaktadır (Korkut-Owen ve Owen, 2008, s. 15).

Şiddetin bir türü olarak kadına yönelik şiddet önemli toplumsal sorunlardan biridir. İnsan hakları ihlali ve halk sağlığı sorunu olarak var olan şiddet kavramı hemen her toplumda neredeyse her gün yaşanmakta ve kadınlar sosyal yaşamlarının her anında

şiddetin herhangi bir türüne maruz kalmaktadır. Kadına yönelik şiddetin birçok tanımı bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesinin ilk maddesinde yer alan *kadınlara yönelik şiddet* şöyle tanımlanır:

İster kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir. (BM, 1993, Madde 1)

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 2. Maddesinde şiddet tanımı şöyledir:

Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış. (2012, 2.madde, d bent)

Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet; kadınların sırf kadın oldukları için incitmeye ve/veya zarar vermeye yönelik, fiziksel, cinsel veya psikolojik/duygusal zarar verme olasılığı bulunan ve kadını özel veya sosyal yaşamlarından mahrum bırakan, keyfi olarak özgürlüklerini kısıtlayan her türlü davranıştır (WHO, 1996, s. 1083).

DEVAW (Declaration on the Elimination of Violence Against Women-Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge), kadına yönelik şiddeti “erkekler ve kadınlar arasında tarihsel olarak eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü” (BM, 1993, s. 1) olarak nitelendirmektedir. BM CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) Komitesinin 19 sayılı Genel Tavsiye Kararında ise kadınlara yönelik şiddet, cinsiyet temelli bir şiddet biçimi olarak ele alınmaktadır ve toplumsal cinsiyet kaynaklı olduğu belirtilmektedir (BM CEDAW Komitesi, 1992). BM CEDAW Komitesi, 19 sayılı Kararı, 35 sayılı Genel Tavsiye Kararı ile güncellemiş, kadınlara yönelik şiddeti, “kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” olarak tanımlamış ve bu terimi kullanmaya başlamıştır (BM CEDAW Komitesi, 2017).

BM CEDAW Komitesi (2017), kadına yönelik şiddeti bir ayrımcılık biçimi ve insan hakları ihlali olarak görmektedir. Kadına yönelik şiddetin “kadınlara orantısız bir şekilde zarar vermek için kasıtlı olarak kullanılan şiddet” (Giriş Bölümü) olduğunu özetle belirtmektedir. Birçok devlet tarafından fikir birliğine dayanan kadına yönelik şiddet içerikli uluslararası anlaşmalarda kadına yönelik şiddet sadece fiziksel ve cinsel

şiddeti değil aynı zamanda psikolojik ve duygusal zarar ve acı çekmeyi de kapsamaktadır. Örneğin sözlü taciz ve tehditler şiddet olarak sayılmaktadır. Kişinin değeri, kişiliği, bedeni veya duygusal durumu hakkında otoriter ve güçsüzleştirici bir şekilde yapılan aşağılayıcı yorumları içeren duygusal istismar da bir şiddet türüdür.

Kadınlar genellikle kocası veya partnerinin dışında kardeşi, babası, evli ise kayını, kayınpederi ve hatta kayınvalidesi tarafından fiziksel, duygusal, finansal veya cinsel şiddete uğramaktadırlar. Ne yazık ki bu tür vakaların örnekleri oldukça yaygındır ve ciddi yaralanma veya ölümle sonuçlanmaktadır. Kadınlar, genellikle iyi tanıdıkları kişiler ve eşleri tarafından tecavüze uğramakta, öldürülmekte ve istismar edilmektedir. Çoğu istismarcı erkektir ve istismar vakaları genellikle heteroseksüel ilişkilerde meydana gelir ancak eşcinsel ilişkilerde de benzer istismar vakaları görülmektedir (Sheafor ve Horejsi, 2011, s. 532).

Kadına yönelik şiddet, daha çok aile arasında gerçekleşmekte, kadına yönelik şiddet kavramı da aile içi şiddetin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. “Aile içi” kelimesi insanda düşünce olarak şiddetten uzak, güvenli, sıcak, samimi bir ortamla ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkilendirme, aile içinde veya evde meydana gelen şiddetin ciddiyetini ve yaygınlığını anlamamızı zorlaştırmaktadır. Aile içi şiddet her nerede meydana gelirse gelsin şiddettir ve ölçeği bakımından toplumsal bir sorun olarak görülmelidir.

Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik’te aile içi şiddet:

Aile bireylerinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranış. (2008, 4.madde, e bent)

şeklinde ifade edilmiştir.

En geniş tanımıyla aile içi şiddet, aynı evde yaşamış ya da yaşayan, aralarında cinsel ilişki ya da kan bağı bulunan, aile içinde veya beraber yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel saldırı, duygusal veya sözlü tehdit; cinsel taciz ve/veya tecavüz; bıkırtma ve hor görme şeklinde ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle, bir aile üyesinin diğer aile üyesi/lerinin hayatını etkileyen, fiziksel ve psikolojik sağlığını tehlikeye sokan, kişiliğini ve gelişimini bozan bir eylemdir (Ünal, 2005, s. 2).

Aile içi şiddetin üç önemli unsuru vardır. Bunlar; mağdur, uygulayan ve tanık olandır. Şiddeti uygulayan erkek (eş, erkek arkadaş, baba, erkek kardeş vb.) mağduru ise genelde kadın ve tanık olan çocuklardır. Özellikle çocuğa yönelik şiddetin önemli bir nedeni geleneksel toplum yapısında çocuğun terbiye edilmesini amaçlayan düşüncedir. İstenmeyen davranışlardan vazgeçirmek ya da eğitim vermek için uygulamayı gerekli kılan bu eylem toplumsal değerlerin ya da geleneklerin çocukların şiddete daha çok maruz kalmasına neden olmaktadır. Şiddet uygulanan ya da şiddet ortamına maruz kalan çocuklarda fiziksel hasarın yanı sıra psikolojik ve duygusal sorunlar da meydana gelmekte ve şiddet ortamı ilerleyen dönemlerde çocukların yaşamlarını olumsuz etkileyebilmektedir (Yıldırım ve Kızmaz, 2019, s. 668-669).

Kadınlara yönelen şiddet olgusu hem erkeklerin aile içinde kadına uyguladığı *aile içi şiddet* olarak hem de sadece erkeklerin kadın cinsiyetine yönelik şiddet davranışlarını içeren ve cinsiyet temeli vurgulanan *kadına yönelik şiddet* şeklinde ifade edilmektedir (Crowell ve Burgess, 1996). *Kadına yönelik aile içi şiddet* kavramı ise hem şiddetin genel olarak gerçekleştiği ortamı hem de yöneldiği cinsiyeti içermesi bakımından aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramlarını bağdaştırmayı gerekli gören anlayışın bir ürünüdür.

1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Kadına yönelik şiddet hem kadınlar hem de aileleri için olumsuz sonuçlar yaratmaktadır. Bedene yönelen şiddet sadece fiziksel sağlık sorunlarıyla sonuçlanmaz aynı zamanda şiddetin travmatik yönüyle kadına yönelik şiddet olgusu ruhsal sağlık sorunlarının da önemli sebeplerinden biridir. Şiddet sonucu fiziksel yaralanmalar, kısa dönemde iyileşmesine rağmen şiddetin yaratmış olduğu ruhsal tahribat uzun süre devam etmektedir. Bu nedenle kadına yönelik şiddet, kısa ve uzun dönemli sonuçları ile bir halk sağlığı sorunudur. Ayrıca topluma yayılma sıklığı bakımından da toplumsal bir sorundur.

2014 yılında Türkiye’de yapılan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması raporuna göre kadınların %36’sı fiziksel, %44’ü psikolojik/duygusal, %30’u ekonomik, %12’si ise cinsel şiddet gördüğünü belirtmiştir. Kadınların beyan ettiği ve genel olarak maruz kaldıkları şiddet türleri fiziksel, psikolojik/duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olmak üzere dört grupta ele alınır.

1.2.1.1. Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik şiddet denildiği zaman akla ilk gelen, en sık karşılaşılan ve toplum tarafından kabul edilen şiddet türü fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet, bireyin (kadının) bedenine yönelik güç kullanarak yara almasına, incinmesine, acı çekmesine ve hasta olmasına sebep olan her türlü edim ve davranıştır. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planında (2021-2025) fiziksel şiddet:

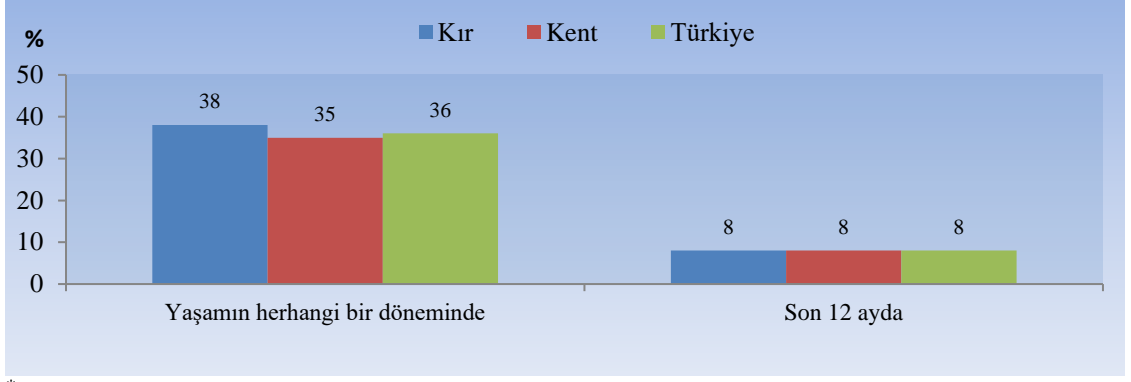
İtip kakmak, tartaklamak, tokatlamak, tekmelemek, kesici ve/veya delici aletlerle ya da sert cisimlerle bedene zarar vermek, sağlıksız ve kötü koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak suretiyle bedensel zarara uğratmak, erken yaşta ve/veya zorla evlendirmek, öldürmek, töre ve namus cinayetleri fiziksel şiddet eylemleridir. (s. 16)

şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021).

Kadınlar maruz kaldığı fiziksel şiddetin boyutu ve sıklığına göre daha çok yüz, boyun, baş, göğüs ve karın bölgelerinden yaralanmaktadır. Vücutta morluklar, kesikler, diş ve kemik kırıkları gibi birçok fiziksel rahatsızlığı yaşamakta, hastanelik olmakta, sakat kalmakta hatta bazı vakalar ölümle sonuçlanmaktadır (Yetim ve Şahin, 2008).

Fiziksel şiddet sadece bedene zarar vermiş gibi görünse de esasen şiddet mağduru kadını psikolojik olarak da derinden etkileyebilmektedir. Şiddet maruz kalan kadında ciddi travmalar meydana gelmekte ve şiddet, kadının sürekli endişe ve korku içinde olmasına, kendini tehdit altında hissetmesine, içine kapanmasına, sık sık kâbuslar görmesine yol açmaktadır (Yılmaz, 2020, s. 53).

Kadına yönelik şiddet yaygınlığı iki temel başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar; eşi/partneri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar ve hiç tanımadıkları kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar şeklindedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün, 2015 yılında yayımladığı (2014'te gerçekleştirilmiş) bir çalışmada Türkiye'de kadına yönelik fiziksel şiddeti ve bu şiddetin yaygınlığını gösteren bilgiler Şekil 3'te verilmiştir.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Şekil 3: Fiziksel şiddet yaygınlığı (Eşi veya partneri fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların* bölge ve yerleşim yerine göre yüzdesi, Türkiye 2014)

Şekil 3'e göre Türkiye'de yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan evli kadınların oranı %36'dır. Yani neredeyse her 10 kadından 4'ü eşi veya partneri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Son 12 ayda hem kır hem kent hem de Türkiye genelinde eşi veya partneri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların oranı ise %8'dir.

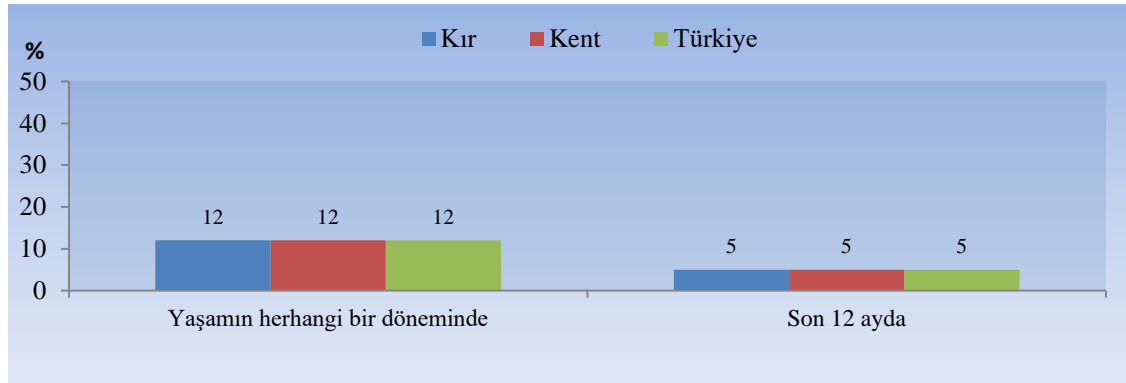
1.2.1.2. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, bir kişinin isteği dışında cinsel ilişkiye zorlamak, kontrol altına almak veya başka bir kişiye zarar vermek amacıyla cinsel bir eylemde bulunmak şeklinde gerçekleşebilmektedir. Cinsel şiddet; güç, kontrol ve istismar gibi bileşenlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Cinsel şiddette erkek, kadını bir objeymiş gibi görür ve her istediğinde kadını cinsel ilişkiye hazır kabul ederek onunla birlikte olmaya çalışır. Kadının rızasını almaz, isteklerine saygı göstermez, düşüncelerini önemsemez hatta reddedildiği takdirde fiziksel şiddet uygulayarak zorla ilişkiye girme, tecavüz etme, psikolojik baskı kurma, fuhuşa zorlama gibi davranışlarda bulunabilir (Uçar, 2003).

Cinsel şiddet birçok farklı şekilde gerçekleşebilir. Bunlar arasında tecavüz, cinsel saldırı, cinsel taciz, cinsel istismar, cinsel tehdit ve diğer cinsel saldırılar bulunur. Cinsel şiddet hem fiziksel hem de psikolojik sonuçlar doğurabilir ve kurbanlarda derin travmalara neden olabilir. Fiziksel ya da cinsel istismara uğrayan kadınlardan %42'si yaşadığı eylem sonucunda travma yaşamaktadır (Çalmuk, 2022). Cinsel şiddet ve saldırılara genellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi savunmasız bireyler maruz kalabilmektedir (Polat, 2016).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 2015 yılında yayımladığı bir çalışmada Türkiye’de yaşayan evli kadınların hayatının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalma oranı %12’dir.

Özellikle fiziksel şiddetle birlikte görülen cinsel şiddet, genellikle özel kabul edilir ancak gizlidir. Bu nedenle diğer şiddet biçimlerine göre tespit edilmesi en zor şiddet türüdür. Cinsel şiddetin gizlenmesinin temel nedeni, kadınların ve cinselliklerinin özelmış gibi gösterilmesidir (Çalmuk, 2022).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Şekil 4: Cinsel şiddet yaygınlığı (Eşi veya partneri cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların* bölge ve yerleşim yerine göre yüzdesi, Türkiye 2014)

Şekil 4’e göre hem kır hem kent hem de Türkiye genelinde cinsel şiddete maruz kalan evli kadınların oranı eşit ve %12; son 12 ay içinde cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise tüm yerleşim yerlerinde eşit ve %5 şeklindedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 2015 yılındaki çalışmasında Türkiye’de kadınların zaman zaman hem fiziksel hem de cinsel şiddeti aynı anda deneyimlediği belirtilmiştir. Buna göre kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranı %36, cinsel şiddete maruz kalma oranı %12, her iki şiddetten en az birine maruz kalma oranı ise %38’tir. Bu durum fiziksel şiddet ile cinsel şiddetin bir arada var olduğunu da göstermektedir.

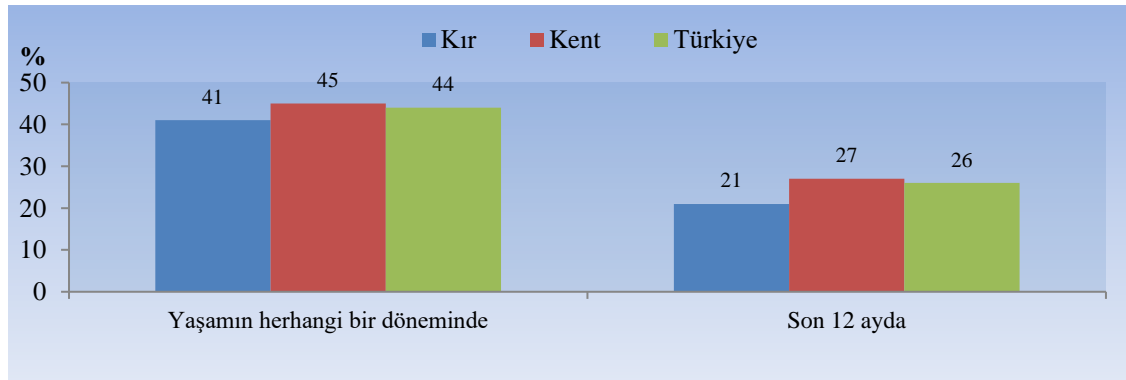
1.2.1.3. Psikolojik/Duygusal Şiddet

Aile içi şiddetten bahsedilirken akıllara en son gelen, tanımlaması oldukça güç olan fakat fiziksel şiddet kadar sık görülen bir diğer şiddet türü de psikolojik/duygusal

şiddettir. Psikolojik şiddetin bireyin (kadının) üzerinde bıraktığı olumsuz etki fiziksel şiddet kadar güçlü olmasına rağmen fiziksel şiddetin gözle görülür ve kalıcı olması toplum önünde fiziksel şiddeti psikolojik şiddetin önüne koymaktadır (Ediz ve Altan, 2017, s. 401).

Bu şiddet türünün amacı çoğunlukla kurbanı kontrol altına almak ve manipüle etmekle ilgilidir. Kişinin öz saygısını, öz güvenini zedeleyici sözler söylemek, hakaret etmek, aşağılamak, bağırarak ve korkutmak, bireyin (kadının) yaptığı her davranışı küçümsemek ve alay etmek, ailesi ve arkadaşlarıyla olan ilişkisini sınırlandırmak, manipüle etmek, nerede ve kiminle olduğunu kontrol etmek, kıskançlık bahanesiyle kıyafetine karışmak, evden çıkmasını yasaklamak gibi çeşitli amaçlarla gerçekleştirilebilir.

Şiddeti uygulayan erkek (eş, erkek arkadaş, baba, erkek kardeş vb.) bu şiddet türünde kadını en çok değer verdiği biri/birileriyle (çocukları, ailesi, arkadaşları vb.) tehdit ederek kişisel çevresini de hedef alarak saldırıda bulunabilir. Birey, sinir ve öfkesini karşı taraftan çıkartmak ve cezalandırmak için sadece fiziksel şiddeti değil aynı zamanda psikolojik/duygusal şiddeti de yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanır (Coker ve ark., 2000). Türkiye’de psikolojik şiddet yaygınlığı Şekil 5’te gösterilmiştir.

* Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Şekil 5: Psikolojik/Duygusal şiddet yaygınlığı (Eşi veya partneri fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların* bölge ve yerleşim yerine göre yüzdesi, Türkiye 2014)

Şekil 5’e göre Türkiye’de genelinde psikolojik/duygusal şiddete maruz kalan evli kadınların oranı %44’tür. Son 12 ayda Türkiye genelinde eşi veya partneri tarafından psikolojik/duygusal şiddete maruz kalmış kadınların oranı ise %26’dır.

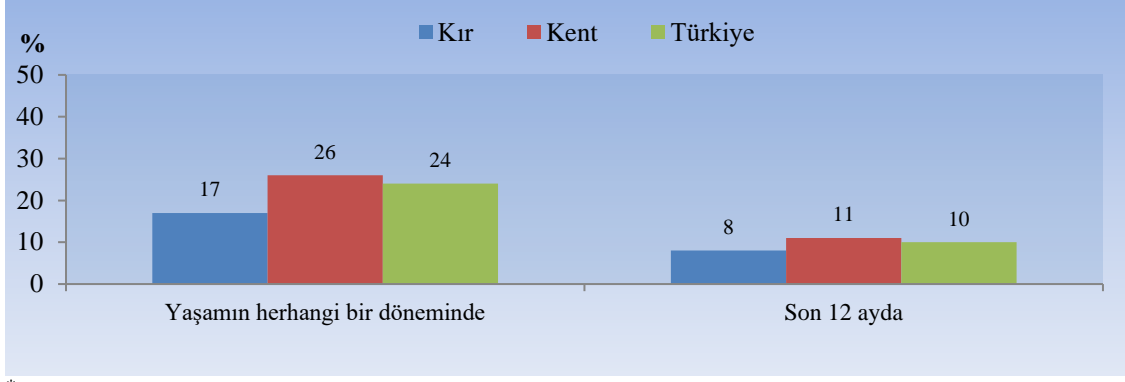
1.2.1.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, bireyin (kadının) iş bulmasını zorlaştırmak, para kazanmasını engellemek ya da kazandığı paraya el koymak, finansal kaynaklarını kontrol altına alarak ekonomik bağımsızlığını engellemek, ev ihtiyaçları için maddi destekten yoksun bırakmak, bireyin maddi değer taşıyan eşyalarını elinden almak, kadının mirasına el koymak, aileyle alakalı ekonomik konularda kadının düşüncelerini hiçe sayarak kendi başına karar vermek gibi davranışları kapsamaktadır (Yetim ve Şahin, 2008; Polat, 2016). Kısacası ekonomik şiddet, kadının hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan maddi güçten mahrum bırakılmasıdır.

Bu eylemlerin amacı, kadının yaşamını etkileyerek maddi açıdan fakirleşmesini, isteklerinden yoksun bırakarak erkeğe muhtaç ve bağımlı olmasını sağlamaktır. Bu yüzden, kadınların bu şiddet türüne sessiz kalmaları ya da daha çok tepki gösterememelerinin en büyük sebebi ekonomik gücü elinde tutan erkeklerdir (Yılmaz, 2020, s. 59-60).

Ekonomik şiddet, aile içinde iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birincisi, kadının türlü nedenlerle çalıştırılmaması ve eve gelir getiren tek kişinin erkek olduğu durumdur. Burada kadının ev ekonomisine desteği olmadığı için kendi kişisel ihtiyaçlarını karşılayamaz, kendi istekleri doğrultusunda harcama yapamaz, bu yüzden kadın, ailede söz hakkının olmadığı bir durumla karşılaşır. Erkek ise kendini üstün görür, kendi kişisel ihtiyaçlarına önem verir, kendi zevkleri ve istekleri doğrultusunda harcamalar yapar. Kadına ise sadece ev ihtiyaçları için kısıtlı bir bütçe ayırır, kadının ihtiyaçlarını ve isteklerini görmezden gelir.

İkinci durumda kadın çalışmakta, erkek çalışmamakta ama kadının kazancına el koyarak kazancındaki söz hakkını elinden almaktadır. Kadın çalışsa bile kazancı üzerinde bir hükmü olmadığı için ekonomik özgürlüğü olmamaktadır. Birinci durumda erkek, kadını bir tehdit olarak görmezken, ikinci durumda yani kadın çalışırken özellikle de erkekte daha fazla maaş alıyorsa tehdit olarak görmekte ve daha fazla baskı ve şiddete yönelmektedir. Ekonomik şiddet, kadınların özgürlüğünü kısıtladığı gibi uzun vadeli etkileriyle de psikolojik, duygusal ve sosyal açıdan zararlar yaratır. Ayrıca kadının üzerinde baskı ve kontrol aracı olarak kullanıldığı zaman diğer şiddet türlerinin de uygulanmasına olanak sağlar (Yörük, 2018, s. 29). Ekonomik şiddetin yaygınlığını gösteren bilgiler Şekil 6'da verilmiştir.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Şekil 6: Ekonomik şiddet yaygınlığı (Eşi veya partneri tarafından kadının çalışmasına engel olmasının veya işten ayrılmasına neden olmasının kadınların * yerleşim yerine göre yüzdesi, Türkiye 2014)

Şekil 6'ya göre Türkiye genelinde hayatlarının herhangi bir döneminde kadınların yaklaşık dörtte biri, son 12 ay içinde ise kadınların onda biri ekonomik şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Yaşamın herhangi bir döneminde kırdaki evli kadınların eşi veya partneri tarafından çalışmasının engellendiğini belirtenlerin oranı %17'ken, bu oran kentte %26; Türkiye genelinde ise %24'tür. Son 12 ayda kırdaki evli kadınların eşi veya partneri tarafından çalışmasının engellendiğini belirtenlerin oranı %8; kentte yaşayanlarda bu oran %11; Türkiye genelinde ise bu oran %10 şeklindedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2015 yılında yayımladığı çalışmada Türkiye'de en az bir kere evlenmiş kadınların, eş veya partneri tarafından işten ayrılmaya neden olma ya da işten ayrılmaya zorlama, çalışmayı engelleme ve gelirinden mahrum bırakılma gibi sorular sorulmuştur. Bunun sonucunda kadınların %30'unun hayatlarının herhangi bir döneminde, %15'inin ise son 12 ay içinde ekonomik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kadınların %9'u ev ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli paranın kendilerine verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca kadınların %5'i de gelirlerinin elinden alındığını beyan etmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2015).

1.2.2. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Hem bireysel hem de toplumsal anlamda birçok yıkıma neden olan şiddet ister bireye ister gruba isterse topluma yönelik olsun sadece bir nedene bağlı olarak açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. Hem şiddetin kendisi hem de doğrudan kadını hedef alan şiddet biçimleri birçok faktörden etkilenir. Şiddetin nedenleri konusunda biyolojik/bireysel, psikolojik/duygusal, toplumsal/sosyo-kültürel olmak üzere birçok faktör üzerinde durulmaktadır.

1.2.2.1. Biyolojik/Bireysel Faktörler

Bireyin (erkeğin) kalıtsal, biyolojik veya bireysel özelliklerini temel alır. Bireyin genlerinde var olduğuna inanılan ve onu şiddet uygulamaya sürükleyen hormonların, hormonal dengesizliklerin, testosteron düzeyinin, beyinde yaralanmalar ve travma ile gerçekleşen işlev bozukluklarının ve bağımlılık edici maddelerin kullanımının şiddete/şiddet eğilimine yol açtığı düşünülmektedir (Akt. Akan ve Kıran, 2017, s. 48).

Suç işleme eğilimine sahip olma, suçlayıcı kişilik özelliğe sahip olma, benlik saygısının düşük olması, düşük öze denetim yetersizliği gibi bireysel özellikler de şiddete yol açabilmektedir (Akt. Dwyer ve ark., 1995).

1.2.2.2. Psikolojik/Duygusal Faktörler

Kadına yönelik şiddet olgusunu açıklayan faktörler içerisinde çocukluk deneyimi yer almaktadır. Özellikle çocukken istismara uğramış ve ihmal edilmiş erkek çocukların ilerleyen dönemlerde şiddeti bir araç olarak kullandıkları belirtilmektedir. Çeşitli kişilik bozuklukları da psikolojik faktörler arasında yer almaktadır. Bu kişilik bozuklukları arasında sınırda kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğu, şizoid kişilik bozukluğu (Dutton, 1988; Hamberger ve Hastings, 1986) paranoid kişilik bozukluğu (Faulk, 1974) yer almaktadır. Ayrıca takıntılı, saplantılı ve bağımlı kişilik örüntüsü de şiddet ile ilişkilendirilmektedir (Hamberger ve Hastings, 1986).

1.2.2.3. Sosyo-Kültürel Faktörler

Kişinin ailesi içinde görerek öğrendiği davranış biçimi olan şiddet, çocukluk ve ergenlik yıllarında çok fazla şiddet ortamında yetişmiş erkeklerin şiddet eğiliminin diğer erkeklere göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Şiddetin en önemli toplumsal nedeni olan cinsiyet rollerinde erkeğin baskın olması, kalıplaşmış eril kararların toplum tarafından bir değer olarak kabul görmesi, gelecek nesillere aktarılması, kadına yönelik şiddetin aile içinde halledilmesi gereken mahrem bir sorun olarak görülmesi, sosyo-kültürel yapı içindeki gelenek ve göreneklerin, dinin şiddeti biçimlendirmede etkili olduğu görülmektedir (Mavili, 2014).

Toplumların yetersiz ve yanlış iletişim becerisi, düşüncelerini yüksek sesle ifade etme alışkanlıkları, ahlak ve namus anlayışının yanlış biçimde benimsenmesi gibi sosyo-kültürel nedenler; işsizlik, yoksulluk, kötü ekonomik durum, düşük gelir düzeyi gibi sosyo-ekonomik nedenler de şiddeti etkileyen faktörler arasındadır (Yavuz ve ark., 2000).

Şiddete neden olan bir diğer faktör ise medyadır. Özellikle televizyon dizileri, filmler, bilgisayar oyunları, gazeteler hatta çizgi filmlerde şiddeti destekleyen, normalleştiren birçok öğe bulunmakta, bu öğeler kitle iletişim araçlarıyla topluma yayılmakta ve içselleştirilmektedir (Yetim ve Şahin, 2008).

1.2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Etkileri ve Sonuçları

Şiddet, tüm dünyada var olan ve varlığını arttırarak sürdüren bir toplum sağlığı sorunudur. WHO (World Health Organization-Dünya Sağlık Örgütü), 2002 yılında yayınladığı raporda, şiddetin en fazla aile ortamında ve kadına yönelik şiddet biçiminde gerçekleştiğini belirtmiştir. Şiddet mağduru kadınlar hem fiziksel hem de ruhsal olmak üzere birçok sağlık problemleriyle karşı karşıya kalmaktadır.

Kadınlar, şiddet nedeniyle ölümcül ve ölümcül olmayan sağlık sorunlarıyla mücadele etmektedir. Ölümcül olmayan sağlık sorunlarının ilki fiziksel sağlık problemleridir. Fiziksel şiddete maruz kalan kadınların vücutlarında morarmalar, kesikler, kırık kemik ve dişler, gözlerde morluk ve şişlik, migren ve beyin hasarı görülmektedir. Ayrıca şiddetin yarattığı stres nedeniyle kadına yönelik şiddet, kadınlarda, bağırsıklık sistemi sorunlarına, yeme bozukluklarına, kabızlığa, diyareye ve

irritabl bağırsak sendromu gibi sindirim sistemi sorunlarına, göğüste ağrı ve çarpıntı, hipertansiyon gibi kalp damar hastalıklarına neden olmaktadır (Sarıbyık, 2012, s. 20).

Şiddet olgusuyla başa çıkamayan ya da başa çıkmakta zorluk çeken kadınlar alkol, uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı maddelere yönelebilmektedir. Ayrıca kadınlar fiziksel ve cinsel şiddet içeren tecavüz gibi eylemlere maruz kalabilmekte bunun sonucunda istenmeyen gebelik, düşük yapma, rahim yaralanmaları ya da HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalık riskiyle karşılaşabilmektedir. Şiddetin ölümcül etkilerinde ise şiddet, kadınları intihara sürükleyebilmekte, cinayet kurbanı haline getirebilmekte ve anne ölümlerini artırabilmektedir (Subaşı ve Akın, 2003).

Şiddete maruz kalan kadınlarda fiziksel etkinin yanı sıra psikolojik etkilerde meydana gelebilmektedir. Panik, endişe, yoğun korku, umutsuzluk, güvensizlik, utanç, öğrenilmiş çaresizlik, intihar düşünceleri, öz saygı ve öz güven kaybı yeme ve/veya uyku bozuklukları, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, hırpalanmış/örselenmiş kadın sendromu, paranoya, psiko-somatik ağrılar, sosyal fobi gibi sağlık sorunları görülebilmektedir (Campbell ve ark., 2002; Heise ve ark., 1999). Aile içinde yaşanan şiddette, şiddete maruz kalan kadınların yanı sıra şiddeti gören hatta maruz kalan çocukların da ruh sağlığı bozulabilmektedir (Karayel, 2019, s. 4).

Şiddetin etkileri kadınların mesleki ve kariyer yaşamını da olumsuz etkilemekte, onları yoksulluğa sürüklemekte ve ekonomik bağımsızlıklarını kaybetmelerine neden olmaktadır (Subaşı ve Akın, 2003). Kadınların çalışma hayatına kazandırılması hem devletin hem de işverenlerin sorumluluklarının bir parçası olmalıdır. Araştırmalar, kadınların aktif çalışma sırasında daha az şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Ayrıca aile bütçesine maddi olarak katkı sağlayan kadınların çalışmaları erkeğin işsiz kaldığı zamanlarda işe yaramakta, kadının daha üretken olmasını sağlamakta ve ruh sağlığını olumlu yönde etkilemektedir (Karayel, 2019, s. 8).

1.2.4. Kadınların Şiddete Katlanma Nedenleri

Birçok şiddet mağduru kadın, aile içinde defalarca şiddete maruz kalmasına rağmen şiddet ortamında yaşamaya devam etmek zorundadır. Sanılanın aksine şiddete maruz kalan kadının evi terk etmesi o kadar da kolay değildir. En önemli nedeni gidecek bir yerinin olmamasıdır. Ayrıca kadınların kocalarına ekonomik yönden bağımlı olması,

çocuklarına bakamama ve onları kaybetme korkusu, boşanmış kadına karşı toplumun olumsuz tutumu, yalnız kalma, sokakta kalma, kadının ailesinin çocukları kabul etmemesi, eşinin bir gün değişeceğine ve kendisine daha iyi davranacağına inanması, evliliğe devam etme isteği, eşine duygusal olarak bağlı olması ve öğrenilmiş çaresizlik şiddete katlanma nedenleri arasında yer almaktadır (Çiftçi ve Açık, 2022).

Kutsal haneyi koruyan, aile hayatında fedakârlık yapan, sürekli kendinden ödün veren kadın imajı ve eşler arasındaki mahremiyet nedeniyle sınırların açıklanmasını yasaklayan, katı kurallar uygulayan sosyal kurumlar kadınları çözümsüzlüğe itmektedir. Yüksek eğitim düzeyine sahip çiftlerin evliliklerinde bile şiddete maruz kalan kadın, bu toplumsal baskı karşısında sessiz kalmakta ve evliliğe devam etmesi için kendisine biçilen rollerin baskısı altında yıllarca bu duruma katlanmaktadır. Sosyal statü, aile ve çevre baskısı, ekonomik sorunlar, özgüven eksikliği ile cinsiyet rolleri nedeniyle kadınlar, şiddete maruz kaldıkları evliliklerini mutsuz olma pahasına devam etmek zorunda kalmaktadır (Çakır ve ark., 2008).

1.3. Cinsiyetçilik

1.3.1. Cinsiyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyetçilik, herhangi bir cinsiyete karşı önyargılı, ayrımcı tutum ve davranışlar olarak nitelendirilir (Glick ve Fiske, 1996; Else-Quest ve Hyde, 2018; Liss ve ark., 2019, s. 76). Önyargılar, kalıp yargılardan beslenir, bir sosyal gruba karşı inanç, beklenti ve düşüncelerden oluşan kalıp yargı zaman içinde negatif ve duygu içerikli bir tutum olan önyargılara dönüşür, önyargılar da önyargıya sahip olan baskın sosyal grupların haksızlığa başvurarak ayrımcı davranış ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olur (Taylor ve ark., 2006, Bölüm 6). Cinsiyet özelinde önyargı ve ayrımcılık içeren tutum, davranış ve uygulamalar ise genellikle erkeklerin kadınlardan üstün olduğu inancına/düşüncesine dayanır (Liss ve ark., 2019, s. 70-71).

Cinsiyetçilik için cinsiyet ayrımcılığı kavramı da kullanılmakta ve cinsiyet ayrımcılığı denildiğinde öncelikle kadın cinsiyetine yönelmiş önyargılar ve ayrımcı uygulamalar kastedilmektedir (Dökmen, 2010, s. 29). Bu önyargılı tutum, davranış ve uygulamalar; erkek egemen toplumda kadınların politik, sosyal, ekonomik ve kültürel

açından erkeğe göre ikincil konumda olmasına yol açmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2002, s. 48).

Cinsiyetçilik bir ayrımcılık biçimi olduğu için kalıp yargılarla başlar. Kalıp yargılar doğası gereği sorunludur çünkü bir grubun tüm üyelerini kapsayan bir doğru yoktur ve yalnızca insanlardan ne beklediğimizi değil aynı zamanda onlarla nasıl etkileşim kurduğumuzu da etkiler. Bu durum, cinsiyet rollerine veya bir kişinin bir kültürdeki gerçek veya algılanan cinsiyetine bağlıdır (Liss ve ark., 2019, s. 70).

Bilgiyi işleme sürecinde kategoriler anlamayı/algılamayı kolaylaştırır. Her kategori, birtakım özelliklere, benzerliklere göre gruplandırma şeklinde oluşur. Böylece algılanan her nesne veya özne belirli özellikleriyle bir kategoriye temsil edecek hale gelir.

İnsanlara ilişkin yapılan gruplandırma genellikle içinde bulunulan sosyal grubun özelliklerine dayanan sosyal kategorizasyon şeklinde gerçekleşir. Bu açıdan belirli özellikler taşıyan kadın veya erkek cinsiyeti de birer sosyal kategori olarak algılanır. Bir kadın fiziksel ve psiko-sosyal özellikleriyle kadın cinsiyeti; bir erkek ise çeşitli fiziksel, anatomik ve psiko-sosyal özellikleriyle erkek cinsiyeti grubunun birer temsilcidir veya prototipidir. Her sosyal gruba ilişkin çeşitli kalıp yargılar cinsiyet grupları için de geçerlidir. Sosyalleşme/kültürleme sürecinde var olan sosyal kategorizasyonlarla şekillenen bu kalıp yargılar *cinsiyet veya toplumsal cinsiyet kalıp yargıları* olarak nitelendirilmektedir (Dökmen, 2010, s. 32).

Cinsiyetlere ilişkin kalıp yargılar incelendiğinde; erkek ve kadın olmaya dair inanç ve niteliklerin bir grubun lehine diğer cinsiyet grubunun ise aleyhine olduğu anlaşılmaktadır (*bk.* Tablo 1).

Genellikle kadın cinsiyeti için dezavantaj teşkil eden ve erkek cinsiyet grubu için ise avantaj sağlayan kalıp yargılar, önyargıları doğurarak, destekleyerek veya onlara sebebiyet vererek cinsiyet ayrımcılığına/cinsiyetçiliğe meşruiyet kazandırmaktadır.

Tablo 1: Yaygın toplumsal cinsiyet kalıp yargıları

Kadınlar için	Erkekler için
Naziktir	Saldırgandır
Kolay ağlar	Duygusal değildir
İnce düşüncelidir	Hırslıdır
Dindardır	Nesneldir
Görünümüyle ilgilidir	Baskındır
Başkalarının duygularının farkındadır	Rekabetçidir
Güçlü güvenlik ihtiyacı vardır	Özgüvenlidir
Konuşkandır	Mantıklıdır
Bağımlıdır	Bağımsızdır

Kaynak: Taylor ve ark. (2006), *Social psychology*, s. 338.

Cinsiyet, her ne kadar günümüzde kadın-erkek ikiliğinden daha karmaşık bir yapı olsa da biyolojik veya fizyolojik özelliklerin veya farklılıkların bir sonucu olarak kadın veya erkek gruplarını tanımlar. Toplumsal cinsiyet ise kültürel veya sosyal algının bir yansıması olarak sosyal inşa ile kurumlanır. Sosyal inşa ile yaratılan erkeklik ve kadınlık ölçütü veya algısı, her cinsiyet için çeşitli rol, sorumluluk ve beklenti şeklinde belirir (Oakley, 1985; Butler-Wall ve ark., 2016). Her cinsiyete ilişkin bu beklentiler ve cinsiyetlerin yerine getirmesi gereken sorumluluklar *toplumsal cinsiyet rolleri* şeklinde tanımlanır. Toplumsallaşma sürecinde kadın ve erkekler kendilerine uygun olduklarını düşündükleri kişilik özelliklerini benimser ve seçilen meslekler, yürütülen etkinlikler ve oyunlar bile cinsiyet rollerine ilişkin beklentilere uygun olarak öğrenilir (Dökmen, 2010, s. 29).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlık ve erkekliğin toplumsal temsiliyetleridir, bir anlamda sosyal bir ifade biçimidir. Kadın ve erkekler, kültürel beklentilere uygun olarak cinsiyetlere ilişkin çeşitli kişilik özellikleri ve davranışları sosyalleşmenin bir sonucu olarak yaratır. Sonuç olarak erkek için erkeksi (maskülen) özellikler; kadınlar için ise kadınsı (feminen) özellikler makul görülür (Dökmen, 2010, s. 31).

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetin uyarıcı bir değişken olarak hareket ettiği özellikler için bu özelliklerin öznen kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın kullanılabilir. İki insan grubunu birbirinden ayırmamızı sağlayan sosyal bir etiketi ifade eder (Unger, 1979, s. 1086).

Cinsiyete dayalı kategorilerin çeşitli bileşenleri, çoğu zaman biyolojik cinsiyet özelliklerinden veya cinsiyete ilişkin bilgilerden bağımsız olarak öğrenme sürecinin bir sonucudur. Toplumsal cinsiyet teriminin kullanımı, biyolojik ve psikolojik cinsiyet arasındaki varsayılan paralellikleri azaltmaya veya en azından bu tür paralelliklere ilişkin varsayımları açık hale getirmeye hizmet eder. Toplumsal cinsiyet hem başkaları tarafından yapılan atıfları hem de kişinin kendi özelliklerine ilişkin algıları veya varsayımları (toplumsal cinsiyet kimliği) içerecek şekilde genişletilebilir. Neticede her toplum, atanan cinsiyet temelinde erkekler ve kadınlar için belirli özellikler öngörmektedir (Unger, 1979, s. 1086). Her ne kadar toplumlar biyolojik cinsiyetin farklılıklarını anlamış ve kabul etmiş olsalar da çoğu zaman bu durumu sosyal ayrımların temeli olarak kullanır. Kendi toplumumuzda cinsiyetlendirilmiş insan yaratma süreci doğumla başlar. Bir bebek doğduğunda, üreme organlarının varlığı cinsiyeti temsil eder ama bebeği kısa süre sonra sarı pembe veya mavi bir battaniye toplumsal cinsiyeti temsil eder. Battaniye, bu bebeğe baştan itibaren genel bir insan olarak değil, bir erkek veya kız olarak davranılması gerektiğine dair bir ipucu görevi görür (Crawford, 2018, s. 26).

Cinsiyetçiliğe ilişkin toplumsal anlayış iki dönem şeklinde değerlendirilebilir. İlk dönem eski moda, gelenekçi ve klasik cinsiyetçilik anlayışını yansıtırken ikinci dönem modern ve yeni bir cinsiyetçilik anlayışını yansıtmaktadır (Swim ve ark., 1995, s. 199-201).

20. yüzyılın ortalarına kadar yaygın olan eski moda cinsiyetçilik kadınlara karşı olumsuz kalıp yargılar; cinsiyet temelli eşit olamayan hak ve rollere yönelik katı inanç; açık, aleni önyargılar ve ayrımcı tutum, davranış ve uygulamalarla ilişkilendirilirken (Else-Quest ve Hyde, 2018, Bölüm 1); son 20 ile 30 yılda ikinci dalga feminist hareketin sonucu olarak modern cinsiyetçilik (Haslett ve Lipman, 1997) kadınlara yönelik örtük, gizil, incelikle düşünülmüş önyargılı inanç ve tutumlarla ilişkilendirilmektedir (Swim ve ark., 1995). Yeni cinsiyetçilik şeklinde de ifade edilen modern cinsiyetçilik, cinsiyet ayrımcılığını reddetmek, kadınların eşitlik taleplerini aşırı ve gereksiz bularak direnmek, pozitif ayrımcılığı haksız bir uygulama olarak görmek ve bunun gibi ilerici sosyal politikalara karşı çıkmak da dahil olmak üzere kadınların mevcut sorunlarına karşı anlayış göstermeyen ve empatik olmayan tepkilerle karakterize edilir (Swim ve ark., 1995; Swim ve Cohen, 1997). Günümüzde eski moda cinsiyetçiliğin yerini kadınlar

hakkında örtük, gizil veya incelikli önyargılı tutum ve inançlarla ilişkili olan modern cinsiyetçilik veya yeni cinsiyetçilik (neosexism) almıştır (Swim ve ark., 1995).

Yeni dönem cinsiyetçilik anlayışını temsil eden bir diğer cinsiyetçilik türü ise çelişik duygulu cinsiyetçiliktir. Çelişik duygulu cinsiyetçilik, kadınlara karşı düşmanca ve korumacı olmak üzere iki zıt duyguyu içinde barındıran bir cinsiyetçilik biçimi olarak görülmektedir. Düşmanca cinsiyetçilik (hostele sexism) kadınlara karşı olumsuz, düşmanca tutumları ve kadınların ister cinsellik ister feminizm yoluyla olsun, zamanlarının çoğunu erkekleri kontrol etmeye çalışarak geçirdikleri düşünülen toplumsal cinsiyet ilişkilerine ilişkin düşmanca inançları ifade eder. Düşmanca cinsiyetçilik, erkek gücünü, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve erkeklerin kadınları aşağılayıcı nitelendirmelerle cinsel nesnelere olarak sömürülmesini haklı çıkarmaya çalışır. Korumacı cinsiyetçilik (benevolent sexism) ise kadınlara karşı kibar, şefkatli, yardımsever veya korumacı olma ile ilgili inançları ifade eder. Korumacı birey, kadınları korunması ve sevilmesi gereken saf varlıklar olarak görür. Bu görüş zararsız görünse de yine de bir cinsiyetçilik biçimidir çünkü kadınları zayıf ve erkeklere bağımlı olarak klişeleştirir ve aynı zamanda bu tür inanç ve tutumlar geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle de uyumludur (Glick ve Fiske, 1996, 1997, 2001). Hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçiliğe ilişkin birkaç ifade Tablo 2’de (Glick ve Fiske, 1997) verilmiştir.

Tablo 2: Çelişik duygulu cinsiyetçilik ifadeleri

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	
Düşmanca Cinsiyetçilik	Korumacı Cinsiyetçilik
Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadır.	Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.
Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.	Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.
Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedir.	Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.
Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler.	Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.
Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.	Erkekler kadınsız eksiktirler.

1.3.2. Cinsiyetçilik ve Toplumsal Cinsiyeti Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar

Toplumsal cinsiyet sosyalleşmesiyle birlikte cinsiyetler, toplumsal davranış, tutum ve beklentileri içselleştirir. Bu süreç doğumdan önce başlayan, hayat boyu devam eden ve ölümlerle birlikte sona eren karmaşık ve -cinsiyetle ilgili normlar zaman içinde değişim gösterdiğinden- dinamik bir süreçtir. Psikanalitik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı ve sosyal inşacılık bu süreci çeşitli yönleriyle anlaşılır kılmaya çalışan paradigmalardır (Liss ve ark., 2019, s. 193).

Psikanalitik kuram, Sigmund Freud (1856–1939) tarafından yapılandırılmıştır. Freud, erken çocukluk deneyimlerinin önemli ölçüde kişiliği şekillendirdiğini belirtmiştir. Geliştirdiği psiko-seksüel gelişim kuramında oral, anal, fallik, latent (gizil) ve genital olmak beş önemli gelişimsel dönem tanımlamıştır. Oral dönemde, bebek emmeden ve yemekten zevk alır; dünyayı esas olarak ağız yoluyla deneyimler. Bunu, hazzın dışkılamayla gerçekleştiği anal dönem takip eder (Oral, 2016, s. 91).

Freud, erkek ve kız çocukların psikoseksüel gelişimin ilk iki aşaması olan oral ve anal aşamalardan benzer şekilde geçtiklerini öne sürmüştür. Bununla birlikte, fallik evrede, 3 ila 6 yaş civarında, erkek ve kız çocuklarının gelişimi birbirinden ayrılır. Gelişimin üçüncü aşaması olan bu dönem, erkek çocuklar için zevk bölgesinin penis olduğu ve anneye karşı cinsel duyguların ortaya çıktığı, kız çocuklar için ise babaya karşı cinsel duyguların ortaya çıktığı dönemdir. Fallik evre sırasında erkek çocuk, kendisi için zengin bir zevk ve ilgi kaynağı olan kendi penisine hayranlık duyar. Bu aşamada erkek çocuklar, adını bilmeden babasını öldüren ve annesiyle evlenen Yunan efsanesi Oedipus'tan alan *Ödipus (Oidipus) Kompleksi* yaşarlar. Ödipus Kompleksinde erkek çocuk annesini cinsel olarak arzular. Ona olan bağlılığı güçlü ve yoğundur. Anne şefkatine rakip olan babasından da kurtulmak ister ancak baba çok güçlü bir rakiptir ve çocuk, babanın oğlunu hadım ederek misilleme yapacağından korkar. Bu iğdiş edilme kaygısı o kadar büyür ki, çocuk annesine olan cinsel arzusunu bastırarak ve babasıyla özdeşleşmek için kritik bir geçiş yaparak sorunu çözmeye çalışır. Babayla özdeşleşme sürecinde erkek çocuk, babanın temsil ettiği toplumun değerlerini ve ahlakını içe yansıtır (kendini benimser) ve böylece bir süperego geliştirir. Erkek çocuk, babayla özdeşleşirken, babanın sahip olduğu varsayılan nitelikleri -güç, kudret vb.- üstlenerek

cinsiyet kimliğini inşa eder (Else-Quest ve Hyde, 2018, Bölüm 2; Callahan, 2002, Bölüm 3).

Kızlar için fallik aşama oldukça farklıdır. Freud'a göre ilk kritik olay, kızın penisinin olmadığını farkına varmasıdır. Muhtemelen penisin klitorisinden daha üstün olduğunu fark eder. Kendini aldatılmış hisseder ve erkekleri kıskanır ve böylece penis kıskançlığı hissetmeye başlar. Ayrıca, bir zamanlar bir penise sahip olduğuna ancak bunun kesildiğine inanarak sakatlanmış hisseder. Aslında Freud, oğlanın kastrasyon (hadım etme) kaygısının, kastrasyonun gerçekliğinin canlı kanıtı olarak gördüğü kızın anatomisini gözlemlemesinden kaynaklandığına inanıyordu. Kızın, penis kıskançlığı asla doğrudan tatmin edilemez ve bunun yerine babası tarafından hamile bırakılma arzusuna dönüşür. Penisinin olmamasından annesini sorumlu tutarak, annesine olan sevgisinden vazgeçer ve babasına yoğun bir şekilde ilgi duymaya başlar, böylece Ödipus kompleksinin *Elektra Kompleksi* adı verilen kendi versiyonunu oluşturur. Freud'a göre, baba tarafından hamile bırakılma arzusu güçlü bir arzudur ve annelik dürtülerinin daha genel biçiminde devam eder. Bu tespitlerle birlikte Freud'un erkek ve kadın kişilik gelişimi için uzun vadeli sonuçları olan erken gelişimin kuramsal bir modelini ortaya koyduğu söylenebilir. Freud, aynı zamanda kültürel ve sosyal olguları göz ardı ettiği, sadece terapi uyguladığı kadınlar üzerinden genelleme yaptığı, yaptığı tespitlerin çoğu zaman gözlenemeyen, test edilemeyen, ölçülemeyen ihtiyaç ve arzularla ilişkili olduğu ve görüşlerinin anatomik farklılıklara dayandığı belirtilerek eleştirilmiştir (Else-Quest ve Hyde, 2018, Bölüm 2; Callahan, 2002, Bölüm 3).

Biyolojik kuram, biyolojik veya fizyolojik özelliklerin veya farklılıkların cinsiyete ilişkin algıları belirlediği varsayımı üzerine temellenir (Buss, 1995). Bu kurama göre toplumsal cinsiyet algıları ve rolleri doğrudan kadın erkek fizyolojisindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Kadınların çocuk doğurabilme özelliği ve bununla beraber bebeğin anne sütüne olan ihtiyacı doğrudan bakım veren bir cinsiyet rolünün gelişmesine olanak tanımıştır. Bu biyolojik zorunlulukların sonucu olarak kadınların zaman içinde ev içi işlerle ilgilenerken toplumsal konumunun daha edilgen bir yapıya evrildiği, erkeklerin ise dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşın korumacı bir yaklaşımla güvenlikten sorumlu, kaynakları elinde bulunduran, dış çevreyle mücadele eden etken veya baskın toplumsal cinsiyet rolleriyle özdeşleştiği varsayılmaktadır (Smuts, 1995; Bussey ve Bandura, 1999).

Bilişsel gelişim kuramı, cinsel (cinsiyet) kimliğin, çocuğun cinsiyetin öğrenilmesinde önemli bir örgütleyici ve düzenleyici rol oynadığı varsayımı üzerine temellenir. Çocuk, cinsel kimliğini inşa ederken çevresindeki etkileşimlerle cinsiyetlere ilişkin bilgiler elde eder. Bu bilgilerden hareketle cinsiyetlere ilişkin çeşitli kalıp yargıların varlığını öğrenir ve bunu kendine uyarlar. Böylece sabit ve değiştirilemez bir cinsiyet algısına sahip olan çocuk, bilişsel bir tutarlılık sergileyerek kendini ait hissettiği kimliğin değerleriyle özdeşleştirir. Süreç içinde “ben bir erkek çocuğum” düşüncesi “erkek/ler gibi davranma” ile “ben bir kız çocuğum” düşünce ise “kız/lar veya kadınlar gibi davranma” ile sonuçlanır (Kohlberg, 1966). Sonuçta, cinsiyete ilişkin edinilen bilgiler ile çocuk, ait olduğu cinsiyet grubunun özelliklerini ve değerlerini öğrenir, buna göre tutarlı davranışlar sergileyerek sabit bir cinsiyet kimliği kazanır (Bussey ve Bandura, 1999).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı, çevresel bilginin algılanması, işlenmesi ve anlamlandırılması süreçleri bakımından bilişsel gelişim kuramıyla benzer özellikler taşır. Bu kuramda temel unsur şemalardır. Şemalar bilginin organize edilmesinde, sınıflandırılmasında ve anlamlandırılmasında önemli bir rol oynayan bilişsel yapılardır (Bem, 1981). Çevresel bilgiyi işlerken zihnin çalışma prensibi gereği şemalar devreye girmektedir. Cinsiyete ilişkin bilgiler de belirli şemalarla ilişkilendirilmektedir. Örneğin kadınsı, erkeksi, kadınlık ve erkeklik kavramları doğrudan toplumsal cinsiyet şemasıyla ilişkilidir ve erkeklik ile kadınlığa ilişkin tüm tutarlı ve benzer bilgilerin zihinde canlanmasını sağlar. Özellikle toplumdaki yaygın toplumsal cinsiyet mesajları, kalıp yargıları toplumsal cinsiyet şemalarının gelişiminde önemli bir rol oynar.

Toplumsal cinsiyet şemaları, benlikte özüksendikçe veya benlik algısına yerleştikçe cinsiyete dayalı davranışlar (gender-typed behavior) sergilenir ve pekişir. Sonuç olarak, çocuklar kendi cinsiyetine ait şematik bilgileri diğer cinsiyete ait bilgilerden daha fazla önemser, takip eder, bunlara katılır ve bunları hatırlar; bu durum zaman içinde kız ve erkek çocukların farklı özellikler, tercihler, beceriler veya davranışlar geliştirmesine neden olur (Bem, 1981; Miller, 2016).

Sosyal öğrenme kuramı, davranışın gözlem, taklit etme, model alma yoluyla öğrenildiği varsayımı üzerine temellenir. Bu kuramda pekiştirme, sosyal davranışların öğrenilmesinde bir araç olarak kullanılır. Ödüllendirilen davranışlar tekrarlanır, cezalandırılan davranışlar ise sönümlenir (Bandura, 1977). Sosyal öğrenme kuramına

göre cinsiyet gelişiminde çocuklar, kendi cinsiyetlerini ve başkalarının cinsiyetini gözlemler. Çevresindeki benzer cinsiyetteki bireyleri model alır ve onları taklit eder. Zaman içinde çocuk, toplum tarafından kabul edilen cinsiyet rollerinin sergilenmesiyle ödüllendirilir, kabul edilir veya onaylanır; farklı cinsiyet rollerinin sergilenmesiyle de cezalandırılır, reddedilir veya toplumca dışlanır, “uygunsuz” davranışları için ikaz edilir. Bu toplumsallaşma süreci aile ile başlar arkadaş, okul ve iş ortamında devam eder. Böylece kültürel olarak kabul edilen toplumsal cinsiyet rolleri özümser (Biaggio ve Hersen, 2002; Miller, 2016; Else-Quest ve Hyde, 2018).

Sosyobilişsel kuram, öğrenmeye aracılık eden bilişsel süreçler ile sosyal öğrenme kuramının birleştirilmesiyle ortaya çıkmıştır (Bussey ve Bandura, 1999). Sosyobilişsel kurama göre, toplumsal cinsiyete dayalı davranışlar (gender-typed behavior); model alma, toplumsal cinsiyete dayalı davranışların sonuçlarını deneyimleme ve toplumsal cinsiyet rollerinin doğrudan öğretilmesi yoluyla teşvik edilir; bu deneyimler yoluyla çocukların toplumsal cinsiyete dayalı davranışlarını düzenleyen ve yönlendiren sonuç beklentileri, öz yeterlilik inançları ve öz yaptırımlar geliştirdiklerine inanılır. Ayrıca, sosyobilişsel kuram, kişisel (örneğin, bilişsel, duygusal, biyolojik faktörler), davranışsal (örneğin, cinsiyete dayalı faaliyet kalıpları) ve çevresel faktörlerin (örneğin, sosyal etkiler) cinsiyete dayalı davranışı belirlemek için etkileşimde bulunduğu karşılıklı bir nedensellik modeli ortaya koymaktadır. Her üç faktör de önemli görülmeyle birlikte her birinin göreceli etkisinin durumsal özelliklere bağlı olduğuna inanılmaktadır. Örneğin, toplumsal cinsiyet rollerinin katı bir şekilde uygulandığı bir ortamda bulunan bireyler, kişisel faktörlerden ziyade çevresel faktörlerden daha fazla etkilenebilir (Bussey ve Bandura, 1999; Miller, 2016).

Sosyal rol kuramı, toplumsal rollerin davranışlar üzerinde önemli etkilere sahip olduğu varsayımına dayanır. Toplum, bireylere çeşitli roller tanımlar. Bu durum cinsiyetler için de geçerlidir. Kadın ve erkek olmak, toplumda belirli statüleri ve rolleri beraberinde getirir ve bu statü veya roller çoğu zaman cinsiyetler arasındaki hiyerarşinin de kaynağıdır. Sonuç olarak bu kurama göre kadın ve erkek arasındaki farklılıklar doğrudan sosyal rollerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla roller değiştikçe kadın ve erkeğin birbirine göre konumları da değişecektir. Zaman içinde ev işlerindeki sorumluluk paylaşıldıkça, kamusal alanda çalışma koşulları eşitlendikçe - daha eşitlikçi sosyal rollerin inşasıyla- cinsiyetler arasındaki hiyerarşi de azalacak ve kaybolacaktır (Eagly, 1983; Eagly ve Steffen, 1984).

1.4. Kadın Düşmanlığı

1.4.1. Kadın Düşmanlığının Tanımı

Kadın düşmanlığı, kadınlara karşı nefret, düşmanlık, korku ve önyargılı tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır (Baydar, 2013). Genel anlamıyla kadınlara duyulan bireysel veya kolektif nefreti, düşmanlığı betimler; bununla birlikte hor görme, aşağılama, alay etme, yok soyma davranışlarına da içermektedir. Erkek egemenliğinin bir sonucu olduğu düşünülen kadın düşmanlığı:

En geniş anlamıyla, bireysel veya kolektif düzeydeki toplumsal aktör-ler tarafından gerçekleştirilen, istemli veya istemsiz, bilinçli veya bilinçsiz eylemler de dahil olmak üzere kadınlara yönelik tüm ayrımcı tutum, davranış ve durumlar. (s. 20-21)

şeklinde ifade edilir (Daumas, 2020).

Kadın düşmanlığı Türkçe literatürde mizojini (misogyny) (Baydar, 2013) olarak da kavramsallaştırılmıştır. Bu bakımdan mizojini sözcüğü, yunanca kökenli bir kelime olup misein (nefret, iğrenme, düşmanlık) ve gune (kadın) kelimelerinin birleştirilmesinden oluşmuştur (Daumas, 2020).

Kadınlara karşı her türlü nefret, cinsiyet kaynaklı aşağılanma veya değersiz görülme sadece cinsellik özelinde değer biçme veya bu yönden nesneleştirme ve cinsiyete dayalı şiddeti meşru gören her türlü düşünce, davranış ve uygulamayı onaylama, meşru görme olmak üzere erkek egemenliğinin bir sonucu olarak kadın düşmanlığı çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir (Holland, 2006; Weitzer ve Kubrin, 2009; Baydar, 2013). Mizojininin merkezinde kadın ve erkek eşitsizliği yer almaktadır; bu bakımdan kadınları, erkeklerin yardımcıları veya astları olarak gören bir anlayışı da temsil etmektedir. Bunun yanı sıra kadın bedeninin erkekler tarafından bir meta veya cinsel obje olarak görülmesi de mizojinik bir anlayışın ürünüdür. Bu tür bir anlayış ve kavrayış kadınların aleyhine bir maduniyet (ikincilleştirme) ilişkisi yaratmaktadır (Flood, 2007). Bu yönüyle kadın düşmanlığı, erkek egemenliğini dayatan ataerkil bir toplumun pratiği olduğu için özellikle toplumdaki mizojinik içerik ve uygulamaların anlaşılması noktasında tarihsel süreç içinde kadın ve erkeğe biçilen toplumsal rollerin, cinsiyetler arası ilişkilerin ve cinsiyetçi bakış açısının anlaşılması gerekmektedir (Baydar, 2019).

Kadın düşmanlığı kültürel bir tavidir ve kadınlara dışıl kimliklerinden dolayı duyulan nefreti ifade eder. Bu nefret söylemi, kadına yönelik şiddet, cinsiyet ayrımcılığı ve kadının nesneleştirilmesi gibi birçok biçime bürünebilmektedir (Etyang, 2012).

Kadın düşmanlığını sadece erkekler yapmamaktadır. Aynı zamanda kadınlarda hemcinslerine karşı mizojinik tutum ve davranışlar sergileyebilmektedirler. Özellikle toplumsal baskılar ve cinsiyetler arası güç ilişkilerinden dolayı, erkek egemen bir kültürü ve değerleri destekleyen, savunan; cinsiyetler arası eşitsizlikleri ve güç ilişkilerini onaylayan kadınların tutum veya davranışları, *içselleştirilmiş kadın düşmanlığı (internalised misogyny)* olarak ifade edilmektedir. İçselleştirilmiş kadın düşmanlığı kavramı, kadınların birbirlerine karşı sergiledikleri kadın düşmanlığı içeren düşünce, tutum veya davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır (Piggot 2004; Saakvitne ve Pearlman, 1993).

Kadın düşmanlığı iki şekilde tezahür edebilmektedir. Bunlardan biri, açık bir kadın düşmanlığı şeklinde gerçekleşen *feminizm karşıtlığı*, diğeri ise gizil olan, görünmez bir şekilde gerçekleşen ve farkında olunmayan *kuşatıcı kadın düşmanlığıdır*. Kuşatıcı kadın düşmanlığının temelinde toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar yer almaktadır. Bu kalıp yargılar da zaman içinde önyargılara dönüşmektedir (kadınların kötü sürücü olduğuna dair inanç, bilim ve teknolojiye anlamayan yarım akıllı olduklarına dair düşünceler vb.). Kuşatıcı kadın düşmanlığını perdeleyen, görülmesini güçleştiren çeşitli mekanizmalar bulunmaktadır. Bunlar:

- (1) Kadına yönelik şiddeti görmemek;
- (2) Eşitsizlikleri farklılık olarak değerlendirmek;
- (3) İnanılan ile karşıtlık oluşturan durumlar karşısında istisna kuralını benimsemek;
- (4) Kadının rızası var argümanını kullanmak;
- (5) Eşitsizlikleri onaylamamak ancak yerleşik ve değişmez bir düzene inanmak şeklindedir (Daumas, 2020).

1.4.2. Kadın Düşmanlığını Etkileyen Faktörler

Ataerkil ve erkek egemen kültür, kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesine neden olmakta ve karar alma mekanizmalarında erkeklerle eşit haklara sahip olmasını güçleştirmektedir. Özellikle güç ve iktidar ilişkileri düşünüldüğünde kadınların aleyhine bir güç dağılımı ve dağıtımını olduğu anlaşılmaktadır. Sadece politik bağlamda değil aynı zamanda sosyal bağlamda da kadınların erkeklerle eşit olmadığına ilişkin cinsiyetçi sosyal mekanizmalar, kadın düşmanlığını beslemekte ve meşrulaştırmaktadır (Flood ve ark., 2007).

Sadece erkekler değil kadınlar da hemcinslerine yönelik mizojinik tutum ve davranışlar sergileyebilmektedir. Özellikle kadınların, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini; erkek egemen kültürü destekleyen, onaylayan davranışları ile tanımlanan içselleştirilmiş kadın düşmanlığı nedeniyle, kadınlar üzerinde yatay bir baskı (horizontal oppression) yaratan eylemleri de kadın düşmanlığını beslemekte ve pekiştirmektedir (Saakvitne ve Pearlman, 1993).

Her toplumda cinsiyete ilişkin farklı kalıp yargılar mevcuttur. Özellikle cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet ayrımcılığını pekiştiren bu kalıp yargılar, kadın düşmanlığı içeren kültürel olgular olarak da nesilden nesile aktarılmaktadır. Ataerkil toplumlar bu kalıp yargılarla mücadele etmek, bunlara ilişkin önyargıları kırmak veya ortadan kaldırmak yerine kadınların erkekler için “makul görülmeyen” davranışlarına odaklanmaktadır. Sonuç olarak erkekler, kadınların kendilerine saygı göstermedikleri ve kadınlık görevlerini yerine getirmediği için her türlü ayrımcı uygulamayı hak ettiklerini belirterek kadınlara yönelik, olumsuz kültürel kalıp yargıları meşrulaştırmaktadır. Bu nedenle, bireyler kültüre işlenmiş mizojinik görüş, düşünce, tutum veya davranışları eleştirmek, bunları sergileyenleri suçlamak yerine bu tür davranışlara maruz kalan kadınları suçlamaktadır. Böyle bir tutum; kadınlara yönelik olumsuz görüş, düşünce, tavır ve davranışların doğmasına, gelişmesine, pekişmesine ve teşvik edilmesine neden olmaktadır (Buiten ve Salo, 2007).

Feminizm karşıtlığı üzerinden gelişen kadınlara yönelik nefret ve saldırganca tutum ve davranışlar da doğrudan bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen kadın düşmanlığı olarak görülmektedir. Saldırgan mizojinik anlayış, sadece kadınları istismar etmemekte, kazanımlarını baltalamakta, hak ve eşitlik taleplerini reddetmekte, direnç göstermekte aynı zamanda cinsel hizmet almayı amaçlamaktadır (Daumas, 2020). Özellikle

feminizm karşıtlığını besleyen kimi basmakalıp düşünceler nesnel olmaktan öte olumsuz ve bilinçsiz bir önyargıyı da temsil edebilmektedir. Bu tarz basmakalıp düşünceler şu şekilde dışa vurmaktadır (Akt. Daumas, 2020):

- Feministler eşitlik istememekte, esas amaçları erkeklere hükmetmektir.
- Eşitlik kavramı bir aldatmacadır. Erkek ve kadın birbirini tamamlar; erkek ve kadının doğal yazgıları birbirinden farklıdır.
- Feministler çok saldırgan davranmaktadır.
- Feministler erkeklerden nefret etmektedir.
- Neden hümanizm değil de feminizm hakkında konuşuluyor?
- Feministler önemsiz şeyler için mücadele etmektedir.
- Kadınlar kendi kendilerine estetik sorunlar (epilasyon, makyaj, ince bel vs.) çıkarmakta, erkekler uzun zaman önce bu beklentilerinden kurtuldu.
- Feministler sadece işlerine gelen konularda eşitlik istemektedir.
- Feministlerin tek istediği, erkekler için ayrıcalıklı olan şeyleri elde etmek için kadınları erkekleştirmektir. Tek yaptıkları, birçok kadını yarı yolda bırakmak, kendi bakış açılarını onlara dayatmak ve bir klişeyi diğeriyle değiştirmektir.
- Feministler sürekli şikâyet ederek kadınları kurban olarak göstermektedir.
- Feministler burjuvadır. Burjuva olmayanlar için konuşmaya hakları yoktur.
- Feministler katı ahlakçıdır.

Toksik erkeklik, erkeklerin saldırganca rekabet etme ve başkalarına hükmetme ihtiyacının bir sonucu olarak en sorunlu erkeklik biçimi olarak görülmektedir. Toksik erkeklik, tahakküm kuran, kadınları değersizleştiren, homofobik olan ve *kasıtlı şiddet* (*wanton violence*) meşru gören sosyal açıdan gerici erkeğin bu davranışlarının bütünü olarak da ifade edilmektedir (Kupers, 2005). Toksik erkeklik terimi, toplumsal cinsiyet ve erkeklik biçimleri hakkındaki tartışmalarda yararlıdır çünkü *hegemonik erkekliğin*¹ kadın düşmanlığı, homofobi, açgözlülük ve şiddet içeren tahakküm gibi toplumsal olarak yıkıcı olan yönleri ile kültürel olarak kabul gören ve değer verilen yönlerini tanımlar (Kupers, 2001).

Bir erkeğin, şefkatli, merhametli, ilgili, “kadınsı (feminen)”, kendini çocuklarına adanması erkekliğin toksik olmayan yönleridir. Bu bakımdan toksik erkekliğin başkaları

¹ Hegemonik erkeklik: “Erkeklerin egemen konumunu ve kadınların ikincilliğini garanti eden (veya garanti ettiği kabul edilen) ataerkilliğin meşruiyeti sorununa şu anda kabul edilen yanıtı somutlaştıran toplumsal cinsiyet pratiğinin konfigürasyonu” şeklinde tanımlanır (Connell, 2005).

üzerinde tahakküm kurmayı teşvik eden ve dolayısıyla toplumsal olarak yıkıcı bir yönü olan hegemonik erkeklik biçimleriyle inşa edildiği veya bu biçimlerden beslendiği söylenebilir. Toksik erkeklikle ilişkilendirilen erkek davranışları için;

- (1) aşırı rekabet, hırs ve açgözlülük;
- (2) başkalarının duygu, düşünce ve deneyimlerine karşı duyarsızlık ya da bunları önemsememe;
- (3) başkalarına hükmetme ve onları kontrol etmeye yönelik güçlü bir istek ve ihtiyaç;
- (4) bakım, büyütme ve yetiştirmede yetersizlik;
- (5) birine bağlı ve bağımlı olmaktan korkma;
- (6) şiddete başvurmaya hazır olma ve
- (7) kadınsı özellikler gösteren kadınları, eşcinselleri ve erkekleri damgalama ve boyun eğmelerini sağlama örnek gösterilebilir (Kupers, 2005).

Kadın düşmanlığını ve genel olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren en önemli unsurlardan biri de medya dolayısıyla kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle televizyonda verilen haberler, reklamlar, çeşitli film, dizi ve programlar toplumsal cinsiyet eşitliğini göz ardı etmekte ve mevcut kültürel kalıp yargıları desteklemektedir. İnsanları etkileme ve yönlendirme gücü bulunan bu yayınlar, zaman zaman kadınların maduniyetlerini dolaylı veya doğrudan destekleyerek kadın düşmanlığını meşrulaştırır ve haklı gösterecek şekilde kurgular üretir (Baydar, 2013).

1.5. Cinsiyetçilik, Kadın Düşmanlığı ve Kadına Yönelik Şiddet

Cinsiyetçilik ve cinsiyetler arası toplumsal cinsiyete dayalı hiyerarşik ilişkiler erkeklerin üstün olduğuna, kadınların ise ikincil (madun) olduğuna dair biyolojik bir varsayıma dayanır. Cinsiyetçiliğin özünde, erkeklerin kadınlardan üstün olduğu inancına yol açan biyolojik cinsiyete ilişkin varsayımlara dayanan ayrımcılık vardır. Kadın düşmanlığının ise cinsiyetçiliğin daha köklü, yerleşik ve sert bir ifadesi olduğu söylenebilir. Her ikisi de ataerkillikle iç içedir ve onun gerekli bir koşuludur (Savigny, 2020).

Cinsiyetçilik, kadın ve erkekler arasındaki farklılıklardan yola çıkarak kadın ve erkekler arasındaki ayrımcılığı pekiştirir. Cinsiyetler arası farklılıklardan hareketle cinsiyetçiliğe ilişkin argümanlarla birlikte, ataerki toplumsal düzenlemeler gerçekte

olduğundan daha arzu edilir ve daha az endişe yaratan veya hayal kırıklığına uğratan tasvirlerle dönüşür. Cinsiyetçilik bu açıdan daha makul görünür veya en azından makul olma iddiasındadır. Oysa kadın düşmanlığı, insanların inançlarına, değerlerine, varsayımlarına başvurmadan ataerkil bir toplumsal düzeni denetleme ve dayatma işlevi görür. Kadın düşmanlığı, ataerkil toplumsal ilişkileri doğrudan, az ya da çok zorlayıcı olabilecek yollarla yürürlüğe koymaya ya da hayata geçirmeye hizmet eder. Bu bakımdan cinsiyetçilik için “ataerkilliğin pratiği veya ataerkillik deneyimi”; kadın düşmanlığı için ise “ataerkilliğin infazcısı/ifa edeni” tabiri yerinde olur. Sonuç olarak, cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı ortak bir amacı paylaşır; ataerkil bir sosyal düzeni sürdürmeye çalışmak veya sürekli sistemin yenilenmesini sağlamak (Manne, 2018).

Kadın düşmanlığı, cinsiyetçiliğin daha zararlı bir yönünü temsil etmektedir, özellikle kadınlara yönelik nefrete atıfta bulunur, ataerkil sistemin üzerine katmanlı ancak onunla etkileşimlidir. Cinsiyetçilik, kadınların ataerkillikle ilgili çeşitli deneyimlerinden söz ederken, kadın düşmanlığı, ataerkinin normalleştirildiği ve meşrulaştırıldığı araçlar haline gelir. Cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığı analitik ve ontolojik olarak ayrılabilirken, ideolojik olarak birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır (Savigny, 2020).

Kadın düşmanlığının içselleştirilmesi, kadınları değersizleştiren ve onları toplum içindeki ikincil rollerini kabul etmeleri için disipline eden cinsiyetçi normların ve dolaylı kültürel mesajların istemsiz veya bilinçsiz kabulüne yol açabilir. Medya ve kültürel metinlerde pekiştirilen bu normlar ve değerler, bize kadının işlevinin incelenmesi ve nesneleştirilmesi gerektiğini öğretir (Savigny, 2020).

Kadına yönelik şiddet, bir anlamda cinsiyete dayalı şiddet (gender-related violence veya gender-based violence); fiziksel, sosyal, psikolojik, cinsel ve üreme ile ilgili hasarlar oluşturan dünya ölçeğinde bir halk sağlığı sorunu olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en ciddi ve şiddetli bir yansımasıdır ve doğrudan kadınları hedef alan bu şiddet davranışı, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de devam etmesine yol açmaktadır. Cinsiyetler arası eşitsizlik ve eşit olmayan toplumsal statüler hem aile içi şiddetle hem de kadınların bu şiddete tepkileriyle ilişkilendirilmektedir (WHO, 2005, s. 22).

Cinsiyetçi tutum, düşünce ve davranışlar hem erkeklerin ayrımcılık yapmasına hem de kadınlara karşı düşmanca bir tavır sergilemelerine neden olmaktadır. Bunun

sonucu olarak erkekler kadınlara karşı bir şiddet döngüsü yaratmaktadır. Toplumsal normlar, gelenekler ve kültür, şiddetin sosyal bir çevrede doğmasına ve sürdürülmesine yol açmaktadır. Böylece şiddet olgularını meşrulaştıran ve mücadele edilmesi, yıkılması veya ortadan kaldırılması güç olan diğer inançlar gibi kadın ve erkeklerin cinsiyetçi inançları arasında bir ilişki doğar. Sonuç olarak cinsiyetçi tutumlar kadına yönelik şiddetle ilişkilendirilir ve genellikle cinsiyet farklılığını meşrulaştırmak ve sürdürmek için kullanılır (Genes ve ark., 2021).

Birleşmiş Milletler (BM), kadına yönelik şiddeti doğrudan cinsiyete dayalı bir şiddet türü olarak görmektedir. Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nde kadınlara yönelik şiddeti:

Şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi. (Madde 1)

şeklinde tanımlanır (Birleşmiş Milletler, 1993). Bu durumda, kadına yönelik şiddet olgusunun anlaşılmasında, toplumsal cinsiyet olgusunun, kadın düşmanlığının, cinsiyetçiliğin kısacası cinsiyetler arası toplumsal, kültürel, politik ve ekonomik ilişkilerin bir bütün olarak değerlendirip ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

BM'nin tanımından ilhamla cinsiyete dayalı şiddet, cinsiyet eşitsizliğinin bir işlevi ve erkek gücü ve ayrıcalığının kötüye kullanılması şeklinde anlaşılmaktadır. Bu şiddet türü ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara ve çocuklara fiziksel, cinsel ve psikolojik zarar veya ıstırap veren veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma dahil olmak üzere insanlık onuruna hakaret içeren eylemler biçimini alır. Şiddeti uygulayanlar çoğunlukla erkekler, şiddetin mağdurları ise ağırlıklı olarak kadınlardır. Şiddete "cinsiyet temelli" olarak atıfta bulunan bu tanım, şiddeti kadınların ve kız çocuklarının toplumdaki ikincil konumu bağlamında anlama ihtiyacını vurgular. Bu nedenle bu tür bir şiddet, kadınların şiddete karşı savunmasızlığını büyük ölçüde etkileyen toplum içindeki normlardan, sosyal yapıdan ve toplumsal cinsiyet rollerinden ayrı olarak düşünülemez (Scottish Government ve COSLA, 2018).

Türkiye özelinde yapılan bir araştırmada erkeklerin evlilik ilişkilerinde sözel ve fiziksel şiddete ilişkin tutumları ile düşmanca cinsiyetçiliğin birbiriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu araştırmada erkek bireylerin düşmanca cinsiyetçilik düzeylerinin sözel

ve fiziksel şiddete yönelik tutumları yordadığı tespit edilmiştir (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003). Sakallı'nın (2001) Türk üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu bir araştırmada öğrencilerin genel olarak -her ne kadar evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete karşı olduklarını ifade etseler de- ataerkillik ve düşmanca cinsiyetçilik konusunda tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ataerkillik ve düşmanca cinsiyetçilik, evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete ilişkin tutumları yordayan iki önemli değişken olarak ifade edilmiştir (Sakallı, 2001, s. 601). Forbes ve arkadaşlarının (2004) kolej öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmada ise düşmanca cinsiyetçi tutuma sahip erkeklerin sözel şiddet ve cinsel zorlama ve baskı uygulama olasılıklarının diğer erkeklere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Aynı araştırmada korumacı cinsiyetçilik ile sözel şiddet ve cinsel zorlama veya baskı arasında bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Cinsiyet rolleriyle ilgili bir başka araştırmada ise geleneksel kadın rollerini savunan erkeklerin partnerlerine karşı saldırgan davranmaya daha meyilli oldukları anlaşılmıştır (Byers ve Eno, 1992).

Literatürde cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutum veya saldırganca tutum ve davranışlar arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalar mevcut iken cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalara rastlanılmamıştır. Bununla birlikte doğrudan erkeklerle yapılmış ve kadın düşmanlığının cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide aracı bir değişken olarak düşünüldüğü bir model şimdiye kadar herhangi bir araştırmada test edilmemiştir. Bu açıdan hem Türkiye özelinde hem de uluslararası düzeyde ilgili değişkenlerle belirtilen araştırma modelinin özgün olduğu, elde edilecek sonuçların literatüre özgün ve değerli katkılar sağlayacağı ve araştırmacıları konu-kapsam bağlamında daha fazla araştırma yapma konusunda teşvik edeceği düşünülmüştür.

2. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

2.1. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bulgular

Araştırmaya gönüllü olarak katılan erkeklerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo 3'te de görüleceği üzere bu araştırmaya katılan erkeklerin çoğu üniversite mezunudur (465 kişi). Katılımcıların %16.6'sı lise mezunu iken %3.1'i ilköğretim mezunudur. Erkeklerin %81.3'ü bekar; %18.7'si ise evlidir. Katılımcıların yaşadığı yerler incelendiğinde büyük bir kısmının kentte yaşadığı (%58.5) anlaşılmaktadır. İlçelerde yaşayanların oranı %34.2 iken köyde yaşayanların oranı ise %7.3'tür. Katılımcıların yaş ortalaması 26 (ss=6.3); aylık gelir ortalaması ise 8455'tir (ss=12155). Sonuç olarak katılımcı grubunun büyük kısmı üniversite mezunu, bekar ve kentte yaşamını sürdüren erkeklerden oluşmaktadır (*bk.* Tablo 3).

Tablo 3: Katılımcı grubuna ilişkin sosyodemografik bulgular

Değişkenler	F (N=579)	%	
Eğitim Durumu	İlköğretim	18	3.1
	Lise	96	16.6
	Üniversite	465	80.3
Medeni Durum	Bekar	471	81.3
	Evli	108	18.7
	Köy	42	7.3
Yaşanılan Yer	İlçe	198	34.2
	Kent	339	58.5
		ort.	ss
Yaş	26	6,3	45
Aylık Gelir	8455	12155	99200

2.2. Sürekli Değişken Niteliğindeki Sosyodemografik Özellikler ile Araştırma Modelinde Kullanılan Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın modelinde yer alan değişkenler ile sürekli değişken olan sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için yapılan korelasyon analizlerinde katılımcıların yaşı ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki elde edilirken ($r_{(579)} = .12; p < .01$); yaş ile modeldeki diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aynı şekilde katılımcıların aylık geliri ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında pozitif yönlü düşük

düzeyde anlamlı bir ilişki bulunurken ($r_{(579)} = .12; p < .01$); aylık gelir ile modeldeki diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (*bk.* Tablo 4).

Tablo 4: Sosyodemografik değişkenler ile model değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri

Değişkenler	Yaş	Aylık Gelir
Korumacı Cinsiyetçilik	.03	.04
Düşmanca Cinsiyetçilik	.06	-.01
Kadın Düşmanlığı	-.01	.04
Kadına Yönelik Şiddet Tutumu	.12**	.12**

** $p < .01$

2.3. Araştırma Modelindeki Değişkenlerin Kategorik Olan Sosyodemografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Araştırma modelinin bir değişkeni olan korumacı cinsiyetçilik ile eğitim durumu, medeni durum ve yaşanılan yer değişkenleri arasında ilişkinin varlığını test etmek için istatistiksel analizler uygulanmıştır. Lise mezunu olan katılımcıların korumacı cinsiyetçilik düzeylerinin üniversite mezunlarına göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmıştır ($F_{2,576} = 9.254; p < .001$). Yapılan analizler sonucunda lise mezunlarının korumacı cinsiyetçilik düzeylerinin (ort.=46.2; ss=14) üniversite mezunlarına (ort.=40.3; ss=13) göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Yaşanılan yere göre korumacı cinsiyetçilik düzeyi incelendiğinde ilçede yaşayanların (ort.=45.2; ss=13.1) anlamlı bir şekilde kentte yaşayanlardan (ort.=39.4; ss=13.3) daha yüksek puan aldığı görülmüştür ($F_{2,576} = 12.618; p < .001$). Son olarak medeni durum incelendiğinde evli olanların (ort.=46.4; ss=11) bekar olanlara (ort.=40.3; ss=13.5) göre anlamlı bir şekilde daha yüksek korumacı cinsiyetçilik puanına sahip olduğu gözlenmiştir ($t_{577} = -4.993; p < .001$). Analize ilişkin bulgular detaylandırılmıştır (*bk.* Tablo 5).

Tablo 5: Korumacı cinsiyetçiliğin bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi

Değişkenler	Eğitim Durumu						F/T	Fark (Tukey)
	İlköğretim (1)		Lise (2)		Üniversite (3)			
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
	46.0	7.6	46.2	14.0	40.3	13.0	9.254***	2>3
Korumacı C.	Yaşanılan Yer						F/T	Fark (Tukey)
	Köy (1)		İlçe (2)		Kent (3)			
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
	40.4	9.1	45.2	13.1	39.4	13.3	12.618***	2>3
Korumacı C.	Medeni Durum						F/T	Fark (Tukey)
	Bekar (1)			Evli (2)				
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
	40.3	13.5	46.4	11.0			-4.993***	2>1

*** $p<.001$

Katılımcıların düşmanca cinsiyetçilik düzeyleri yaşanılan yer ($F_{2,576}=3.066$; $p<.05$) ve medeni duruma ($t_{577}=-3.097$; $p<.01$) göre anlamlı bir farklılık gösterirken eğitim durumuna ($F_{2,576}=0.181$; $p>.05$) göre bir farklılık oluşmamıştır. İlçede yaşayanların (ort.=39.9; ss=12.2) kentte yaşayanlara (ort.=37.0; ss=13.9); evlilerin (ort.=41.2; ss=11.5) ise bekarlara (ort.=37.3; ss=13.4) göre düşmanca cinsiyetçilik düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (bk. Tablo 6).

Tablo 6: Düşmanca cinsiyetçiliğin bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi

Değişkenler	Eğitim Durumu						F/T	Fark (Tukey)
	İlköğretim (1)		Lise (2)		Üniversite (3)			
	ort.	Ss	ort.	Ss	ort.	Ss		
	38.5	10.3	37.3	14.9	38.1	12.9	0.181	
Düşmanca C.	Yaşanılan Yer						F/T	Fark (Tukey)
	Köy (1)		İlçe (2)		Kent (3)			
	ort.	Ss	ort.	Ss	ort.	Ss		
	37.5	10.1	39.9	12.2	37.0	13.9	3.066*	2>3
Düşmanca C.	Medeni Durum						F/T	Fark (Tukey)
	Bekar (1)			Evli (2)				
	ort.	Ss	ort.	Ss	ort.	Ss		
	37.3	13.4	41.2	11.5			-3.097**	2>1

* $p<.05$; ** $p<.01$

Katılımcıların kadın düşmanlığı düzeyleri eğitim durumu ($F_{2,576}=1.886$; $p>.05$) ve yaşanılan yere göre ($F_{2,576}=3.221$; $p>.05$) anlamlı farklılık göstermezken medeni durumlarına ($t_{2,576}=-2.814$; $p<.01$) göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Evli olanların kadın düşmanlığı düzeylerinin (ort.=32.1; ss=8.8) bekar olanlara (ort.=29.3; ss=10.1) göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. İlgili bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Kadın düşmanlığının bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi

Değişkenler	Eğitim Durumu						F/T	Fark (Tukey)
	İlköğretim (1)		Lise (2)		Üniversite (3)			
	ort.	Ss	ort.	Ss	ort.	Ss		
	33.0	10.0	31.0	11.0	29.5	9.7	1.886	
	Yaşanılan Yer							
	Köy (1)		İlçe (2)		Kent (3)			
	ort.	Ss	ort.	Ss	ort.	Ss		
Kadın Düşmanlığı	32.1	10.5	30.8	9.6	29.0	10.0	3.221	
	Medeni Durum							
	Bekar (1)			Evli (2)				
	ort.	Ss	ort.	Ss	ort.	Ss		
	29.3	10.1	32.1	8.8	-2.814**	2>1		

** $p<.01$

Kadına yönelik şiddet tutumu için yapılan farklılık analizlerinde katılımcıların eğitim durumu ($F_{2,576}=16.906$; $p<.001$) ve medeni durumları ($t_{2,576}=-5.970$; $p<.001$) için anlamlı farklılık gözlenirken yaşadıkları yere ($F_{2,576}=1.240$; $p>.05$) göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Eğitim durumu düzeyleri incelendiğinde ilköğretim mezunu olanların (ort.=70.2; ss=18.8) lise (ort.=54.3; ss=19.8) ve üniversite mezunlarına (ort.=48.9; ss=15.9); lise mezunlarının ise üniversite mezunlarına göre daha yüksek olumsuz tutuma sahip olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi arttıkça kadına yönelik olumsuz şiddet tutumu veya şiddeti onaylayıcı tutumların anlamlı bir şekilde azaldığı tespit edilmiştir. Medeni duruma ilişkin analizlerde ise evli olanların (ort.=60.1; ss=19.2) bekar olanlara (ort.=48.3; ss=16) göre daha olumsuz veya şiddeti onaylayıcı tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Analiz bulguları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Kadına yönelik şiddet tutumunun bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi

Değişkenler	Eğitim Durumu						F/T	Fark (Tukey)
	İlköğretim (1)		Lise (2)		Üniversite (3)			
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
	70.2	18.8	54.3	19.8	48.9	15.9	16.906***	1>2,3; 2>3
	Yaşanılan Yer							
	Köy (1)		İlçe (2)		Kent (3)			
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
Kadına Yönelik Şiddet Tutumu	53.9	17.8	51.0	17.0	49.8	17.2	1.240	
	Medeni Durum							
	Bekar (1)			Evli (2)				
	ort.	ss	ort.	ss	ort.	ss		
	48.3	16.0	60.1	19.2	-5.970***	2>1		

*** $p<.001$

2.4. Araştırma Modeli için Analiz Öncesi Ön İncelemeler ve Test Varsayımlarının Kontrolü

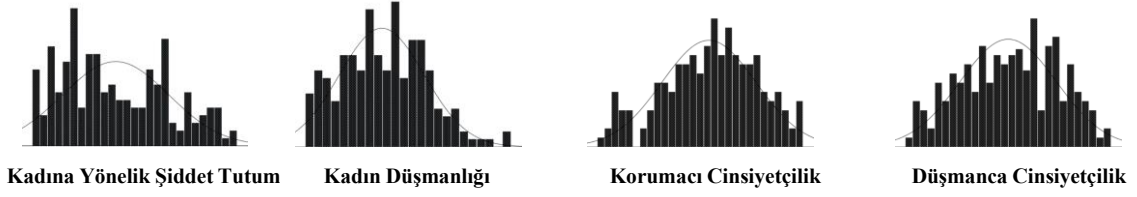
Veri setinin analize hazırlanması sürecinde araştırmanın veri toplama araçlarına ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları incelenmiş; ölçek boyutları, puanları ve ters kodlu maddeler buna göre düzenlenmiştir. Gerekli düzenlemelerden sonra tek değişkenli normal dağılım varsayımı; çok değişkenli normal dağılım varsayımı, çoklu doğrusal bağlantı sorununun olup olmadığı incelenmiş ve ölçek veya ölçek boyutlarının güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Aracılık etkisinin incelenmesi için bir regresyon modeli oluşturulmuştur. Hem varsayımların incelenmesi hem de analizlerin gerçekleştirilmesi noktasında Kline (2016), Byrne (2016) ve Gürbüz'ün (2021) belirttiği yönergeler ve hususlar dikkate alınmıştır. Bu bağlamda regresyon modelinin test edilmesi için de en büyük olabilirlik (maximum likelihood) tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan regresyon, parametrik bir test olduğu için çok değişkenli normallik varsayımının sağlanması adına kullanılacak değişkenlerin basıklık çarpıklık değerleri ve histogram grafikleri incelenerek tek değişkenli normalliğe ilişkin ön incelemeler yapılmıştır. Aynı zamanda uç değer veya aşırı uç değerlere ilişkin çeşitli analizler de yapılmıştır. Yapılan analizler neticesinde hem basıklık ve çarpıklık değerlerinin teorik sınırların içinde olduğu (± 1.96) hem de histogram grafiklerinin normal dağılıma yakın olduğu tespit edilmiş olup daha sonra regresyona özel varsayımlar incelenmiştir. Değişkenlere ilişkin bilgiler (*bk.* Tablo 9) ve histogram grafikleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 9: Değişkenlere ilişkin bilgiler

Değişkenler	n	ort.	ss	Basıklık	Çarpıklık
Kadına Yönelik Şiddet Tutumu		50.48	.71	-.208	.857
Kadın Düşmanlığı	579	29.84	.41	-.380	.256
Korumacı Cinsiyetçilik		41.47	.55	-.506	-.282
Düşmanca Cinsiyetçilik		38.01	.55	-.873	-.113

Değişkenlere ilişkin histogram grafikleri:

Çoklu doğrusal bağlantı sorununun incelenmesi: Açıklanan varyansı şişireceği için regresyon modelinde bağımsız değişkenlerin birbiriyle yüksek düzeyde ilişki olmaması beklenir. Bu bakımdan hem korumacı cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığının bağımsız değişken kadına yönelik şiddet tutumunun bağımlı değişken hem de düşmanca cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığının bağımsız değişken kadına yönelik şiddet tutumunun bağımlı değişken olduğu modeller için önce Pearson korelasyon katsayısına bakılmıştır. Yapılan analiz neticesinde korumacı cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığı ($r_{(579)} = .188; p < .01$) ve düşmanca cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığı arasında yüksek düzeyde ilişki olmadığı anlaşılmıştır ($r_{(579)} = .631; p < .01$). Pallant (2020, s. 176) .70 ve üzeri korelasyon değerleri için çoklu doğrusal bağlantı sorunu olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca belirtilen modellerde VIF (Varyans Şişirme Faktörü) değerleri 10'nun altında ve tolerans değerleri ise 0.2'nin üzerinde olduğu için çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığı söylenebilir. Değişkenlere ilişkin korelasyon değerleri, oluşturulan modellerin VIF ve Tolerans değerleri Tablo 10' da gösterilmiştir.

Tablo 10: Değişkenlere ilişkin sıfır sıralı, kısmi ve yarı kısmi korelasyon değerleri ile modellere göre VIF ve tolerans değerleri

Bağımlı Değişken: Kadına Yönelik Şiddet Tutumu					
Değişkenler	Sıfır Sıralı	Kısmi	Yarı Kısmi	VIF	Tolerans
Korumacı Cinsiyetçilik	.370	.325	.277	1.037	.965
Kadın Düşmanlığı	.523	.496	.461		
Bağımlı Değişken: Kadına Yönelik Şiddet Tutumu					
Düşmanca Cinsiyetçilik	.476	.221	.189	1.663	.601
Kadın Düşmanlığı	.523	.325	.286		

Normallik, doğrusallık, eş varyanslılık ve artıkların bağımsızlığının incelenmesi:

Kurulan aracılık modeli için

- Korumacı Cinsiyetçiliğin (KC) bağımsız değişken Kadın Düşmanlığının (KD) bağımlı değişken;
- Kadın Düşmanlığının bağımsız değişken Kadına Yönelik Şiddet Tutumunun (KYŞ) bağımlı değişken;
- Korumacı Cinsiyetçilik ile Kadın Düşmanlığının bağımsız değişken Kadına Yönelik Şiddet Tutumunun bağımlı değişken;
- Düşmanca Cinsiyetçiliğin bağımsız değişken Kadın Düşmanlığının bağımlı değişken;
- Düşmanca Cinsiyetçilik ile Kadın Düşmanlığının bağımsız değişken Kadına Yönelik Şiddet Tutumunun bağımlı değişken olduğu regresyon modelleri için Regresyon için Standart Hale Getirilmiş Artığın Normal Olasılık Grafiklerinde (P-P Plot) noktaların düz diyagonal bir çizgi boyunca uzandığı ve standart hale getirilmiş artıkların histogram grafiklerinin de normal dağılım gösterdiği tespit edilerek normallikten ciddi sapmaların olmadığı anlaşılmıştır.

Standart hale getirilmiş artıkların serpilme grafiğinde puanların 0 noktasının etrafında toplanmış olması, verilerin bir dikdörtgen oluşturacak şekilde dağılmış olması eş varyanslılık varsayımının sağlandığını göstermiştir. Çok değişkenli uç değerlerin/aykırı değerlerin tespiti için Mahalanobis Uzaklığı kullanılmıştır. Bağımsız değişken sayıları serbestlik derecesi olarak belirlenmiş ve Mahalanobis Uzaklığı değerleri $p = .001$ düzeyindeki kritik ki-kare değerleriyle karşılaştırılmıştır. Bu açıdan en büyük Mahalanobis Uzaklığı değerlerinin (9.292 ve 10.096) 2 serbestlik derecesine (bağımsız değişkenlerin sayısı 2) denk gelen kritik ki-kare değerinden (13.82) düşük olduğu görülmüş bu nedenle veride çok değişkenli aykırı değerlerin olmadığı tespit edilmiştir. Belirtilen grafikler ve Mahalanobis uzaklığına ilişkin istatistikler (*bk.* Tablo 11) aşağıda gösterilmiştir.

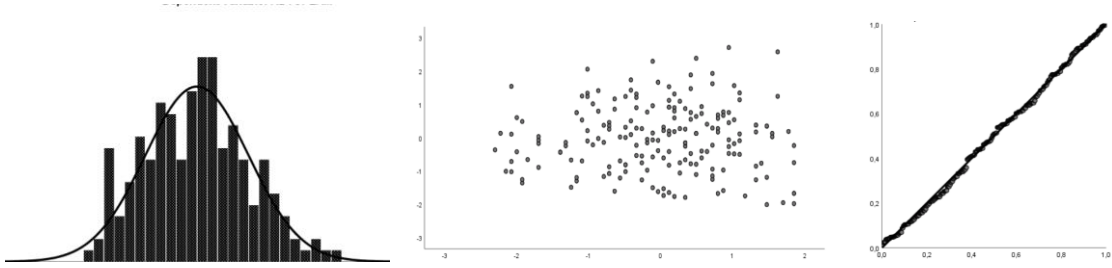
Tablo 11: Mahalanobis uzaklığına ilişkin istatistikler

Değişkenler	n	ort.	ss	Min.	Maks.
KC; KD	579	1.99	1.77	.008	9.292***
DC; KD		1.99	1.73	.012	10.096***

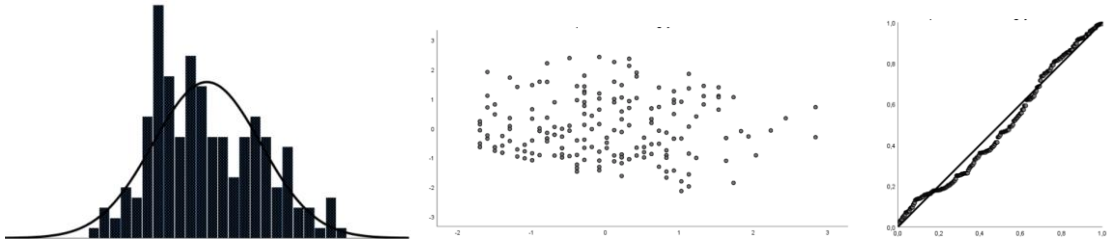
*** $p < .001$; $\chi^2 = 13.82$

Regresyon için standart hale getirilmiş artıkların histogram ve serpilme grafikleri ile standart hale getirilmiş artığın normal olasılık grafikleri (P-P Plot):

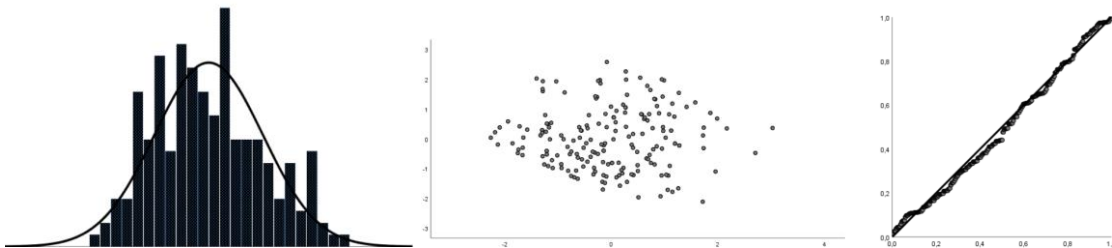
1. Korumacı Cinsiyetçilik Bağımsız Değişken Kadın Düşmanlığı Bağımlı Değişken

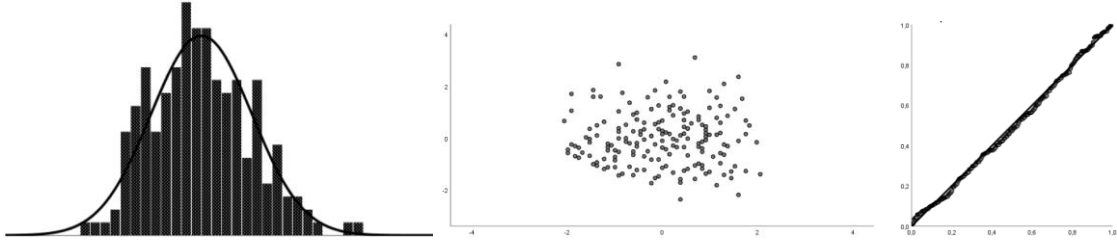
2. Kadın Düşmanlığı Bağımsız Kadına Yönelik Şiddet Tutumu Bağımlı Değişken

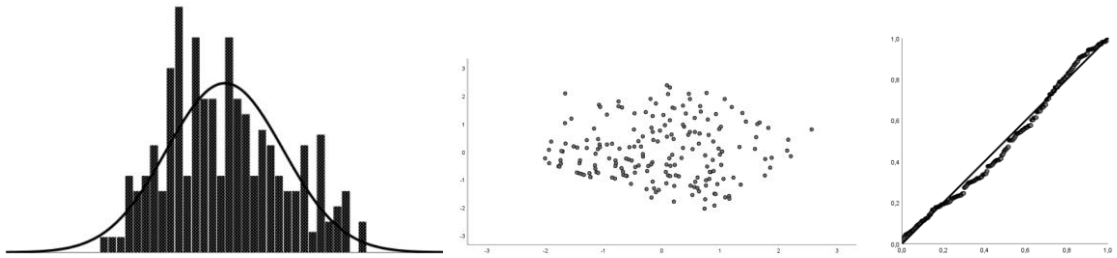
3. Korumacı Cinsiyetçilik ve Kadın Düşmanlığı Bağımsız Değişken Kadına Yönelik Şiddet Tutumu Bağımlı Değişken

4. Düşmanca Cinsiyetçilik Bağımsız Değişken Kadın Düşmanlığı Bağımlı Değişken

5. Düşmanca Cinsiyetçilik ve Kadın Düşmanlığı Bağımsız Değişken Kadına Yönelik Şiddet Tutumu Bağımlı Değişken

Güvenilirlik analizlerine ilişkin bulgular: Bu araştırmada Sosyo-demografik bilgi formu ile üç adet ölçek kullanılmıştır. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik olmak üzere iki boyut olarak kullanılmıştır. Bu nedenle iki aracı model ortaya çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda korumacı cinsiyetçiliğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .87; düşmanca cinsiyetçiliğin ise .89 olarak elde edilmiştir. Kadın düşmanlığı ölçeği tek boyutta değerlendirilen bir ölçektir. Bu ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .77 şeklindedir. Kullanılan bir diğer ölçek ise Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğidir. Bu ölçek esasen iki boyuttan oluşmakta; ölçeği geliştirenler Kanbay ve arkadaşları (2017) tarafından tek boyutun güvenilirlik analizleri göz önünde bulundurularak ve araştırmanın amacına uygun olarak bu araştırmada tek boyut şeklinde analizlere dahil edilmiştir. Ölçeğin tek boyutlu Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .91 şeklindedir. Bu sonuçlarla birlikte kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğu teyit edilmiş ve analizlere devam edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğine ilişkin bulgular Tablo 12 (a, b, c, d)'de verilmiştir.

Tablo 12a: Korumacı cinsiyetçilik

Madde	n	ort.	ss	r _{jx}	α
KC1		4.07	1.989	.633	
KC3		3.66	1.956	.542	
KC6		2.83	1.749	.502	
KC8		3.22	1.685	.420	
KC9		4.42	1.707	.655	
KC12	579	4.30	1.860	.605	.87
KC13		4.15	1.912	.706	
KC17		4.25	1.745	.645	
KC19		3.33	1.650	.576	
KC20		3.32	1.836	.540	
KC22		3.92	1.792	.543	

Tablo 12b: Düşmanca cinsiyetçilik

Madde	n	ort.	ss	r _{jx}	α
DC2		3.24	1.830	.620	
DC4		3.41	1.733	.540	
DC5		4.27	1.633	.489	
DC7		3.79	1.895	.572	
DC10		3.47	1.665	.631	
DC11	579	3.16	1.737	.676	.89
DC14		3.09	1.640	.608	
DC15		3.26	1.699	.606	
DC16		3.32	1.762	.720	
DC18		3.47	1.771	.628	
DC21		3.53	1.674	.612	

Tablo 12c: Kadın düşmanlığı

Madde	n	ort.	ss	r _{jx}	α
KD1		2.51	1.811	.452	
KD2		3.92	1.727	.195	
KD3		4.20	1.496	.352	
KD4		3.75	1.968	.521	
KD5		3.22	1.891	.603	
KD6	579	3.46	2.025	.663	.77
KD7		2.48	1.717	.492	
KD8		3.28	2.054	.406	
KD9		1.49	1.219	.302	
KD10		1.53	1.201	.366	

Tablo 12d: Kadına yönelik şiddet tutum

Madde	n	ort.	Ss	r _{jx}	α
KYS1		1.13	.487	.378	
KYS2		1.26	.704	.410	
KYS3		1.26	.740	.390	
KYS4		1.16	.520	.416	
KYS5		1.14	.535	.304	
KYS6		1.13	.551	.330	
KYS7		1.37	.773	.497	
KYS8		1.23	.660	.384	
KYS9		1.25	.756	.471	
KYS10		1.30	.811	.455	
KYS11		1.26	.781	.414	
KYS12		1.11	.471	.301	
KYS13		1.33	.804	.432	
KYS14		1.60	1.079	.499	
KYS15		1.17	.614	.382	
KYS16	579	1.28	.716	.519	.91
KYS17		1.83	1.296	.677	
KYS18		2.21	1.420	.777	
KYS19		2.37	1.496	.671	
KYS20		2.18	1.502	.600	
KYS21		1.95	1.353	.722	
KYS22		1.89	1.267	.695	
KYS23		1.72	1.212	.683	
KYS24		1.97	1.385	.685	
KYS25		2.04	1.402	.635	
KYS26		1.72	1.187	.597	
KYS27		1.76	1.151	.688	
KYS28		3.25	1.599	.423	
KYS29		3.18	1.502	.208	
KYS30		2.42	1.533	.198	

m.s.: Madde Sayısı

r_{xj}: Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu

α : Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı

2.5. Araştırma Modeli Doğrultusunda Elde Edilen Bulgular

Araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin korelasyonlar aşağıda verilmiştir. Tablo 13 incelendiğinde tüm değişkenlerin birbirleriyle pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkisi kurduğu görülmektedir. Korelasyon analizleri sonucunda korumacı cinsiyetçilik ile düşmanca cinsiyetçilik orta düzeyde pozitif yönlü ($r_{(579)} = .36$; $p < .01$); Korumacı cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ($r_{(579)} = .19$; $p < .01$); Korumacı cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında orta düzeyde

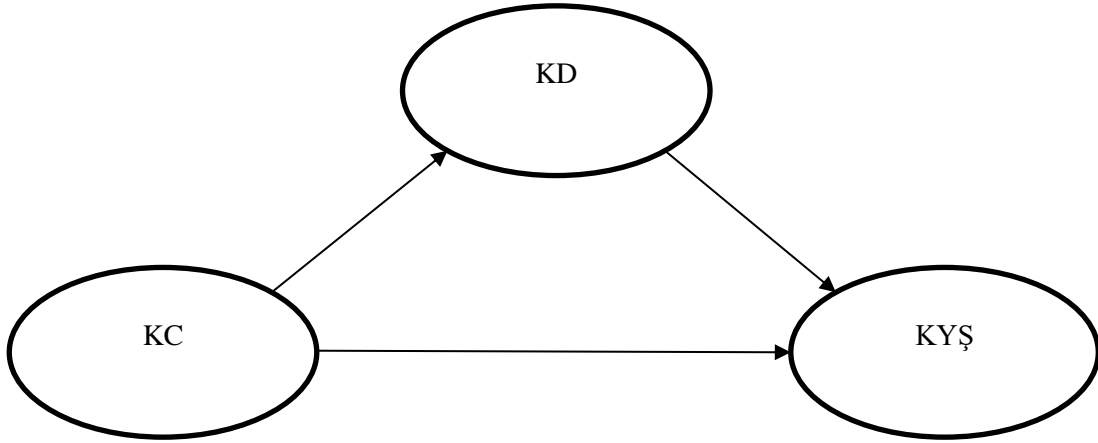
pozitif yönlü ($r_{(579)} = .37; p < .01$); düşmanca cinsiyetçilik ile kadın düşmanlığı arasında orta-yüksek düzeyde pozitif yönlü ($r_{(579)} = .63; p < .01$); düşmanca cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında orta düzeyde pozitif yönlü ($r_{(579)} = .48; p < .01$); kadın düşmanlığı ile kadına yönelik şiddet tutumu arasında orta-yüksek düzeyde pozitif yönlü ($r_{(579)} = .52; p < .01$) anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (bk. Tablo 13).

Tablo 13: Değişkenlere ilişkin korelasyon değerleri, ortalama ve standart sapma puanları

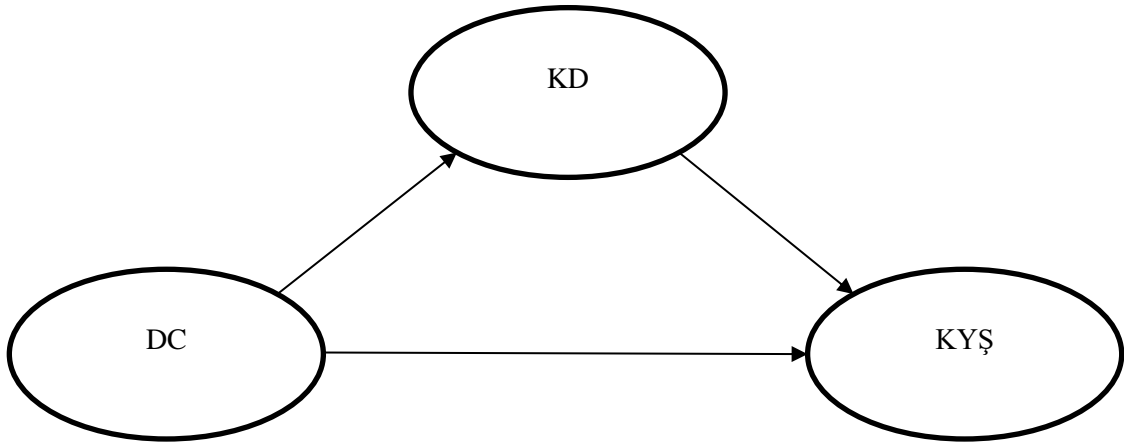
Değişkenler	ort.	Ss	1	2	3	4
1. Korumacı Cinsiyetçilik	41.47	13.25	-			
2. Düşmanca Cinsiyetçilik	38.01	13.12	.36**	-		
3. Kadın Düşmanlığı	29.84	9.92	.19**	.63**	-	
4. Kadına Yönelik Şiddet T.	50.48	17.19	.37**	.48**	.52**	-

** $p < .01$

Aracılık etkisi için %95 güven aralığı (GA) ile veri setinden üretilen 5000 bootstrap örneklem kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Bootstrap yönteminde güven aralığı içerisinde '0' değerinin bulunmaması aracılık etkisinin göstergelerinden biri olarak kabul edilir (Preacher ve Hayes, 2008). Aracılık etkisi için cinsiyetçilik, korumacı ve düşmanca olmak üzere iki boyutta ele alındığı için iki ayrı model geliştirilmiştir. İlk modelde korumacı cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutumu ilişkisinde kadın düşmanlığının aracı rolü analiz edilmiştir. İkinci modelde ise düşmanca cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutumu ilişkisinde kadın düşmanlığının aracı rolüne bakılmıştır. Modeller aşağıda gösterildiği gibidir.

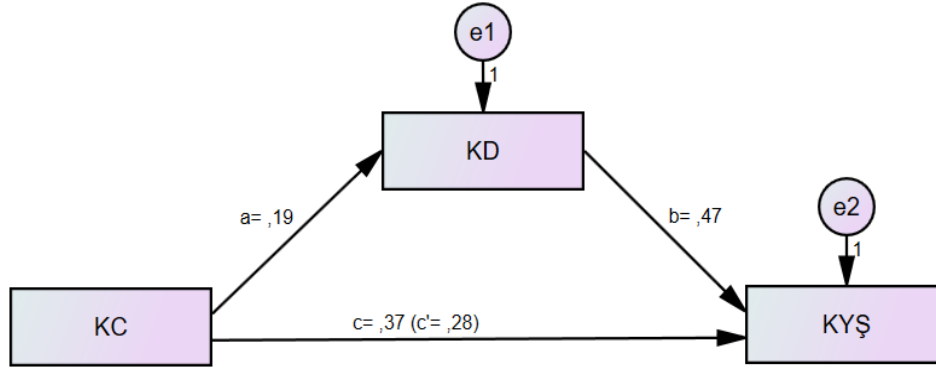
Şekil 7: Birinci model (korumacı cinsiyetçilik [KC] ve kadına yönelik şiddet tutumu [KYŞ] ilişkisinde kadın düşmanlığının [KD] aracı rolü)

Şekil 8: İkinci model (düşmanca cinsiyetçilik [DC] ve kadına yönelik şiddet tutumu [KYŞ] ilişkisinde kadın düşmanlığının [KD] aracı rolü)

Birinci modelde aracılık etkisini ortaya koymak için araştırmanın hipotezleri (hipotezlerde sadece cinsiyetçilik olarak belirtilmiştir ancak cinsiyetçilik korumacı ve düşmanca olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır.) doğrultusunda öncelikle korumacı cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde korumacı cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur ($\beta = .19$; $p < .001$; %95 GA [.110- .265]). Belirtilen aracılık modelinde kadın

düşmanlığının kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisi de anlamlı bulunmuştur ($\beta = .47$; $p < .001$; GA [.410- .525]).

Şekil 9: Birinci model standardize regresyon katsayıları

Kadın düşmanlığı modele eklenmeden korumacı cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisi (toplam etki) istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\beta = .37$; $p < .001$; GA [.307- .435]). Kadın düşmanlığı modele dahil edildikten sonra korumacı cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisi (doğrudan etki) azalmış ve bu azalan etki de istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\beta = .28$; $p < .001$; GA [.226- .343]). Aracı değişkenin dolaylı etkisi de anlamlı bulunmuş (standardize dolaylı etki = .09; GA [.051- .126]) ve korumacı cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu ilişkisinde kadın düşmanlığının aracı rol üstlendiği tespit edilmiştir. Model bir bütün olarak varyansın %35'ini açıklamaktadır ($F_{(2,576)} = 154.99$; $p < .001$). Modele ilişkin bulgular Şekil 9 ve Tablo 14'te yer almaktadır.

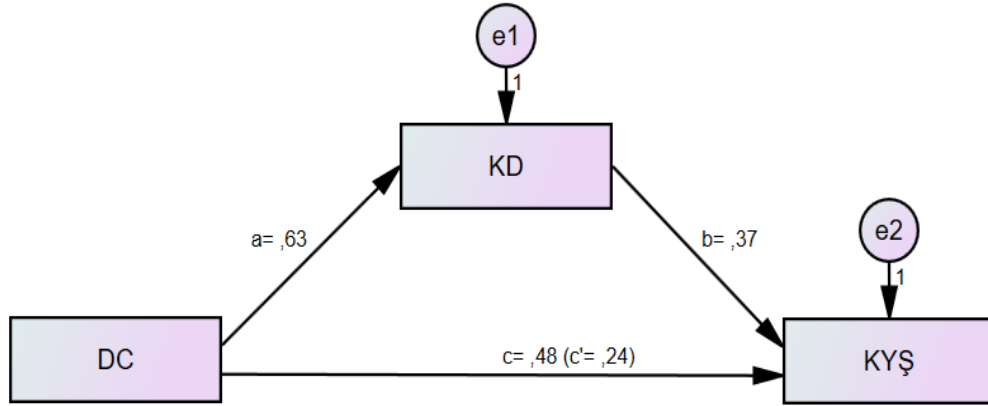
Tablo 14: Birinci model aracılık rolü (KC > KD > KYŞ)

Tahmin Değişkenleri	Sonuç Değişkenleri			
	Kadın Düşmanlığı		Kadına Yönelik Şiddet Tutum	
	β	SH	β	SH
Korumacı Cinsiyetçilik (c yolu)	-	-	.37***	.05
R ²	-	-	.14	
Korumacı Cinsiyetçilik (a yolu)	.19***	.03	-	
R ²	.04		-	
Korumacı Cinsiyetçilik (c' yolu)	-		.28***	.04
Kadın Düşmanlığı (b yolu)	-		.47***	.06
R ²	-		.35	
Dolaylı etki	-		.09 (.05- .13)	

Not: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$. SH=Standart Hata, parantez içindeki değerler alt ve üst güven aralığı değerleridir (%95). Bootstrap yeniden örnekleme=5000

İkinci modelin aracılık etkisini ortaya koymak için öncelikle düşmanca cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde düşmanca cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığı üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur ($\beta = .63$; $p < .001$; %95 GA [.583- .676]). Belirtilen aracılık modelinde kadın düşmanlığının kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisi de anlamlı bulunmuştur ($\beta = .37$; $p < .001$; GA [.274- .452]).

Kadın düşmanlığı modele eklenmeden düşmanca cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisi (toplam etki) istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\beta = .48$; $p < .001$; GA [.421- .530]). Kadın düşmanlığı modele dahil edildikten sonra düşmanca cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddet tutumu üzerindeki etkisi (doğrudan etki) azalmış ve bu azalan etki de istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\beta = .24$; $p < .001$; GA [.162- .322]). Aracı değişkenin dolaylı etkisi de anlamlı bulunmuş (standardize dolaylı etki = .23; GA [.177- .292]) ve sonuç olarak korumacı cinsiyetçilik gibi düşmanca cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu ilişkisinde kadın düşmanlığının aracı rol üstlendiği tespit edilmiştir. Model bir bütün olarak varyansın %31'ini açıklamaktadır ($F_{(2,576)} = 128.63$; $p < .001$). Modele ilişkin bulgular Şekil 10 ve Tablo 15'te gösterilmiştir.

Şekil 10: İkinci model standardize regresyon katsayıları

Tablo 15: İkinci model aracılık rolü (DC> KD> KYŞ)

Tahmin Değişkenleri	Sonuç Değişkenleri			
	Kadın Düşmanlığı		Kadına Yönelik Şiddet Tutum	
	β	<i>SH</i>	β	<i>SH</i>
Düşmanca Cinsiyetçilik (c yolu)	-	-	.48***	.05
R²	-	-	.23	
Düşmanca Cinsiyetçilik (a yolu)	.63***	.02	-	
R²	.40		-	
Düşmanca Cinsiyetçilik (c' yolu)	-		.24***	.06
Kadın Düşmanlığı (b yolu)	-		.37***	.08
R²	-		.31	
Dolaylı etki	-		.23 (.18- .29)	

Not: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$. *SH*=Standart Hata, parantez içindeki değerler alt ve üst güven aralığı değerleridir (%95). Bootstrap yeniden örnekleme=5000

Yapılan analizlerle birlikte araştırmanın hipotezlerinin desteklendiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuçla birlikte cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutumu ilişkisine kadın düşmanlığının aracılık ettiği anlaşılmıştır. İlişkileri incelediğimizde korumacı cinsiyetçiliğin ve düşmanca cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığına neden olduğu; kadın düşmanlığının da kadına yönelik şiddette olumsuz tutuma yol açtığı saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, kolayda/kolay örnekleme yöntemi kullanılmış ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 579 erkek bireyden elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırmanın alt amaçları;

- a) cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek;
- b) cinsiyetçilik ile kadın dūřmanlıęı arasındaki iliřkiyi belirlemek;
- c) kadın dūřmanlıęı ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek;
- d) cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkide kadın dūřmanlıęının aracı rolünü tespit etmek,
- e) cinsiyetçilik, kadın dūřmanlıęı ve kadına yönelik řiddet tutumu düzeylerini sosyodemografik deęiřkenlere göre incelemek řeklinde belirtilmiřtir.

- Bu amaçlar doğrultusunda yapılan analizlerde korumacı ve dūřmanca cinsiyetçiliğin kadın dūřmanlıęını yordadığı; kadın dūřmanlıęının ise kadına yönelik şiddet tutumunu yordadığı sonucuna varılmıştır.
- Korumacı ve dūřmanca cinsiyetçilięin aynı zamanda kadına yönelik řiddet tutumunu etkiledięi; bu iliřkide kadın dūřmanlıęı aracı deęiřken olarak modele dahil edildięinde etkinin azaldıęı görülmüř ve kadın dūřmanlıęının aracılıęı tespit edilmiřtir. Bir bařka deyiřle korumacı ve dūřmanca cinsiyetçilik artıkça kadın dūřmanlıęı artmakta; artan kadın dūřmanlıęı ile kadına yönelik řiddet tutumu olumsuz řekilde geliřmektedir. Olumsuz tutum, kadına yönelik řiddet konusunda onaylayıcı/meřrulařtırıcı tutum řeklinde de dūřünülebilir. Elde edilen sonuçlar arařtırma hipotezlerini destekler niteliktedir.
- Alanyazında bu araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri analiz eden benzer bir araştırma modeline rastlanılmamıştır. Kadın çalışmaları (toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, cinsel taciz, tecavüz, cinsiyetçilik, kadın dūřmanlıęı vb. konularını içeren) arasında özellikle aracı değişkenli modeller oldukça kısıtlıdır. Bu bağlamda araştırmanın özgün sonuçlarının yanı sıra kullanılan değişkenler arasındaki ilişkileri, etkileri inceleyen çeşitli araştırmaların bulguları gözetilerek sonuç ve tartişma bölümünün kapsamı belirlenmiştir.

- Araştırmanın özgün sonuçlarından biri korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığını etkilediği yönündeki bulgulardır. Korumacı cinsiyetçilik, kadınlara karşı hoşgörülü, anlayışlı, şefkatli olmayı temsil eden geleneksel cinsiyet rollerinin bir yansımasıdır. Düşmanca cinsiyetçilik ise toplumsal cinsiyet öğrenmelerinin bir sonucu olarak erkek üstünlüğünü pekiştirecek her türlü düşmanca ve kadınları kontrol edici tutumla açıklanmaktadır (Glick ve Fiske, 1996, 1997, 2001).
- Düşmanca cinsiyetçiliğin kadın düşmanlığıyla sonuçlanması beklenen bir durumken; korumacı cinsiyetçiliğin kadına yüklediği ılımlı önyargı, anlam ve tutum düşünüldüğünde (Glick ve Fiske, 1996, 1997) kadın düşmanlığını azaltan bir etkisinin olması gerektiği düşünülmektedir. Diğer taraftan bu sonuç, korumacı cinsiyetçiliğin de özünde kadına zarar verdiği anlayışını desteklemektedir. Glick ve Fiske (1996, 1997) her ne kadar algılayan kişide olumlu duygulara yol açsa da korumacı cinsiyetçiliğin erkek üstünlüğünü pekiştirmesi bakımından geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ve erkek egemenliğini desteklemesi bakımından genellikle kadına zarar veren bir cinsiyetçilik biçimi olarak ele almaktadır.
- Düşmanca ve korumacı da dahil olmak üzere her türlü cinsiyetçilik doğrudan toplumsal cinsiyet rollerinin, kalıp yargılarının bir sonucu olarak görülmektedir (Swim ve ark., 1995; Glick ve Fiske, 2001; Else-Quest ve Hyde, 2018). Bu bakış açısıyla birlikte toplumsal cinsiyet algısındaki olumlu ve eşitlikçi anlayışın kadın düşmanlığını azaltması beklenir.
- Baydar ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında kadın düşmanlığı ile toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif yönlü bir ilişki elde edilmiştir. Sonuç olarak olumlu toplumsal cinsiyet algısı kadın düşmanlığını azaltırken (Baydar ve ark., 2019) çalışmanın bir bulgusu olarak düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik ise erkeklerde kadın düşmanlığı olasılığını artırmaktadır. Araştırmanın ilgili sonucu Baydar ve arkadaşlarının (2019) sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.
- Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşması ve bu rollere ilişkin beklentiler, anlam ve sorumluluklar aile, arkadaş ve okul ortamındaki kültürel ve sosyal öğrenmelerin ve süreçlerin bir sonucudur. Kadın ve erkek cinsiyetine yüklenen sorumluluklar her iki cinsiyetin birbirinden beklentilerini de şekillendirir. Ataerkil ve erkek egemenliğinin desteklendiği bir toplumsal anlayışta erkeklerin kadınlardan beklentileri ve toplumsal beklentinin de bu şekilde olması; beklenti ve sorumlulukları karşılama, yerine getirmeyen; toplumsal cinsiyet norm ve rollerini kabul

etmeyen, cinsiyetler arası eşitlikçi toplumsal, ekonomik ve politik talebi olan -kısaca *erk olana/erkekliğe itiraz eden itaat etmeyen* kadınların aleyhine bir cinsiyetçilik anlayışının gelişmesine olanak sağlamaktadır. Cinsiyetçiliğin korumacı biçimi bile kadınlar için olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Sonuçta ataerkil toplumda katı eril cinsiyet normları (De Moya, 2004; Gutmann, 2006; Baydar ve ark., 2019); cinsiyete yüklenen anlamlar mizojinik tutumlar ile sonuçlanabilmekte hatta kadınlar hemcinslerine karşı mizojinik tutum ve davranışlar (içselleştirilmiş kadın düşmanlığı) sergileyebilmektedir (Szymanski ve ark., 2009).

- Araştırmanın önemli sonuçları arasında hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddette onaylayıcı/destekleyici tutumları artırması yer almaktadır. Bu sonuçlar, cinsiyetçiliğin saldırganlığı (Yeşiltepe, 2021); düşmanca cinsiyetçiliğin sözel (Forbes ve ark., 2004) ve fiziksel şiddete ilişkin tutumları (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003) yordadığına; ataerkillik ile düşmanca cinsiyetçiliğin evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete ilişkin tutumları yordayan değişkenler olmasına ilişkin literatür bulgularıyla (Sakallı, 2001) uyumludur. Cinsel şiddet bağlamı düşünüldüğünde düşmanca tutuma sahip erkeklerin cinsel zorlama ve baskı olasılıklarının diğer erkeklere göre daha yüksek olduğu (Forbes ve ark., 2004); düşmanca cinsiyetçiliğin tecavüz niyetini yordadığı (Abrams ve ark., 2003) araştırma bulguları mevcuttur
- Korumacı cinsiyetçilik sadece kadın düşmanlığını değil aynı zamanda kadına yönelik şiddette onaylayıcı tutumlara da zemin hazırlamaktadır. Araştırmanın bu sonucu, kadına yönelik şiddetin “*toplumsal cinsiyet temelli şiddet*” olduğunu belirten çalışmaları doğrulamakta (Birleşmiş Milletler, 1993; Bilgili ve Vural, 2011, s. 69-70; Scottish Government ve COSLA, 2018); geleneksel cinsiyet rol ve tutumlarını benimseyen erkeklerin kadına yönelik fiziksel güç kullanımını onayladığı/desteklediği (Finn, 1986; Mcdermott ve ark., 2017); toplumsal cinsiyet rolleriyle eş şiddetinin ilişkili olduğu (Butts-Stahly, 1977); korumacı ve düşmanca cinsiyetçilikle birlikte ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme olasılığının arttığı (Bızancı, 2014) yönündeki alanyazın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.
- Aynı ölçeklerin (çelişik duygulu cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet tutum ölçeği) kullanıldığı bir başka çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiş; kadına yönelik şiddet tutumu, fiziksel/cinsel ve ekonomik/ruhsal boyutlarda ele alınmış; bu boyutlarla hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçilik arasında negatif yönlü

ilişkiler (bu çalışmadaki ifade seçeneklerinden farklı olarak test kodlandığı için negatif yönlü bir ilişki elde edilmiş, sonuç olarak benzer sonuçlara varıldığı düşünülebilir) elde edilmiştir (Serinyel, 2021, s. 35-36).

- Kadına yönelik şiddet bağlamında flört şiddeti ile cinsiyetçilik üzerine yapılan araştırmalarda hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçiliğin flört şiddetiyle ilişkili olduğuna dair bulgular mevcuttur (Morelli ve ark., 2016; Erdem ve Şahin, 2017; Cava ve ark., 2020; Ayrıl, 2021; Ünal ve ark., 2022). Ayrıca bir flört şiddeti biçimi olan siber flört şiddeti ile korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik arasında pozitif yönlü ilişkilerin tespit edildiği araştırmalarda mevcuttur (Yeter, 2022). Yeter'in (2022) yapmış olduğu araştırmada Glick ve korumacı cinsiyetçilik ile siber flört şiddeti uygulama, siber flört şiddetine maruziyet, izleme/kontrol uygulama, doğrudan saldırganlık uygulama, izleme/kontrol maruz kalma, doğrudan saldırganlığa maruz kalma arasında pozitif yönlü ilişkiler elde edilmiştir. Literatür bulguları ışığında geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin sonucu olarak kadına yönelen düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin şiddet içerikli tutum, davranış ve uygulamaları meşrulaştırıcı, destekleyici ve onaylayıcı bir etkisinin olduğu söylenebilir.
- Kadın düşmanlığının önemli göstergelerinden biri kadına yönelik şiddetin meşrulaştırılmasıdır (Holland, 2006; Weitzer ve Kubrin, 2009; Baydar, 2013). Alanyazında erkeklerin kadına yönelik düşmanlık içeren tutumlarının kadınlara yönelik fiziksel veya cinsel şiddete yol açabileceğini belirten çalışmalar sınırlıdır ancak bu çalışmalar doğrudan kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddet ilişkisini odak almamıştır (Malamuth ve ark., 1995; Parrott ve Zeichner, 2003; Jewkes ve ark., 2011). Bu çalışmada ise kadın düşmanlığının kadına yönelik şiddet tutumunu pozitif yönde etkilediği anlaşılmış ve bir anlamda kadın düşmanlığının kadına yönelik şiddeti onaylayıcı ve meşrulaştırıcı tutumları artırdığı belirlenmiştir.
- Daha önce yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyetin bir bileşeni olarak düşünülen kadın düşmanlığı ile kadına yönelik şiddet arasındaki pozitif yönlü ilişkinin teorik çerçevesi çizilmiş (Campbell, 1981; Zawacki, 2003; DeGue ve DiLillo, 2004; Valls ve ark., 2016), ancak bu kuramsal yapı şu ana kadar pozitivist bir anlayışla ele alınarak bahsedilen ilişki test edilmemiştir.
- Bu araştırmayla birlikte bu ilişkinin varlığı istatistiksel analizlerle doğrulanmış ve belirtilen teorik ilişkiye ampirik anlamda katkı sağlanmıştır. Her ne kadar ilgili değişkenleri doğrudan analiz eden çalışmalar olmasa da özellikle cinsel şiddet

bağlamında kadınları cinsel yönden zorlayan erkeklerin diğer erkeklere göre kişiler arası şiddeti kabul görme olasılıklarının daha yüksek olduğu, tecavüz mitlerini onayladıkları, kadınlara karşı daha öfkeli, kadınları güvensizlik buldukları ve kadın-erkek ilişkilerinde düşmanca tutum sergiledikleri ifade edilmiştir (DeGue ve DiLillo, 2004).

- Kadına yönelik şiddet olgusu, mizojinik içerikler ile cinsiyetçi tutum ve davranışların geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle içselleştirildiği toplumlarda nesilden nesile aktararak normalleşir, kabul edilir ve desteklenir (Flood ve Pease, 2009).
- Elde edilen sonuçları bu bağlamda değerlendirdiğimizde erkekleri yetiştiren kadınların içselleştirilmiş kadın düşmanlığı içeren tutum ve davranışlarının ataerkil toplumsal öğrenmelerin ve edimlerin sonucu olan cinsiyetçilikten beslenerek alışkanlık haline gelen davranış özellikleri bir anlamda kendi failini yaratan ve şiddet ile sonuçlanan sürecin önemli bir unsuru olarak görülmektedir. Erkekler açısından bu süreç, üstünlükçü cinsiyet anlayışının tezahürü olarak kabul edilir ve normalleştirilir; sonuç olarak cinsiyetler arası güç ve iktidar ilişkilerinin erkekler lehine toplumsal olarak yapılanması -araştırmanın modelinde bahsedilen ve sürekli kendini tekrarlayarak ve yenileyerek işleyen mekanizmaya karşı- sosyal aksiyon almanın da önüne geçmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nedeni olan erkek egemen toplumsal yapıda mevcut durum veya sorun erkek cinsiyeti için bir avantaj veya fayda sağlıyorsa sürdürülmesinde bir sakınca görülmez ancak güç ilişkileri bakımından bir tehlike arz ediyorsa harekete geçilir. Bir başka deyişle erkekleri yetiştiren erkekler de kadına yönelik şiddet ile sonuçlanan cinsiyetçi ve mizojinik mekanizmaları kültürel ve toplumsal süreçlerle beslemektedir.
- İlgili çalışmalarda araştırmanın bulgularına paralel ve benzer olan sonuçların yanı sıra özellikle kadına yönelik şiddet tutumunu etkileyen cinsiyetçi tutum ve davranışların hangi aracı değişkenlerle kadına yönelik şiddete zemin hazırladığı sorusuna kadın düşmanlığını bir bileşen olarak düşünmek hem araştırmanın özgünlüğünü ortaya çıkarmakta hem de etkili olduğunu doğrulamakla sonraki çalışmalarda benzer modellerin aynı veya farklı değişkenlerle test edilmesi araştırmacılar tarafından teşvik edecektir.

ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ile kadına yönelik şiddet tutumu arasındaki ilişkiye kadın düşmanlığının aracılık ettiği anlaşılmıştır. Korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik hem doğrudan kadına yönelik şiddet tutumunu etkilemekte (şiddeti onaylayıcı tutumu artırmakta) hem de kadın düşmanlığını etkileyerek kadın düşmanlığının kadına yönelik şiddet tutumları üzerinde etkili olmasına yol açmaktadır.

Kadın sorunlarına eğilen ampirik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Kadın sorunları gibi toplumsal düzeyde önlem alınması gereken olgular görünür olduğu sürece çözüme kavuşur. Bu anlamda araştırmamızdaki model, kadına yönelik şiddet olgusuna farklı bir pencereden bakarak toplumsal ölçekte yapılması gerekenlere ışık tutmaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamaya (doğrudan kadın ve erkeklerle çalışma ortamına ilişkin), eğitim-öğretime ve kurumsal alana dönük çeşitli stratejilere yer verilmiştir. Araştırma sonuçları göz önünde bulundurulduğunda cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı ve kadına yönelik şiddet ile şekillenen kadın sorunlarına yaklaşım için belirlenen çeşitli stratejiler şu şekildedir:

1. Kadın sorunlarıyla mücadelede uygulayıcılar, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan uygulamalara yer vermeli, feminist bakış açısıyla sorunları değerlendirmelidir.
2. Uygulayıcılar, kendileri için toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar ve önyargılar için hizmet içi eğitim almalıdır. Bu eğitimlerin alanında uzman sosyal çalışmacılar, sosyologlar, psikologlar ve psikolojik danışmanlar tarafından gerçekleştirilmesi sorunların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarını anlamak ve çözümlenmek bakımından önemlidir.
3. Hem kadınlara hem de erkeklere yönelik toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalık yaratan eğitsel grup çalışmaları yapılmalıdır.
4. Cinsiyetler arası eşitliği tahsis edecek bir toplumsal düzen için cinsiyetler arası eşitlikçi etkinlik ve uygulamalar temel eğitimden itibaren verilmelidir.
5. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti verilerek bir sene boyunca belirli aralıklarla çiftlerle toplumsal cinsiyet farkındalığı geliştirecek eğitsel faaliyetler

yapılmalıdır. Bu faaliyetler çiftlerin eşitlikçi ebeveyn rollerini benimsediği bir süreci kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

6. Sosyal hizmet ve psikoloji gibi toplumsal ve bireysel sorunlara dönük uygulama yapan mesleklerin belirli uygulama alanlarında uzmanlaşmalarını sağlayan bir yüksek öğrenim anlayışı benimsenmelidir.
7. Sosyal, sanal ve konvansiyonel medyadaki kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran cinsiyetçi ve mizojinik söylem, tutum ve içerikler üst kurullarca denetlenmelidir.
8. Şiddet mağduru kadınlara hizmet veren kurum, kuruluş ve örgütlerdeki tüm personel toplumsal cinsiyet temelli hizmet içi eğitim almalıdır.
9. Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin etkilerini anlamak ve azaltmak için feminist terapi hizmetinin verilip verilmeyeceği gözden geçirilmeli, feminist terapi hizmeti veren profesyonellerin ulaşılabilirliği sağlanmalıdır.
10. Kadına yönelik şiddet olgusu, toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet biçimi olarak ele alınmalı ve tüm müdahale ve uygulamalar buna göre düzenlenmelidir.
11. Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere uygun beklentiler sadece kadınlar için değil sorunlarını çözmek isteyen erkekler için de bir yük, bu nedenle aile ve toplum hizmetleri kapsamında doğrudan erkeklerle çalışacak uzmanlar için toplumsal cinsiyet içerikli standart prosedür ve uygulamaların hazırlanması ve bir müdahale aracı olarak kullanılması sağlanmalıdır.
12. Kadına yönelik şiddet ruhsal, sosyal ve fiziksel etkileri ve sonuçları olan bir halk sağlığı sorunudur. Bu nedenle sağlık çalışanlarının cinsiyetler arası fırsat eşitliği kapsamında almış oldukları hizmet içi eğitimler artırılmalı ve her çalışanın toplumsal cinsiyete dair farkındalık kazanması sağlanmalıdır.
13. Öz bildirim dayalı kesitsel araştırmaların yanı sıra kadın sorunlarına ilişkin çocukluktan itibaren cinsiyetler arası ilişkileri, tutum ve davranışları odak olan boylamsal çalışmalar yürütülmeli; akademik ve sosyal kurumlarca desteklenmeli ve projelendirilmelidir.
14. Ataerkil ve erkek egemen toplumda mizojinik ve cinsiyetçi tutum, davranış ve uygulamalar cinsiyetler arası güç ilişkilerinden doğrudan etkilenmektedir, bu nedenle eğitsel, ekonomik ve politik anlamda kadınları güçlendiren her türlü uygulama, program ve politika güç ilişkilerinde dengeleyici bir faktör olarak görülmelidir ve teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abrams, G., Tendayi, V., Masser, B., & Bohner, G. (2003). Perceptions stranger or acquaintance of rape: The role of benevolent and hostile sexism in victim blame and rape proclivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 111-125.
- Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik. *Resmî Gazete* 26803 (1 Mart 2008). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080301-13.htm>
- Akan, Y. ve Kıran, B. (2017). Erkeklerin şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 2, 47-71.
- Ayral, S. (2021). *Flört şiddetine yönelik tutumların çelişik duygulu cinsiyetçilik ile şiddetin ve erkek egemenliğinin meşrulaştırılması açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Balcıoğlu, İ. (2001). *Şiddet ve toplum*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Başar, F., & Demirci, N. (2018). Domestic violence against women in Turkey. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 34(3), 660-665.
- Baydar, V. (2013). Popüler kültürde mizojini. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(151), 151-165.
- Baydar, V. (2014). *Feminist sosyal hizmet perspektifinden popüler yabancı dizilerde kadın düşmanlığının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Baydar, V., Kılıç, C., Serpen, A.S. ve Günay, G. (2019). Kadın düşmanlığı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Fe Dergi*, 11(2), 65-77.
- Belen, Ö. (2019). *Türkiye’de aile içi şiddet konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bem, S.L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364.
- Benokraitis, N.V., & Feagin, J.R. (1999). *Modern sexism: Blatant, subtle, and covert discrimination* (2. baskı). New Jersey: Prentice-Hall.

- Bızcancır, M. (2014). *Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik, öznel iyi oluş: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Bilgili, N. ve Vural, G. (2011). Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi: Namus cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1), 66-72.
- BM. (1993). *Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması bildirgesi*.
- BM. (1992). *Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi uluslararası sözleşmesi*.
- BM CEDAW Komitesi. (1992). *Kadınlara karşı şiddet konulu 19 sayılı genel tavsiye kararı*.
- BM CEDAW Komitesi. (2017). *Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin 35 sayılı genel tavsiye kararı*.
- BM. (1993). *Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına dair bildirme*.
- Buiten, D., & Salo, E. (2007). Silences stifling transformation: misogyny and gender based violence in the media. *Agenda: Empowering Women for Gender Equity*, 21(71), 115-121.
- Buss, D. M. (1995). Psychological sex differences: Origins through sexual selection. *American Psychologist*, 50, 164-168.
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676-713.
- Butler-Wall, A., Cosier, K., Harper, R.L.S, Sapp, J., Sokolower, J., & Tempel, M.B. (2016). *Rethinking sexism, gender, and sexuality*. Wisconsin: Rethinking Schools Publication.
- Butts-Stahly, G. (1977). A review of select literature of spousal violence. *Victimology*, 2, 591-607.
- Byers, E.S., & Eno, R.J. (1992). Predicting men's sexual coercion and aggression from attitudes, dating history, and sexual response. *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 4(3), 55-70.
- Byrne, B.M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (2nd ed.). New York: Roudledge.
- Callahan, L.B. (2002). Research and conceptual approaches to the understanding of gender. M. Biaggio, M. Hersen (Ed.), *Issues in the psychology of women* içinde (s. 33-52). New York: Kluwer Academic Publishers.
- Campbell, J. (1981). Misogyny and homicide of women. *Advances in Nursing Science* 3(2), 67-85.
- Campbell, J.C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet*, 359(9314), 1331-1336.

- Cava, M. J., Martínez-Ferrer, B., Buelga, S., & Carrascosa, L. (2020). Sexist attitudes, romantic myths, and offline dating violence as predictors of cyber dating violence perpetration in adolescents. *Computers in Human Behavior, 111*, 106449.
- Check, J.V.P., Malamuth, N.M., Elias, B., & Barton, S. (1985). On hostile ground. *Psychology Today*, 56-61.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New Jersey: Erlbaum.
- Coker, A.L., Smith, P.H., McKeown, R.E., & King, M.J. (2000). Frequency and correlates of intimate partner violence by type: Physical, sexual and psychological battering. *American Journal of Public Health, 90*(4), 553-559.
- Connell, R.W. (2005). Globalization, imperialism, and masculinities. M.S. Kimmel, J. Hearn, and R.W. Connell (Ed.), *Handbook of studies on men and masculinities* içinde (s.71–89). Thousand Oaks: Sage.
- Crawford, M. (2018). *Transformations: Women, gender and psychology* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Crowell, N.A, & Burgess, A.W. (1996). *Understanding violence against women*. National Academy Press, Washington DC.
- Çalmuk, H. N. (2022). *Kadına yönelik şiddet*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Çiftçi, S. ve Açık, Y. (2022). Kadına yönelik aile içi şiddet ve nedenleri. *Artuklu International Journal of Health Sciences, 2*(2), 1-7.
- Daumas, M. (2020). *Kadın düşmanlığı* (Çev. B. Behramoğlu). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- DeGue, S., & DiLillo, D. (2004). Understanding perpetrators of nonphysical sexual coercion: Characteristics of those who cross the line. *Violence and Victims 19*(6), 673-688.
- DeGue, S., DiLillo, D., & Scalora, M. (2010). Are all perpetrators alike? Comparing risk factors for sexual coercion and aggression. *Sexual Abuse, 22*(4), 402-426.
- De Moya, E.A. (2004). Power games and totalitarian masculinity in the Dominican Republic. R.E. Reddock (Ed.), *Interrogating Caribbean masculinities: Theoretical and empirical analyses* içinde (s. 68-102). Kingston: University of West Indies Press.
- Dökmen, Z.Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dutton, D.G. (1988). *Domestic assault of women: Psychological and criminal justice perspectives*. Boston: Allyn and Bacon.

- Dwyer, D.C., Smokowski, P.R., Bricout, J.C., & Wodarski, J.S. (1995). Domestic violence research: Theoretical and practice implications for social work. *Clinical Social Work Journal*, 23(2): 185-198.
- Eagly, A.H. (1983). Gender and social influence: A social psychological analysis. *American Psychologist*, 38(9), 971–981.
- Eagly, A.H., & Steffen, V.J. (1984). Gender stereotypes stem from the distribution of women and men in social roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(4), 735-754.
- Ediz, A. ve Altan, Ş. (2017). Türkiye’de kadına yönelik şiddet üzerine bir alan araştırması. *TBB Dergisi*, (özel sayı), 397-410.
- Else-Quest, N.M., & Hyde, J.S. (2018). *The psychology of women and gender: Half the human experience* + (5th ed.). USA: SAGE Publications, Inc.
- Erdem, A., & Sahin, R. (2017). Undergraduates' attitudes toward dating violence: Its relationship with sexism and narcissism. *International Journal of Higher Education*, 6(6), 91-105.
- Etyang, P. (2012). *Misogyny in urban public and private spaces*. A Conference Paper Presented at the International Conference on Gender Based Violence at Kenyatta University, Kenya.
- Faulk, M. (1974). Men who assault their wives. *Medicine, Science and the Law*, 14(3): 180-183.
- Finn, J. (1986). The relationship between sex role attitudes and attitudes supporting marital violence. *Sex Roles*, 14, 235-244.
- Flood, M., Gardiner, J.K., Pease, B., & Pringle, K. (2007). *International encyclopedia of men and masculinities*. İngiltere: Routledge Press.
- Flood, M., & Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, Violence, and Abuse*, 10(2), 125- 142.
- Forbes, G.B., Adams-Curtis, L.E., & White, K.B. (2004). First- and second-generation measures of sexism, rape myths and related beliefs, and hostility toward women. *Violence Against Women*, 10(3), 236-261.
- Genes, G.S., Serrato, P.I.C., Suarez, N.M.G., Higuaita, F.A.V., Usme, O.S.D., & Gómez, K.R. (2021). Sexist beliefs and attitudes of gender violence situation of university students in the health area. Cartagena- Colombia. *Enfermería Global*, 20(62), 50-64.
- Glick, P., & Fiske, S.T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 119-135.

- Glick, P., & Fiske, S.T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56, 109–118.
- Gutmann, M.C. (2006). *The meanings of macho: Being a man in Mexico City*. Berkeley: University of California Press.
- Gürbüz, S. (2021). *Sosyal bilimlerde aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri* (2. bs.). Ankara Seçkin.
- Güreşçi, D. (2021). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet algısının analitik incelemesi (Kocaeli Üniversitesi Örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Hamberger, L.K., & Hastings, J.E. (1986). Personality correlates of men who abuse their partners: A cross-validated study. *Journal of Family Violence*, 1(4), 323–341.
- Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O. ve Budak, G. (2008). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 51-70.
- Haslett, B. B., & Lipman, S. (1997). Micro inequities: Up close and personal. N.V. Benokraitis (Ed.), *Subtle sexism: Current practice and prospects for change* içinde (s. 34–53). Sage Publications, Inc.
- Haşiloğlu, S.B., Baran, T. ve Aydın, O. (2015). Pazarlama araştırmalarındaki potansiyel problemlere yönelik bir araştırma: Kolayda örnekleme ve sıklık ifadeli ölçek maddeleri. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 2(1), 19-28.
- Heise, L., Ellsberg, M., & Gottemoeller, M. (1999). *Ending violence against women*. Baltimore: John Hopkins University School of Public Health (Populations report).
- Holland, J. (2006). *Misogyny: The world’s oldest prejudice*. New York: Carroll and Graf Publishers.
- Jewkes, R., Sikweyiya, Y., Morrell, R., & Dunkle, K. (2011). Gender inequitable masculinity and sexual entitlement in rape perpetration South Africa: Findings of a cross-sectional study. *PloS one*. 6(12), e29590.
- Kanbay, Y., Aslan, Ö., Işık, E. ve Tektaş, P. (2017). İSKEBE kadına yönelik şiddet tutum ölçeği (İSKEBE tutum ölçeği) geliştirme çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(5), 453-459.
- Karasar, N. (2012) *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler*. Ankara: Nobel.
- Karayel, A.H.K. (2019). Kadına yönelik şiddet. *İnsamer*, 93, 1-10.
- Kenny, D.A. (2017). MedPower: An interactive tool for the estimation of power in tests of mediation [Computer software]. <https://davidakenny.shinyapps.io/MedPower/>.
- Kline, R.B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.

- Kohlberg, L. (1966). A cognitive-developmental analysis of children's sex-role concepts and attitudes. E. E. Maccoby (Ed.), *The development of sex differences* içinde (s. 82-173). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Korkut-Owen F. ve Owen, D.W. (2008). *Kadına yönelik şiddet*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kupers, T. (2001). Psychotherapy with men in prison. G. Brooks, G. Good (Ed.), *A new handbook of counseling and psychotherapy approaches for men* içinde. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kupers, T. (2005). Toxic masculinity as a barrier to mental health treatment in prison. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 713–724.
- Liss, M., Richmond, K., & Erchull, M.J. (2019). *Psychology of women and gender*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Lonsway, K.A., & Fitzgerald, L.F. (1995). Attitudinal antecedents of rape myth acceptance: A theoretical and empirical reexamination. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 704-711.
- Malamuth, N.M., Linz, D., Heavey, C.L., Barnes, G., & Acker, M. (1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: a 10-year follow-up study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(2), 353-369.
- Manne, K. (2018). *Down girl; The logic of misogyny*. New York: Oxford University Press.
- Mavili, A. (2014). *Aile içi şiddet: Kadının ve çocuğun korunması*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Mcdermott, R.C., Naylor, P.D., McKelvey, D., & Kantra, L. (2017). College men's and women's masculine gender role strain and dating violence acceptance attitudes: Testing sex as a moderator. *Psychology of Men and Masculinity*, 18(2), 99–111.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet* (Çev: C. Muhtaroğlu). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Miller, C.F. (2016). Gender development, theories of. *The wiley blackwell encyclopedia of gender and sexuality studies* içinde (s. 1-6). New Jersey: John Wiley & Sons, Ltd.
- Morelli, M., Bianchi, D., Baiocco, R., Pezzuti, L., & Chirumbolo, A. (2016). Not-allowed sharing of sexts and dating violence from the perpetrator's perspective: The moderation role of sexism. *Computers in Human Behavior*, 56, 163-169.
- Oakley, A. (1985). *Sex, gender and society*. England: Gower Publishing Company Limited.
- Oral, T. (2016). Kişilik gelişimi. E. Arslan (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim* içinde (s. 85-94). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Öztürk, Ö. (2011). *Türkiye'de kadına yönelik şiddet* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Pallant, J. (2020). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi* (3. bs.) (Çev. S. Balcı, B. Ahi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Parrott, D.J., & Zeichner, A. (2003). Effects of trait anger and negative attitudes towards women on physical assault in dating relationships. *Journal of Family Violence*, 18(5), 301–307.
- Piggot, M. (2004). Double jeopardy: Lesbians and the legacy of multiple stigmatized identities [Unpublished Thesis]. Swinburne University of Technology.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.
- Saakvitne, K.W., & Pearlman, L.A. (1993). The impact of internalized misogyny and violence against women on feminine identity. E.P. Cook (Ed.), *Women, relationships, and power: Implications for counseling* içinde. Amerika: American Counseling Association.
- Sakallı, N. (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism, and sex differences. *Sex Roles*, 44 (9/10), 599-610.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Sakallı-Uğurlu N. ve Ulu, S. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11-12), 53-65.
- Sarıbıyık, M. (2012). *Malatya merkez sağlık ocaklarında çalışan hekim, hemşire ve ebelerin şiddet deneyimleri ve kadına yönelik şiddetle ilgili tutum ve davranış düzeyleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Savigny, H. (2020). Sexism and misogyny. K. Ross (Ed.), *The international encyclopedia of gender, media, and communication* içinde (s. 1-7). New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Scottish Government & COSLA. (2018). *Equally safe: Scotland's strategy for preventing and eradicating violence against women and girls*. Scottish Government.
- Serinyel, E. (2021). *Yetişkin erkeklerin kadına yönelik şiddet tutumu ile çelişik duygulu cinsiyetçilik ve narsisizm düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Sheafor, B.W., & Horejsi, C. (2011). *Techniques and guidelines for social work practice*. Boston: Pearson.
- Smuts, B. (1995). The evolutionary origins of patriarchy. *Human Nature*, 6, 1-32.

- Subaşı, N. ve Akın, A. (2003). *Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Swim, J.K., Aikin, K.J., Hall, W.S., & Hunter, B.A. (1995). Sexism and racism: Old-fashioned and modern prejudices. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(2), 199-214.
- Swim, J.K., Cohen, & L.L. (1997). Overt, covert, and subtle sexism: A comparison between the attitudes toward women and modern sexism scales. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 103-118.
- Szymanski, D.M., Gupta, A., Carr, E.R., & Stewart, D. (2009). Internalized misogyny as a moderator of the link between sexist events and women's psychological distress. *Sex Roles* 61, 101–109.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Kadına yönelik şiddetle mücadele IV. ulusal eylem planı (2021-2025)*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2015). *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Taylor, S.E., Peplau, L.A., Sears, D.O. (2006). *Social psychology*. New Jersey: Pearson Education Inc.
- TBMM Araştırma Komisyonu. (2006). *Araştırma komisyonu raporu*. Ankara.
- Uçar, M.A. (2003). *Aile içi şiddet ve aile koruma yasası*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Unger, R.K. (1979). Toward a redefinition of sex and gender. *American Psychologist*, 34, 1085–1094.
- Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(9), 1-8.
- Ünal, Ö., Er Vargün, G. ve Akgün, S. (2022). Algılanan ebeveyn şiddeti, cinsiyetçilik ve kadına yönelik flört şiddetine ilişkin tutumlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(1), 308-317.
- Valls, R., Puigvert, L., Melgar, P., & Garcia-Yeste, C. (2016). Breaking the silence at Spanish Universities: Findings from the first study of violence against women on campuses in Spain. *Violence Against Women*, 22(13), 1519 – 1539.
- Walby, S. (2012). Violence and society: Introduction to an emerging field of sociology. *Current Sociology*, 61(2), 95-111.
- Weitzer, R., & Kubrin, C.E. (2009). Misogyny in rap music: A content analysis of prevalence and meanings. *Men and Masculinities*, 12(1), 3-29.
- WHO (World Health Organization). (2005). *Multi-country study on women's health and domestic violence against women*.
- WHO (World Health Organization). (1996). *Global consultation on violence and health*. Geneva: World Health Organization Publishing.

- WHO (World Health Organization). (2002a). *The world health report: Reducing risks, promoting healthy life*. Geneva: World Health Organization Publishing.
- WHO (World Health Organization). (2002b). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization Publishing.
- WHO (World Health Organization). (2013). *Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Italy: World Health Organization Publishing.
- WHO (World Health Organization). (2021). *Violence against women prevalence estimates: Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. Executive summary*. Geneva.
- Yavuz, R., Tarhan, N., Kocabaşoğlu, N., T. ve Savrun, B.M. (2000). *Biyolojik, sosyolojik ve psikolojik açıdan şiddet*. İstanbul: Yüce Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay.
- Yeşiltepe, M.Ö. (2021). *elişik duygulu cinsiyetçilik ile saldırganlık arasındaki ilişkinin incelenmesi: Savunma mekanizmalarının aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gedik Üniversitesi.
- Yeter, S.C. (2022). *Siber flört istismarının çelişik duygulu cinsiyetçilik ve yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumlarla ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Yetim, D. ve Şahin, E.M. (2008). Aile hekimliğinde kadına yönelik şiddete yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 48-53.
- Yıldırım, İ. ve Kızımaz, Z. (2019). Aile içi şiddet ile öğrencilerin akademik başarı durumları arasındaki ilişki: Ortaöğretim öğrencileri üzerine bir araştırma. *Mukaddime*, 10(2), 662-687.
- Yılmaz, M.. (2020). *Sosyal hizmet öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Yörük, Ş. (2018). *Kadına yönelik şiddet olgusu ve yazılı basında temsili üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi
- Yüksel, M. ve Dinçer, F. (2018). Aile içi şiddete şahit olan çocuklar: Bir Alanyazın derlemesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 130–141.
- Zawacki, T., Abbey, A., Buck, P.O., McAuslan, P., & Clinton-Sherrod, A.M. (2003). Perpetrators of alcohol-involved sexual assaults: How do they differ from other sexual assault perpetrators and nonperpetrators? *Aggressive Behavior*, 29(4), 366-380.
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. *Resmî Gazete* 28239 (8 Mart 2012).

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Yaygın toplumsal cinsiyet kalıp yargıları.....	40
Tablo 2: Çelişik duygulu cinsiyetçilik ifadeleri.....	42
Tablo 3: Katılımcı grubuna ilişkin sosyodemografik bulgular	55
Tablo 4: Sosyodemografik değişkenler ile model değişkenleri arasındaki korelasyon değerleri	56
Tablo 5: Korumacı cinsiyetçiliğin bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi değişkenlere göre analizi	57
Tablo 6: Düşmanca cinsiyetçiliğin bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi .	57
Tablo 7: Kadın düşmanlığının bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi	58
Tablo 8: Kadına yönelik şiddet tutumunun bazı sosyodemografik değişkenlere göre analizi.....	58
Tablo 9: Değişkenlere ilişkin bilgiler	59
Tablo 10: Değişkenlere ilişkin sıfır sıralı, kısmi ve yarı kısmi korelasyon değerleri ile modellere göre VIF ve tolerans değerleri	60
Tablo 11: Mahalanobis uzaklığına ilişkin istatistikler	62
Tablo 12a: Korumacı cinsiyetçilik.....	64
Tablo 12b: Düşmanca cinsiyetçilik	64
Tablo 12c: Kadın düşmanlığı.....	64
Tablo 12d: Kadına yönelik şiddet tutum	65
Tablo 13: Değişkenlere ilişkin korelasyon değerleri, ortalama ve standart sapma puanları	66
Tablo 14: Birinci model aracılık rolü (KC > KD > KYŞ).....	68
Tablo 15: İkinci model aracılık rolü (DC > KD > KYŞ).....	70

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Veri toplama süreci özeti	21
Şekil 2: Şiddet, insan yaşamının her döneminde vardır.	24
Şekil 3: Fiziksel şiddet yaygınlığı	30
Şekil 4: Cinsel şiddet yaygınlığı.....	31
Şekil 5: Psikolojik/Duygusal şiddet yaygınlığı	32
Şekil 6: Ekonomik şiddet yaygınlığı	34
Şekil 7: Birinci model (korumacı cinsiyetçilik [KC] ve kadına yönelik şiddet tutumu [KYŞ] ilişkisinde kadın düşmanlığının [KD] aracı rolü)	67
Şekil 8: İkinci model (düşmanca cinsiyetçilik [DC] ve kadına yönelik şiddet tutumu [KYŞ] ilişkisinde kadın düşmanlığının [KD] aracı rolü)	67
Şekil 9: Birinci model standardize regresyon katsayıları	68
Şekil 10: İkinci model standardize regresyon katsayıları.....	69

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 11.05.2022
TOPLANTI NO : 2022/04

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 21:

18/04/2022 tarihli Prof. Dr. Gülşay GÜNAY'ın Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gülşay GÜNAY danışmanlığında yürütülen "**Kadına Yönelik Şiddet ve Cinsiyetçilik İlişkisinde Kadın Düşmanlığının Aracı Rolü**" konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Elif Çepni'.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek 2: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Kullanım İzni

Prof. Dr. Nuray Sakallı

Siz kişisine

Glick&FiskeAmbivalentsexismtürkceölcek
DOC - 30 KB

Merhaba,

Ölçeği alışmanızda tabii ki kullanabilirsiniz. Ölçek hali ektedir. ilgili yayınlarıma alttaki linkten ulaşabilirsiniz:

https://www.researchgate.net/profile/Nuray_Sakalli

KOlay gelsin

Ek 3: Kadın Düşmanlığı Ölçeği Kullanım İzni

Veysi BAYDAR

Siz kişisine

Merhabalar,

Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçeğe ulaşabileceğiniz linki aşağıda paylaşıyorum:

<https://toad.halileksi.net/olcek/kadin-dusmanligi-olcegi>

İyi günler dilerim. Kolay gelsin.

Dr. Veysi BAYDAR

Karabük Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sosyal Hizmet Bölümü

Dr. Veysi BAYDAR

Karabuk University

Faculty of Economics and Administrative Sciences

Department of Social Work

Ek 4: İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Sayın Baydar, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Çalışmanızda başarılar dilerim.

Pınar Tektaş

Ek 5: Katılımcı Bilgilendirme Formu

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI

Değerli katılımcı;

Bu anket formu, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne bağlı Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yürütülmekte olan "**Kadına Yönelik Şiddet ve Cinsiyetçilik ilişkisinde Kadın Düşmanlığının Aracı Rolü**" konulu yüksek lisans tez çalışmasına veri toplamak üzere geliştirilmiştir. Araştırma grubu, **18 yaşını tamamlamış** yetişkin erkek bireyler olarak belirlenmiştir. Anket formunu doldurmak için sizden tahminen 15 dakika ayırmanız ve 67 soru veya ifadeden oluşan formu cevaplarken doğru bilgiler vermeniz istenmektedir. Bu çalışmaya katılmanın tamamen **gönüllülük** esasına dayalı olduğu unutulmamalıdır. Bu anlamda çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra dürüstçe cevap veremeyeceğinizi düşündüğünüz, baskı hissettiğiniz veya zorlandığınız bir noktada çalışmayı bırakma hakkına sahip olduğunuzu belirtmek isteriz. Bu çalışma kapsamında vereceğiniz tüm bilgiler tamamen **gizli tutulacak** elde edilecek bulgular bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak ve herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş ile paylaşılmayacaktır. Özellikle hem araştırmanın bilimselliği hem de araştırma konusuna yönelik yerel, bölgesel, ulusal hatta uluslararası plan, program, politikaların oluşturulması ve uygulanması noktasında belirtilen ifadelere içtenlikle yanıt vermeniz son derece önem kazanmaktadır. Zamanınızın değerli olduğunu biliyor, vakit ayırıp soru ve ifadelere verdiğiniz/vereceğiniz cevaplar ve yaptığınız/yapacağınız değerli yardım ve katkılar için şimdiden teşekkür ediyoruz. Saygılarımızla.

Ek 6: Sosyo Demografik Bilgi Formu

Lütfen tüm ifadeleri cevaplandırarak size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.
1- Yaşınız:
2- Eğitim durumunuz (mezuniyet durumu):
Okur yazar değil ()
Okur yazar ()
İlköğretim ()
Lise ()
Üniversite ()
3- Medeni durumunuz: Evli () Boşanmış ()
4- Aylık geliriniz:
5- Yaşadığınız yer: Köy () İlçe () Kent ()

Ek 7: İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler 1'den (Hiç Katılmıyorum) 5'e (Kesinlikle Katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.					
1.Kadın söz dinlemiyorsa onun dövülmesi bu sorunu çözer.	1	2	3	4	5
2.Fiziksel şiddetin derecesi çok değilse şiddeti mazur görürüm.	1	2	3	4	5
3.Kadın, istemese bile, erkeğin istediği şekilde cinsel ilişkiye girmelidir.	1	2	3	4	5
4.Şiddeti ağır olmadıkça, dayacağı mazur görürüm.	1	2	3	4	5
5.'Kocandır. Hem sever, hem döver.' sözünü benimserim.	1	2	3	4	5
6.Kadınlara laf atılması gayet normaldir.	1	2	3	4	5
7.Kadına fiziksel şiddet uygulanmasının sebebinin, kadının kendisi olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
8.Dayağın iyi bir terbiye aracı olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
9.Geç saatlerde dışarıda olan bir kadının tacize uğraması doğaldır.	1	2	3	4	5
10. Bazı kadınların sözlü tacizi hak ettiklerini düşünürüm.	1	2	3	4	5
11.Erkeğin kadını dövmesi için geçerli sebepleri olduğuna inanırım.	1	2	3	4	5
12.Yalnız başına gezen bir kadına laf atılması normaldir.	1	2	3	4	5
13.Kadın, istemese bile, eşiyile ilişkiye girmek zorundadır.	1	2	3	4	5
14.Namus adına işlenmiş cinayetlerde haklılık payı olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
15.Cinsel tacize uğrayan kadının bunda kabahati vardır.	1	2	3	4	5
16.Kadın, istemese bile, sırf erkek istiyor diye çocuk doğurmalıdır.	1	2	3	4	5
17.Kadınların geç saatlere kadar dışarıda olmasını yanlış bulurum.	1	2	3	4	5
18.Kadın, erkeğin izin vermediği bir giysiyi giymemelidir.	1	2	3	4	5
19.Kadınlar, erkeklerin yoğun olduğu yerlere tek başlarına gitmemelidir.	1	2	3	4	5
20.Kadınların her sektörde çalışmasını doğru bulmam.	1	2	3	4	5
21.Kadın, bir yere gideceği zaman erkekten izin almalıdır.	1	2	3	4	5
22.Erkek, gerekli gördüğünde, kadının evden dışarı çıkmasına izin vermemekte haklıdır.	1	2	3	4	5
23.Erkek istemiyorsa kadın çalışmamalıdır.	1	2	3	4	5
24.Kadınların, çoğunluğu erkek olan bir iş yerinde çalışmasını doğru bulmam.	1	2	3	4	5
25.Erkek yeterince para kazanıyorsa kadının çalışmasına gerek yoktur.	1	2	3	4	5
26.Ailede maddi konulara erkek karar vermelidir.	1	2	3	4	5
27.Kadının harcamaları erkeğin kontrolü altında olmalıdır.	1	2	3	4	5
28.Kadın evlendiğinde kocasının soyadını almalıdır.	1	2	3	4	5
29.Evli bir kadının erkek arkadaşlarının olmasını normal karşılarım.	1	2	3	4	5
30.Kadının, erkeğin kontrolü altında olması gerekmez.	1	2	3	4	5

Ek 8: Kadın Düşmanlığı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler 1'den (Hiç Katılmıyorum) 7'ye (Kesinlikle Katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.							
1. Çoğu zaman kadınların erkeklerle sadece onları kızdırmak ya da zarar vermek için flört ettiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
2.Çoğu kadının doğruyu söylediğine inanırım.	1	2	3	4	5	6	7
3.Genellikle kadınlarla aynı fikri paylaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
4.Çoğu kadının, yalnızca başarıyı yakalamak için yalan söylemekten kaçınmayacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5.Çoğu zaman kadınlara çok fazla itimat etmemek daha güvenlidir.	1	2	3	4	5	6	7
6.Kadınlar gözden düştüklerinde, hile ve yalana başvurabilirler.	1	2	3	4	5	6	7
7.Kadınlar, beni çok kolay öfkeli edebilir.	1	2	3	4	5	6	7
8.Hayatımdaki kadınlar tarafından haksızlığa uğradığıma eminim.	1	2	3	4	5	6	7
9.Bazen kadınların sadece etrafta dolanmaları bile canımı sıkabiliyor.	1	2	3	4	5	6	7
10.Yaşadığım sorunların çoğundan kadınlar sorumludur.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 9: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler 1'den (Hiç Katılmıyorum) 6'ya (Kesinlikle Katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.						
1. Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.	1	2	3	4	5	6
2. Gerçekte birçok kadın "eşitlik" arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.	1	2	3	4	5	6
3. Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.	1	2	3	4	5	6
4. Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.	1	2	3	4	5	6
5. Kadınlar çok çabuk alınırlar.	1	2	3	4	5	6
6. Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.	1	2	3	4	5	6
7. Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.	1	2	3	4	5	6
8. Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.	1	2	3	4	5	6
9. Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.	1	2	3	4	5	6
10. Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
11. Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler.	1	2	3	4	5	6
12. Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.	1	2	3	4	5	6
13. Erkekler kadınsız eksiktirler.	1	2	3	4	5	6
14. Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
15. Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6
16. Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırırlar.	1	2	3	4	5	6
17. İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.	1	2	3	4	5	6
18. Erkeklere cinsel yönden yaklaşılabilir olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.	1	2	3	4	5	6
19. Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.	1	2	3	4	5	6
20. Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.	1	2	3	4	5	6
21. Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
22. Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.	1	2	3	4	5	6

ÖZGEÇMİŞ

Huriye ONGUN BAYDAR, 2013 yılında Karabük Üniversitesi'nde başladığı lisans eğitimini 2018 yılında tamamlamıştır. 2018 yılında Karabük Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda başlamış olduğu yüksek lisans eğitimi halen devam etmektedir. Yüksek lisans eğitimi süresince 1 bildiri, 1 makale yayınlayarak sosyal hizmet alanına ve literatürüne katkı sağlamıştır.